ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 7ης Ιουνίου 2011 *

Στην υπόθεση T-217/06,

Arkema France, με έδρα την Colombes (Γαλλία),

Altuglas International SA, με έδρα το Puteaux (Γαλλία),

Altumax Europe SAS, με έδρα το Puteaux,

εκπροσωπούμενες αρχικώς από τους A. Winckler, S. Sorinas Jimeno και P. Geffriaud, στη συνέχεια, από τους Sorinas Jimeno και E. Jégou, δικηγόρους,

προσφεύγουσες,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης αρχικώς από τους F. Arbault και V. Bottka και, στη συνέχεια, από τους Bottka και F. Castillo de la Torre,

καθής,

με αντικείμενο, κυρίως, αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως Ε(2006) 2098 τελικό της Επιτροπής, της 31ης Μαΐου 2006, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/F/38.645 — Μεθακρυλικές ενώσεις), στο μέτρο που αφορά τις προσφεύγουσες, και, επικουρικώς, αίτημα ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου που επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες με την εν λόγω απόφαση,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους O. Czúcz, πρόεδρο, I. Labucka (εισηγήτρια) και K. O'Higgins, δικαστές,

γραμματέας: T. Weiler, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Δεκεμβρίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

Εισαγωγή

1 Με την απόφαση Ε(2006) 2098 τελικό της Επιτροπής, της 31ης Μαΐου 2006, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/F/38.645 — Μεθακρυλικές ενώσεις) (στο εξής: προσβαλλομένη απόφαση), η Επιτροπή επέβαλε στην Arkema SA και στις θυγατρικές της Altuglas International SA (στο εξής: Altuglas) και Altumax Europe SAS (στο εξής: Altumax, και οι τρεις από κοινού: Arkema), αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, πρόστιμο ύψους 219 131 250 ευρώ, διότι συμμετείχαν σε σύμπραξη στον τομέα των μεθακρυλικών ενώσεων από τις 23 Ιανουαρίου 1997 έως τις 12 Σεπτεμβρίου 2002 (στο εξής: επίδικη σύμπραξη). Οι μητρικές τους εταιρίες Total SA και Elf Aquitaine SA κρίθηκαν αλληλεγγύως υπεύθυνες για την καταβολή του προστίμου έως το ποσό των 140,4 εκατομμυρίων και 181,5 εκατομμυρίων ευρώ αντίστοιχα (άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

2 Η Arkema (πρώην Atofina SA) είναι ανώνυμη εταιρία του γαλλικού δικαίου, η οποία συγκεντρώνει τρεις κλάδους δραστηριοτήτων: τα προϊόντα βινυλίου, τη βιομηχανική χημεία και τα προϊόντα αποδόσεως. Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών στα οποία αναφέρεται η προσβαλλομένη απόφαση, η Arkema ανήκε στην Elf

Aquitaine, αρχικά σε ποσοστό 97,6 % και, στη συνέχεια, μετά την εξαγορά του ομίλου Elf από την Total Fina SA στις 17 Απριλίου 2000, σε ποσοστό 96,48 %. Από την ημερομηνία αυτή και έπειτα, και κατά το λοιπό χρονικό διάστημα που διήρκεσε η σχετική παράβαση, η ίδια η Elf Aquitaine ανήκε κατά ποσοστό 99,43 % στην Total (πρώην Total Fina και στη συνέχεια TotalFinaElf SA) (αιτιολογικές σκέψεις 265 και 266 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

3 Στις 18 Μαΐου 2006, και επ' ευκαιρία της εισαγωγής της στο χρηματιστήριο, η Arkema μετονομάστηκε σε Arkema France.

4 Οι Altuglas (πρώην Atohaas και Atoglas SA) και Altumax είναι οι κύριες θυγατρικές της Arkema που δραστηριοποιούνται στον τομέα των μεθακρυλικών ενώσεων και, ειδικότερα, στο μεθακρυλικό πολυμεθύλιο (στο εξής: PMMA) και που συμμετείχαν στις εναρμονισμένες πρακτικές που περιγράφονται στην προσβαλλομένη απόφαση (αιτιολογική σκέψη 259 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Η Altumax ανήκε κατά 100 % στην Arkema καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως. Η Altuglas ανήκε κατά ποσοστό 100 % στην Arkema από το 1998. Πριν από τη χρονολογία αυτή, η Elf Atochem SA κατείχε μόνο το 50 % του κεφαλαίου της, αλλά ήταν υπεύθυνη για την τρέχουσα διαχείρισή της (αιτιολογική σκέψη 263 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

Διοικητική διαδικασία

5 Η έρευνα που οδήγησε στην έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως κινήθηκε μετά την υποβολή από την Degussa AG, στις 20 Δεκεμβρίου 2002, αιτήσεως μη επιβολής προστίμου, δυνάμει της ανακοινώσεως της Επιτροπής της 19ης Φεβρουαρίου 2002, σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ) (ΕΕ C 45, σ. 3, στο εξής: ανακοίνωση περί συνεργασίας).

6 Στις 25 και 26 Μαρτίου 2003, η Επιτροπή πραγματοποίησε ελέγχους, ιδίως στις εγκαταστάσεις της Arkema. Κατόπιν των ελέγχων αυτών, η Arkema υπέβαλε, στις 3 Απριλίου 2003, αίτηση μη επιβολής ή μειώσεως του ύψους του προστίμου δυνάμει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας (αιτιολογική σκέψη 60 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

7 Στις 17 Αυγούστου 2005, η Επιτροπή κοινοποίησε αιτιάσεις, μεταξύ άλλων, προς την Total, την Elf Aquitaine, την Arkema, την Altuglas και την Altumax, σχετικά με παράβαση στον τομέα των μεθακρυλικών ενώσεων (αιτιολογική σκέψη 85 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

8 Στις 15 και 16 Δεκεμβρίου 2005, πραγματοποιήθηκε ακρόαση στην οποία παρευρέθηκαν όλοι οι αποδέκτες των κοινοποιηθεισών αιτιάσεων (αιτιολογική σκέψη 87 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

9 Στις 31 Μαΐου 2006, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλομένη απόφαση.

Η προσβαλλομένη απόφαση

10 Υπάρχουν δύο πτυχές της προσβαλλομένης αποφάσεως που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την επίλυση της υπό κρίση διαφοράς: ο προσδιορισμός της ταυτότητας των αποδεκτών της και ο υπολογισμός του προστίμου.

Αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως

11 Αφού επισήμανε την ανάγκη να προσδιοριστούν τα νομικά πρόσωπα στα οποία έπρεπε να αποδοθεί η παράβαση (αιτιολογική σκέψη 245 της προσβαλλομένης αποφάσεως), η Επιτροπή έκρινε ότι η Altuglas, η Altumax, η Arkema και η Elf Aquitaine ήταν εις ολόκληρον υπεύθυνες για την παράβαση για την οποία είχαν κριθεί υπεύθυνες η Altuglas και η Altumax κατά το διάστημα από 23 Ιανουαρίου 1997 έως 12 Σεπτεμβρίου 2002. Η Total θεωρήθηκε εις ολόκληρον υπεύθυνη για την παράβαση που διέπραξαν η Altuglas και η Altumax από την 1η Μαΐου 2000 έως τη 12η Σεπτεμβρίου 2002 (αιτιολογική σκέψη 277 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

12 Ειδικότερα, όσον αφορά την ευθύνη της Elf Aquitaine, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Arkema είχαν διοριστεί από την Elf Aquitaine και ότι η τελευταία συμμετείχε στο κεφάλαιο της θυγατρικής της αρχικά κατά ποσοστό 97,6 % και, μετά τον Απρίλιο του 2000, κατά ποσοστό 96,48 %, συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η Elf Aquitaine ασκούσε αποφασιστική επιρροή και πραγματικό έλεγχο επί της συμπεριφοράς της Arkema (αιτιολογική σκέψη 265 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

13 Όσον αφορά την ευθύνη της Total, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, από τον Απρίλιο του 2000 και μέχρι το πέρας της παραβάσεως, η εν λόγω εταιρία ήλεγχε άμεσα ή έμμεσα το κεφάλαιο όλων των εταιριών εκμεταλλεύσεως του ομίλου, συμπεριλαβανομένων εκείνων που είχαν λάβει ενεργώς μέρος στην επίμαχη σύμπραξη. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η Total ασκούσε αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς των θυγατρικών της Elf Aquitaine, Arkema, Altuglas και Altumax και κοινοποίησε αιτιάσεις σε όλες τις ως άνω εταιρίες (αιτιολογική σκέψη 267 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

14 Η Arkema, αφενός, και οι Total και Elf Aquitaine, αφετέρου, διαβίβασαν χωριστές απαντήσεις στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, με τις οποίες υποστήριζαν, μεταξύ άλλων, ότι η Arkema έπρεπε να είναι ο μοναδικός αποδέκτης της προσβαλλομένης αποφάσεως (αιτιολογικές σκέψεις 268 και 269 της αποφάσεως αυτής). Η Επιτροπή

απέρριψε τα επιχειρήματά τους και επιβεβαίωσε την ευθύνη και των πέντε εταιριών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη (αιτιολογικές σκέψεις 270 έως 277 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Στο εξής, όλες οι εν λόγω εταιρίες θα αναφέρονται από κοινού ως «όμιλος Total».

Υπολογισμός του προστίμου

15 Όσον αφορά τον υπολογισμό του προστίμου, η Επιτροπή εξέτασε πρώτα τη σοβαρότητα της παραβάσεως και διαπίστωσε, κατ' αρχάς, ότι, δεδομένης της φύσεώς της και του ότι κάλυπτε το σύνολο της επικράτειας του ΕΟΧ, η παράβαση ήταν πολύ σοβαρή, κατά την έννοια των κατευθυντήριων γραμμών για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού αριθ. 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές) (αιτιολογικές σκέψεις 319 έως 331 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Στη συνέχεια, η Επιτροπή υιοθέτησε διαφοροποιημένη αντιμετώπιση των εταιριών που συμμετείχαν στην παράβαση, τοποθετώντας τον όμιλο Total στην πρώτη κατηγορία, αφού έλαβε υπόψη τον κύκλο εργασιών που είχε πραγματοποιήσει η Arkema εντός του ΕΟΧ για τα τρία προϊόντα από PMMA. Επί της βάσεως αυτής, έλαβε ως ποσό εκκινήσεως, στην περίπτωση του ομίλου, τα 65 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογικές σκέψεις 332 έως 336 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τον κύκλο εργασιών της Total παγκοσμίως, η Επιτροπή εφάρμοσε πολλαπλασιαστικό συντελεστή 3 στο πρόστιμο που επέβαλε στον όμιλο Total, προκειμένου να εξασφαλίσει το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου. Έτσι, το ποσό εκκινήσεως του προστίμου ανέρχεται στα 195 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογικές σκέψεις 337 έως 350 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

16 Δεύτερον, η Επιτροπή εξέτασε τη διάρκεια της παραβάσεως και διαπίστωσε ότι, επειδή η Arkema είχε συμμετάσχει στην παράβαση για χρονικό διάστημα πέντε ετών και επτά μηνών, το ποσό εκκινήσεως έπρεπε να προσαυξηθεί κατά 55 %. Η προσαύξηση αυτή εφαρμόστηκε στις περιπτώσεις της Elf Aquitaine, της Arkema, της Altuglas και της Altumax. Στην περίπτωση της Total, η οποία κατείχε το κεφάλαιο των θυγατρικών της για μικρότερο χρονικό διάστημα, η Επιτροπή προσαύξησε το πρόστιμο κατά 20 % (αιτιολογικές σκέψεις 351 έως 353 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Έτσι, το βασικό ποσό του προστίμου που υπολογίστηκε εις βάρος της Arkema (μαζί με την

Elf Aquitaine) ανέρχεται σε 302,25 εκατομμύρια ευρώ. Η Total υποχρεώθηκε να καταβάλει αλληλεγγύως και εις ολόκληρον 234 εκατομμύρια ευρώ από το ως άνω ποσό (αιτιολογική σκέψη 354 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

17 Τρίτον, η Επιτροπή εξέτασε την ενδεχόμενη συνδρομή επιβαρυντικών περιστάσεων. Όσον αφορά την Arkema, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη ότι η εταιρία αυτή ήταν ήδη αποδέκτρια τριών παλαιότερων αποφάσεων, έκρινε ότι η διάπραξη παραβάσεως της ίδιας φύσεως αποτελούσε υποτροπή και αποφάσισε να προσαυξήσει το βασικό ποσό του προστίμου της Arkema κατά 50 %. Η Επιτροπή διευκρίνισε, ωστόσο, ότι οι Total και Elf Aquitaine δεν είχαν ενεργήσει καθ' υποτροπήν και ότι, επομένως, η προσαύξηση αυτή είχε εφαρμογή μόνο στις περιπτώσεις της Arkema, της Altuglas και της Altumax (αιτιολογική σκέψη 369 της προσβαλλομένης αποφάσεως και υποσημείωση 250 σε αυτή την αιτιολογική σκέψη).

18 Τέταρτον, η Επιτροπή απέρριψε τις ελαφρυντικές περιστάσεις που προέβαλε ο όμιλος Total.

19 Στο στάδιο αυτό, και βάσει των επιβαρυντικών και ελαφρυντικών περιστάσεων που ελήφθησαν ή δεν ελήφθησαν υπόψη, το ποσό του προστίμου ανερχόταν στα 365 218 750 ευρώ για τις Arkema, Altuglas και Altumax. Για την Total, το ποσό του προστίμου καθοριζόταν στα 234 εκατομμύρια ευρώ. Για τη δε Elf Aquitaine, το ποσό του προστίμου παρέμενε στα 302,25 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογική σκέψη 397 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), η Επιτροπή εκτίμησε ότι το πρόστιμο δεν υπερέβαινε το 10 % του κύκλου εργασιών της εν λόγω επιχειρήσεως (αιτιολογικές σκέψεις 398 και 399 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

20 Πέμπτον, τέλος, η Επιτροπή προέβη σε εφαρμογή της ανακοινώσεως περί συνεργασίας και αποφάσισε, κατ' εφαρμογήν του σημείου 23, εδάφιο β', πρώτη περίπτωση, της ανακοινώσεως αυτής, να μειώσει κατά 40 % το ποσό του προστίμου που θα είχε άλλως επιβληθεί στον όμιλο Total (αιτιολογικές σκέψεις 403 έως 410 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

21 Έτσι, στο άρθρο 2, στοιχείο β΄, της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή προσδιόρισε το τελικό ποσό του προστίμου ως εξής:

«Arkema [...], Altuglas [...] και Altumax [...], από κοινού και εις ολόκληρον υπεύθυνες: 219,13 125 εκατ. ευρώ. Του ποσού αυτού, η Total SA είναι από κοινού και εις ολόκληρον υπεύθυνη για 140,4 εκατ. ευρώ και η Elf Aquitaine SA είναι από κοινού και εις ολόκληρον υπεύθυνη για 181,35 εκατ. ευρώ».

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

22 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου [νυν Γενικού Δικαστηρίου] στις 10 Αυγούστου 2006, οι προσφεύγουσες Arkema France, Altuglas και Altumax άσκησαν την κρινομένη προσφυγή.

23 Κατόπιν τροποποιήσεως της συνθέσεως των τμημάτων του Πρωτοδικείου, ο εισηγητής δικαστής τοποθετήθηκε στο τέταρτο τμήμα, στο οποίο και ανατέθηκε, κατά συνέπεια, η υπό κρίση υπόθεση.

24 Κατόπιν εισηγήσεως του εισηγητή δικαστή, το Γενικό Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, αφενός, να καλέσει τους διαδίκους να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις και, αφετέρου, να καλέσει την Επιτροπή να προσκομίσει ένα έγγραφο. Οι διάδικοι ανταποκρίθηκαν στα αιτήματα αυτά εντός της ταχθείσας προθεσμίας.

25 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 15ης Δεκεμβρίου 2009. Μετά το πέρας της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, η προφορική διαδικασία ολοκληρώθηκε.

26 Με διάταξη της 26ης Νοεμβρίου 2010, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να επαναλάβει την προφορική διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 62 του Κανονισμού του Διαδικασίας, προκειμένου να καλέσει τους διαδίκους, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, να προσκομίσουν έγγραφα και να απαντήσουν σε ερωτήσεις. Οι διάδικοι ανταποκρίθηκαν στα αιτήματα αυτά εντός των προθεσμιών που τους ετάχθησαν. Κατόπιν τούτου, η προφορική διαδικασία ολοκληρώθηκε στις 9 Μαρτίου 2011.

27 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο:

— να ακυρώσει την προσβαλλομένη απόφαση κατά το μέτρο που τις αφορά,

— επικουρικώς, να ακυρώσει ή να μειώσει το ύψος του προστίμου που τους επιβλήθηκε με την προσβαλλομένη απόφαση,

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

28 Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:

— να απορρίψει την προσφυγή,

— να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

29 Προς στήριξη των αιτημάτων τους, οι προσφεύγουσες προβάλλουν, κατ' ουσίαν, οκτώ λόγους ακυρώσεως. Με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως προβάλλεται παράβαση των κανόνων περί καταλογισμού στη μητρική εταιρία των πρακτικών που εφαρμόζει μια θυγατρική της, καθώς και της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων. Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως προβάλλεται εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών από την Επιτροπή κατά τον καταλογισμό της παραβάσεως της Arkema στην Total και την Elf Aquitaine. Με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως προβάλλεται παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως και παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως κατά την εφαρμογή των κανόνων περί καταλογισμού. Με τον τέταρτο λόγο ακυρώσεως προβάλλεται μη εφαρμογή, κατά τον προσδιορισμό του ποσού εκκινήσεως του προστίμου στα 65 εκατομμύρια ευρώ, του κριτηρίου του αντικτύπου που είχε η παράβαση στην αγορά. Με τον πέμπτο λόγο ακυρώσεως προβάλλεται η ύπαρξη πλάνης περί το δίκαιο και τα πράγματα όσον αφορά την προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως του προστίμου, η οποία πραγματοποιήθηκε με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος. Με τον έκτο λόγο ακυρώσεως προβάλλονται πλάνες περί το δίκαιο στις οποίες υπέπεσε η Επιτροπή κατά την αύξηση του προστίμου λόγω υποτροπής. Με τον έβδομο λόγο ακυρώσεως προβάλλεται πλάνη κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, διότι η Επιτροπή δεν προέβη σε μείωση του προστίμου των προσφευγουσών λόγω μη εφαρμογής στην πράξη ορισμένων από τις πρακτικές που αποδίδονται στην Arkema. Με τον όγδοο λόγο ακυρώσεως προβάλλονται πλάνες περί το δίκαιο και τα πράγματα συνισταμένων στην άρνηση της Επιτροπής να προβεί σε μείωση του προστίμου των προσφευγουσών λόγω «άλλων παραγόντων». Επιπλέον, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προσφεύγουσες προέβαλαν και έναν ακόμη λόγο, με τον οποίον αμφισβήτησαν την προσαύξηση του προστίμου με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος.

Επί του πρώτου λόγου, με τον οποίον προβάλλεται παράβαση των κανόνων περί καταλογισμού στη μητρική εταιρία των πρακτικών που εφαρμόζει μια θυγατρική της και την παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων

30 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, καταφεύγοντας στο τεκμήριο ότι μια μητρική εταιρία ασκεί πραγματικά αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής της όταν κατέχει το σύνολο ή σχεδόν το σύνολο του κεφαλαίου της (στο εξής: τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής), χωρίς, όμως, να προσκομίζει απόδειξη του πραγματικού

ελέγχου, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο (πρώτο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου). Παραβίασε, έτσι, την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, καθώς εφάρμοσε στην περίπτωση της Arkema κριτήρια αποδεικτικής βεβαιότητας διαφορετικά από εκείνα που εφάρμοσε στην περίπτωση των λοιπών θυγατρικών που συμμετείχαν στις προσαπτόμενες πρακτικές (δεύτερο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου).

Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά την παράβαση των κανόνων περί καταλογισμού στη μητρική εταιρία των πρακτικών που εφαρμόζει μια θυγατρική της

— Επιχειρήματα των διαδίκων

31 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, κατά πάγια νομολογία και κατά την πρακτική που ακολουθεί η Επιτροπή κατά τη λήψη αποφάσεων, όταν η επιχείρηση που διέπραξε την παράβαση ανήκει σε όμιλο εταιριών, μόνη υπεύθυνη για τη διαπραχθείσα παράβαση είναι, κατ' αρχήν, η εν λόγω θυγατρική. Μόνον υπό ορισμένες περιστάσεις μπορούν οι ενέργειες της θυγατρικής να αποδοθούν στη μητρική εταιρία. Αυτό ισχύει είτε όταν η μητρική εταιρία ασκεί πραγματικά αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της, λαμβανομένης υπόψη της αδυναμίας της τελευταίας να καθορίσει αυτόνομη εμπορική πολιτική, είτε όταν η μητρική εταιρία έχει εμπλακεί (ενεργητικώς ή παθητικώς, με το να γνωρίζει απλώς τα γεγονότα) στην παράβαση που διέπραξε η θυγατρική.

32 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, δυνάμει της εφαρμοστέας νομολογίας, μόνη η κατοχή του 100 % του κεφαλαίου (πολλώ μάλλον του 99,43, του 97,6 ή του 96,48 %) δεν συνεπάγεται αυτομάτως ότι η μητρική εταιρία ασκεί πραγματικά αποφασιστική επιρροή στην εμπορική πολιτική της θυγατρικής της. Κατά τις προσφεύγουσες, η νομολογία ανέκαθεν απαιτούσε συναφώς επιπλέον στοιχεία, όπως το γεγονός ότι, κατά

τη διοικητική διαδικασία, η μητρική εταιρία παρουσιαζόταν ως ο μόνος συνομιλητής της Επιτροπής για λογαριασμό του ομίλου, η μη αμφισβήτηση της εξουσίας αποφασιστικού ελέγχου επί της θυγατρικής και η απουσία οποιασδήποτε αποδείξεως ως προς την αυτονομία της θυγατρικής.

33 Εν προκειμένω, όμως, πέραν της άμεσης ή έμμεσης κατοχής του συνόλου σχεδόν του κεφαλαίου της Arkema από τις τότε μητρικές της εταιρίες, η Επιτροπή δεν προσκόμισε με την προσβαλλομένη απόφαση κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι η Total ή/και η Elf Aquitaine ασκούσαν πραγματικά, στη διάρκεια της επίμαχης περιόδου, αποφασιστική επιρροή επί της εμπορικής πολιτικής της Arkema ή επί της εφαρμογής των αποδιδόμενων σε αυτήν πρακτικών. Ειδικότερα, κατά τις προσφεύγουσες, το γεγονός που αναφέρει η Επιτροπή στην προσβαλλομένη απόφαση ότι τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Arkema είχαν διοριστεί από την Elf Aquitaine κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών αποτελεί απλώς λογική συνέπεια της κατοχής από την τελευταία κατά πλειοψηφία του κεφαλαίου της Arkema και δεν μπορούσε να αποδείξει την άσκηση αποφασιστικής επιρροής επί της εταιρίας αυτής.

34 Κατά συνέπεια, οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι, στηριζόμενη στο τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, αποκλειστικά βάσει της άμεσης ή έμμεσης κατοχής του συνόλου σχεδόν του κεφαλαίου της Arkema, προκειμένου να καταλογίσει τις περιγραφόμενες στην προσβαλλομένη απόφαση πρακτικές στην Total και την Elf Aquitaine, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο η οποία δικαιολογεί την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

35 Τέλος, όταν ερωτήθηκαν από το Γενικό Δικαστήριο σχετικά με τις συνέπειες της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-97/08 P, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. I-8237), για την κρινομένη διαφορά, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, και ιδίως ο έλεγχος που ασκούσε η μητρική εταιρία στις θυγατρικές της που συμμετείχαν στην παράβαση, ήταν διαφορετικά από εκείνα στης επίδικης υποθέσεως. Εξάλλου, οι προσφεύγουσες επισήμαναν ότι, στην υπόθεση εκείνη, ο βαθμός συμμετοχής της μητρικής εταιρίας στο κεφάλαιο της θυγατρικής της ήταν 100 %, ενώ, στην επίδικη υπόθεση, δεν πρόκειται για το ίδιο ποσοστό (αλλά για ποσοστά 99,43, 97,6 και 96,48 %). Εν πάση περιπτώσει, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, αν η ως άνω απόφαση

Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει τον καταλογισμό της παραβάσεως μιας θυγατρικής στη μητρική της εταιρία, χωρίς κανένα επιπλέον στοιχείο πέραν του συνδέσμου της κατοχής κεφαλαίου, τότε η νομολογία αυτή θα πρέπει να επανεξεταστεί, καθόσον εισάγει καθεστώς αντικειμενικής ευθύνης ασύμβατο με τον κανονισμό 1/2003.

36 Η Επιτροπή δηλώνει ότι συμμερίζεται την άποψη των προσφευγουσών ως προς το ότι μόνον υπό ορισμένες περιστάσεις μπορεί η ευθύνη για την παραβατική συμπεριφορά μιας θυγατρικής να αποδοθεί στη μητρική εταιρία. Τέτοια δυνατότητα υφίσταται όταν η μητρική εταιρία ασκεί πραγματικά αποφασιστική επιρροή στη συμπεριφορά της θυγατρικής της. Ωστόσο, κατά την Επιτροπή, προκύπτει από πάγια νομολογία ότι ορθώς η ίδια συνήγαγε το συμπέρασμα ότι μια εταιρία που κατέχει το σύνολο ή σχεδόν το σύνολο του κεφαλαίου της θυγατρικής της ασκεί πραγματικά αποφασιστική επιρροή στη θυγατρική της, δεδομένου ότι η μητρική εταιρία δεν ανέτρεψε το τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής προσκομίζοντας αποδείξεις της αυτόνομης συμπεριφοράς της θυγατρικής της.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

37 Υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 245 έως 252 και 259 έως 277 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή καταλόγισε την επίδικη παράβαση στην Total και την Elf Aquitaine, διότι αποτελούσαν μια ενιαία επιχείρηση με την Arkema και τις θυγατρικές της Altuglas και Altumax, οι οποίες είχαν συμμετάσχει στις εναρμονισμένες πρακτικές. Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, η Επιτροπή στηρίχθηκε στο τεκμήριο, στο οποίο αναφέρθηκε και με τις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, ότι η Total και η Elf Aquitaine ασκούσαν αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς των θυγατρικών τους. Όσον αφορά την Elf Aquitaine, το τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής στηριζόταν στο γεγονός ότι είχε διορίσει τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Arkema, καθώς και στο γεγονός ότι συμμετείχε στο κεφάλαιο της Arkema κατά ποσοστό 97,6 % και, στη συνέχεια, κατά ποσοστό 96,48 % (αιτιολογική σκέψη 265 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Όσον αφορά την

Total, το εν λόγω τεκμήριο στηρίχθηκε στο γεγονός ότι, από τον Απρίλιο του 2000, η Total ήλεγχε άμεσα ή έμμεσα το κεφάλαιο όλων των εταιριών του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των εταιριών που είχαν παίξει άμεσο ρόλο στην επίδικη σύμπραξη, λόγω της συμμετοχής της κατά 99,43 % στο κεφάλαιο της Elf Aquitaine (αιτιολογικές σκέψεις 266 και 267 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Από την τελευταία αυτή απόφαση προκύπτει ότι, στην απάντησή τους προς τις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, οι εμπλεκόμενες εταιρίες προέβαλαν, μεν, ορισμένα επιχειρήματα με σκοπό να ανατρέψουν το τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, αλλά και ότι η Επιτροπή έκρινε τα επιχειρήματα αυτά ανεπαρκή (βλ., μεταξύ άλλων, τις αιτιολογικές σκέψεις 272 και 274 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

38 Στη συνέχεια, είναι σκόπιμη η υπενθύμιση της νομολογίας του Δικαστηρίου επί του ζητήματος αυτού.

39 Επιβάλλεται, συναφώς, η επισήμανση ότι το δίκαιο ανταγωνισμού της Ενώσεως αφορά τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων και ότι η έννοια της επιχειρήσεως καλύπτει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος που τον διέπει και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς του (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

40 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει επίσης ότι, στο πλαίσιο αυτό, ο όρος επιχείρηση πρέπει να νοείται ως οικονομική ενότητα, έστω και αν, από νομική άποψη, η οικονομική αυτή ενότητα αποτελείται από περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 55 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

41 Όταν ένας τέτοιος φορέας παραβαίνει τους κανόνες του ανταγωνισμού, ευθύνεται για την παράβαση αυτή, σύμφωνα με την αρχή της προσωπικής ευθύνης (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 56 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

42 Η παράβαση του δικαίου ανταγωνισμού της Ενώσεως πρέπει να καταλογίζεται κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση σε ένα νομικό πρόσωπο, στο οποίο πρόκειται ενδεχομένως να επιβληθούν πρόστιμα, και οι κοινοποιούμενες αιτιάσεις πρέπει να απευθύνονται προς αυτό. Οι κοινοποιούμενες αιτιάσεις πρέπει, επίσης, να αναφέρουν την ιδιότητα υπό την οποία το πρόσωπο αυτό θεωρείται υπόλογο για τις αποδιδόμενες σε αυτό πράξεις (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

43 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η συμπεριφορά μιας θυγατρικής μπορεί να καταλογισθεί στη μητρική εταιρία, ιδίως όταν η θυγατρική, μολονότι έχει χωριστή νομική προσωπικότητα, δεν καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει κυρίως τις οδηγίες που της δίνονται από τη μητρική εταιρία, λαμβανομένων υπόψη, ιδίως, των οικονομικών, οργανωτικών και νομικών σχέσεων που συνδέουν τα δύο αυτά νομικά πρόσωπα (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 58 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

44 Πράγματι, αυτό συμβαίνει διότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η μητρική και η θυγατρική εταιρία συναποτελούν τμήμα της ίδιας οικονομικής ενότητας και, ως εκ τούτου, συνιστούν μία και μόνη επιχείρηση, κατά την ως άνω έννοια. Συνεπώς, το γεγονός ότι η μητρική και η θυγατρική εταιρία συνιστούν μία και μόνη επιχείρηση, κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ, παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να απευθύνει μια απόφαση περί επιβολής προστίμου στη μητρική εταιρία, χωρίς να απαιτείται να αποδείξει την εμπλοκή της εταιρίας αυτής στην παράβαση (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 59).

45 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι, στην ειδική περίπτωση στην οποία μια μητρική εταιρία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής που διέπραξε παράβαση των κανόνων της Ενώσεως για τον ανταγωνισμό, αφενός, η μητρική εταιρία είναι σε θέση να ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής αυτής και, αφετέρου, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία ασκεί όντως αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 60 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

46 Επομένως, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, αρκεί να αποδείξει η Επιτροπή ότι η μητρική εταιρία κατέχει το σύνολο του κεφαλαίου μιας θυγατρικής για να συναχθεί ότι η μητρική εταιρία ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής αυτής. Στη συνέχεια, η Επιτροπή θα είναι σε θέση να θεωρήσει τη μητρική εταιρία συνυπεύθυνη για την καταβολή του επιβληθέντος στη θυγατρική προστίμου, εκτός αν η μητρική εταιρία, στην οποίαν απόκειται να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό, αποδείξει ότι η θυγατρική της ενεργεί στην αγορά κατά τρόπο αυτόνομο (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 61 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

47 Υπό το πρίσμα της ως άνω νομολογίας του Δικαστηρίου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η μέθοδος που ακολούθησε εν προκειμένω η Επιτροπή προκειμένου να καταλογίσει την επίδικη παράβαση στις μητρικές εταιρίες των προσφευγουσών, όπως περιγράφεται ανωτέρω, στη σκέψη 37, είναι ορθή.

48 Αφενός, σε αντίθεση με όσα διατείνονται οι προσφεύγουσες, ο καταλογισμός αυτός δεν στηρίχθηκε μόνο στην κατοχή του κεφαλαίου, αλλά και στη διαπίστωση ότι το τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής δεν είχε ανατραπεί (βλ., ιδίως, τις αιτιολογικές σκέψεις 272 και 274 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

49 Αφετέρου, από την ως άνω νομολογία (βλ. ιδίως ανωτέρω, σκέψεις 45 και 46) προκύπτει σαφώς ότι το ποσοστό κατοχής του κεφαλαίου μιας θυγατρικής συνιστά επαρκές κριτήριο για την εφαρμογή του εν λόγω τεκμηρίου και απαλλάσσει την Επιτροπή από την υποχρέωση να προσκομίσει επιπλέον στοιχεία σχετικά με την πραγματική άσκηση επιρροής από τη μητρική εταιρία, όπως απαιτούν οι προσφεύγουσες.

50 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από τα επιχειρήματα των προσφευγουσών, σύμφωνα με τα οποία τα πραγματικά περιστατικά της αποφάσεως Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, και, ιδίως, ο έλεγχος που ασκούσε η μητρική εταιρία επί των θυγατρικών της στην υπόθεση εκείνη, ήταν διαφορετικά από αυτά της επίδικης υποθέσεως. Ειδικότερα, μολονότι τέτοια επιπλέον στοιχεία όντως προσκομίστηκαν στην υπόθεση εκείνη (απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 2007, T-112/05, Akzo Nobel κλπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. II-5049,

σκέψεις 13 και 54), προκύπτει σαφώς τόσο από την προπαρατεθείσα απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2007, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψεις 61 και 62), όσο και από την απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35 (σκέψεις 61 και 62), ότι η εφαρμογή του τεκμηρίου αυτού δεν εξαρτάται από την ύπαρξη τέτοιων επιπλέον στοιχείων.

51 Πρέπει, επιπλέον, να επισημανθεί ότι η ως άνω νομολογία αφορά συγκεκριμένα την «ειδική περίπτωση στην οποία μια μητρική εταιρία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής» (απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 60). Στην προκειμένη περίπτωση, η Total και η Elf Aquitaine δεν κατέχουν το σύνολο του κεφαλαίου των αντίστοιχων θυγατρικών τους.

52 Εντούτοις, πρέπει να επισημανθεί ότι οι προσφεύγουσες, μολονότι αναφέρθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση σε αυτή τη διαφορά ως προς τα πραγματικά περιστατικά (βλ. ανωτέρω, σκέψη 35), δεν προέβαλαν κανένα συγκεκριμένο επιχείρημα κατά της εφαρμογής των ίδιων αποδεικτικών κανόνων στις δύο περιπτώσεις, και μάλιστα παρά το γεγονός ότι η προβληματική ως προς την εφαρμογή του τεκμηρίου της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής σε περιπτώσεις πέραν εκείνης στην οποία η μητρική εταιρία κατέχει το σύνολο του κεφαλαίου της θυγατρικής της αποτέλεσε αντικείμενο γραπτής ερωτήσεως του Γενικού Δικαστηρίου προς την Επιτροπή και, αργότερα, αντικείμενο συζητήσεως στο ακροατήριο.

53 Εν πάση περιπτώσει, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η μητρική εταιρία, η οποία κατέχει το σύνολο σχεδόν του κεφαλαίου της θυγατρικής της, βρίσκεται, κατ' αρχήν, σε θέση ανάλογη με εκείνη του αποκλειστικού κυρίου, όσον αφορά την εξουσία της να ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της, λαμβανομένων υπόψη των οικονομικών, οργανωτικών και νομικών δεσμών που τη συνδέουν με την εν λόγω θυγατρική. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή ορθώς εφάρμοσε στην περίπτωση αυτή τους ίδιους κανόνες αποδείξεως, δηλαδή την προσφυγή στο τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία κάνει πραγματική χρήση της εξουσίας της να ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της. Αυτό δεν αποκλείει, βεβαίως, το ενδεχόμενο, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι μειοψηφούντες μέτοχοι να διαθέτουν, ως προς τη θυγατρική, δικαιώματα που να τους επιτρέπουν να αμφισβητήσουν την ως άνω αναλογία. Εντούτοις, πέραν του ότι τέτοια δικαιώματα σπανίως συνδέονται με πολύ μικρά μερίδια, όπως αυτά της επίδικης υποθέσεως, κανένα

στοιχείο τέτοιας φύσεως δεν προσκομίστηκε εν προκειμένω από τις προσφεύγουσες. Ορθώς, επομένως, η Επιτροπή εφάρμοσε το τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής όσον αφορά τις μητρικές εταιρίες των προσφευγουσών.

54 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα ότι, κατ' ουσίαν, η νομολογία που διαμορφώθηκε με την απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (ανωτέρω σκέψη 35), πρέπει να επανεξεταστεί, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι, υπό τις περιστάσεις της επίδικης υποθέσεως, δεν είναι αρμόδιο να επανέλθει σε ένα νομικό ζήτημα που κρίθηκε σαφώς από το Δικαστήριο με πρόσφατη απόφαση.

55 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δεύτερου σκέλους, που αφορά την παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων

— Επιχειρήματα των διαδίκων

56 Οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι, μολονότι, στην περίπτωσή τους, η Επιτροπή στηρίχθηκε αποκλειστικά στο τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής προκειμένου να καταλογίσει την παράβαση στη μητρική εταιρία, για τις περισσότερες από τις λοιπές θυγατρικές που ήταν αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως έλαβε υπόψη συμπληρωματικά στοιχεία. Οι προσφεύγουσες επικαλούνται συναφώς τη μεταχείριση που επεφύλαξε με την προσβαλλομένη απόφαση η Επιτροπή στην Degussa, την ICI plc και την Lucite International Ltd.

57 Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή προέβη σε αδικαιολόγητη δυσμενή διάκριση κατά τη χρησιμοποίηση των αποδείξεων. Οι προσφεύγουσες τονίζουν ότι, αν η Επιτροπή είχε εφαρμόσει στην περίπτωση της Arkema το ίδιο κριτήριο αποδεικτικής βεβαιότητας με εκείνο που εφάρμοσε στις λοιπές επιχειρήσεις, θα είχε οπωσδήποτε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η παράβαση έπρεπε να καταλογιστεί μόνο στην Arkema.

58 Εξάλλου, όσον αφορά το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η προσβαλλομένη απόφαση αναφέρεται στον διορισμό των μελών του διοικητικού συμβουλίου της Atofina από την Elf Aquitaine, οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι πρόκειται απλώς για λογική συνέπεια της κατά πλειοψηφία κατοχής του κεφαλαίου της Arkema και υποστηρίζουν ότι το στοιχείο αυτό δεν έχει κοινά σημεία με τα στοιχεία που έλαβε υπόψη η Επιτροπή στην περίπτωση της Degussa, στην περίπτωση της οποίας συνεκτίμησε την ενεργό συμμετοχή της μητρικής εταιρίας στην παράβαση. Εν πάση περιπτώσει, οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι το στοιχείο αυτό ισχύει μόνο για την περίπτωση της Elf Aquitaine και όχι για την περίπτωση της Total.

59 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

60 Υπενθυμίζεται ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως ή της απαγορεύσεως των διακρίσεων επιβάλλει να μην αντιμετωπίζονται διαφορετικά παρόμοιες καταστάσεις και να μην αντιμετωπίζονται κατά τον ίδιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν η αντιμετώπιση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά (βλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2006, C-227/04 P, Lindorfer κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2006, σ. I-6767, σκέψη 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

61 Επιβάλλεται να θεωρηθεί ότι οι προσφεύγουσες δεν αποδεικνύουν ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή αυτή όταν καταλόγισε την επίδικη παράβαση σους αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως.

62 Κατ' αρχάς, διαπιστώνεται ότι η περίπτωση της ICI Acrylics δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτή των προσφευγουσών. Πράγματι, από την προσβαλλομένη απόφαση προκύπτει σαφώς ότι η ICI Acrylics –η εταιρία που συμμετείχε άμεσα στην επίδικη παράβαση– ήταν μια απλή εμπορική μονάδα της ICI χωρίς δική της νομική προσωπικότητα και όχι μια θυγατρική που της ανήκε ή σχεδόν της ανήκε κατά 100 % (βλ. ιδίως αιτιολογικές σκέψεις 280, 287 και 288 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν εφάρμοσε στην περίπτωση της ICI το τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής (ενισχυόμενο ή όχι από άλλα στοιχεία), αλλά προσδιόρισε απλώς το νομικό πρόσωπο του οποίου αποτελούσε μέρος, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, η οικονομική μονάδα που διέπραξε την παράβαση (αιτιολογικές σκέψεις 288 και 289 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

63 Στη συνέχεια, όσον αφορά την Degussa, πρέπει να επισημανθεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 255 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε τα εξής:

«Η Röhm GmbH & Co. KG (θυγατρική της Degussa κατά ποσοστό 100 %) και η Para-Chemie GmbH (θυγατρική της Röhm κατά ποσοστό 100 %) είναι ανεξάρτητα νομικά πρόσωπα. Δεδομένου ότι η Degussa κατείχε άμεσα ή έμμεσα κατά ποσοστό 100 % τις δύο αυτές εταιρίες […] και ότι το εποπτικό συμβούλιο της Röhm αποτελούνταν εν μέρει από διευθυντικά στελέχη της Degussa […], η Επιτροπή θεωρεί την Degussa υπεύθυνη για την παραβατική συμπεριφορά της Röhm […] και της Para-Chemie […]».

64 Όσον αφορά τη Lucite International, η Επιτροπή έκρινε, με τη αιτιολογική σκέψη 294 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τα εξής:

«Η Lucite International UK Ltd είναι μία από τις θυγατρικές που η εταιρία αυτή κατέχει κατά ποσοστό 100 %. Επιπλέον, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Lucite International […] ήταν, κατά το χρονικό διάστημα που διήρκεσε η παράβαση, μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Lucite International UK […]».

65 Έτσι, είναι ακριβές ότι, προκειμένου να καταλογίσει στην Degussa και τη Lucite International την παραβατική συμπεριφορά των αντίστοιχων θυγατρικών τους, η Επιτροπή στηρίχθηκε στο τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής που απορρέει από το γεγονός ότι η μητρική εταιρία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής, αναφέροντας, πάντως, και ένα συμπληρωματικό στοιχείο, δηλαδή, στη μία περίπτωση, την παρουσία στο εποπτικό συμβούλιο της θυγατρικής διευθυντικών στελεχών της μητρικής εταιρίας και, στην άλλη περίπτωση, το γεγονός ότι μητρική και θυγατρική εταιρία είχαν το ίδιο διοικητικό συμβούλιο.

66 Εντούτοις, από τα παραπάνω δεν προκύπτει ότι η Degussa και η Lucite International, καθώς και οι θυγατρικές τους, έτυχαν διαφορετικής μεταχειρίσεως από εκείνη των προσφευγουσών και των μητρικών εταιριών τους, η οποία να συνιστά παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

67 Πράγματι, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, όπως και οι μητρικές εταιρίες των προσφευγουσών, η Degussa και η Lucite International θεωρήθηκαν επίσης υπεύθυνες για την παραβατική συμπεριφορά των θυγατρικών τους (αιτιολογικές σκέψεις 258 και 296 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Κανένα, όμως, στοιχείο της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή θα τις απάλλασσε από την ευθύνη αυτή αν δεν είχε επικαλεστεί τα παραπάνω συμπληρωματικά στοιχεία.

68 Επιβάλλεται, συναφώς, η υπενθύμιση ότι, στις αιτιολογικές σκέψεις 245 έως 252 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή εξέθεσε τις αρχές που την οδήγησαν στον προσδιορισμό των αποδεκτών της προσβαλλομένης αποφάσεως. Από αυτές προκύπτει σαφώς ότι, ενώπιον της κατοχής του συνόλου ή σχεδόν του συνόλου του κεφαλαίου μιας θυγατρικής, η Επιτροπή θεωρούσε ότι νομιμοποιούνταν να διαπιστώσει ότι η θυγατρική αυτή δεν ήταν αυτόνομη, βάσει του τεκμηρίου της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής και μόνον, υπό την προϋπόθεση ότι το τεκμήριο αυτό δεν είχε ανατραπεί κατά τη διοικητική διαδικασία, και, ως εκ τούτου, να καταλογίσει την παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής αυτής στη μητρική εταιρία για τον λόγο ότι η τελευταία αποτελούσε μέρος της ίδιας επιχειρήσεως (βλ. ιδίως αιτιολογικές σκέψεις 247 και 248 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

69 Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, μόνον ως εκ περισσού επικαλέστηκε την ύπαρξη άλλων στοιχείων πέραν του συνδέσμου της κατοχής κεφαλαίου, όταν είχε στη διάθεσή της τέτοια στοιχεία. Εξάλλου, όσον αφορά τον όμιλο Total, η Επιτροπή επικαλέστηκε και το γεγονός ότι τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Arkema είχαν διοριστεί από την Elf Aquitaine. Ωστόσο, η Επιτροπή ουδαμώς υποστήριξε ότι ο καταλογισμός της παραβατικής συμπεριφοράς μιας θυγατρικής που ανήκει ή σχεδόν ανήκει κατά ποσοστό 100 % στη μητρική εταιρία εξαρτάται από την ύπαρξη τέτοιων συμπληρωματικών στοιχείων. Η ερμηνεία αυτή, εξάλλου, επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι, στην περίπτωση ορισμένων μητρικών εταιριών, η προσβαλλομένη απόφαση αναφέρεται αποκλειστικά στον σύνδεσμο κατοχής κεφαλαίου. Αυτό ισχύει για την Total (αιτιολογική σκέψη 266) και για τις εταιρίες του ομίλου Barlo, δηλαδή την Barlo Plastics Europe NV, την Barlo Plastics NV και την Barlo Group plc (αιτιολογική σκέψη 301).

70 Κατά τα λοιπά, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι η μεθοδολογία που ακολούθησε εν προκειμένω η Επιτροπή προκειμένου να καταλογίσει την επίδικη παράβαση στις μητρικές εταιρίες των προσφευγουσών είναι ορθή, όπως προκύπτει από τα παραπάνω (βλ. ανωτέρω, σκέψη 47).

71 Συνεπώς, το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως, καθώς και, ως εκ τούτου, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του, πρέπει να απορριφθούν.

Επί του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών από την Επιτροπή κατά τον καταλογισμό της παραβάσεως της Arkema στην Total και την Elf Aquitaine

72 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, ακόμη και αν ήθελε υποτεθεί ότι η μέθοδος της προσφυγής στο τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωσή τους, η Επιτροπή εσφαλμένως καταλόγισε στην πραγματικότητα την παράβαση στην Total και την Elf Aquitaine. Πράγματι, οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι έχουν αποδείξει, πρώτον, ότι οι διευθύνοντες των Elf Aquitaine και Total ουδόλως εμπλέκονται στις επίμαχες πρακτικές και, δεύτερον, ότι η Arkema καθορίζει αυτόνομα την εμπορική της πολιτική.

Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά την παράβλεψη της μη εμπλοκής των διευθυντικών στελεχών των Total και Elf Aquitaine στις περιγραφόμενες στην προσβαλλομένη απόφαση πρακτικές

— Επιχειρήματα των διαδίκων

73 Οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι η Επιτροπή δεν ισχυρίζεται, με την προσβαλλομένη απόφαση, ότι τα διευθυντικά στελέχη της Elf Aquitaine ή της Total εμπλέκονται καθ' οιονδήποτε τρόπο στις επίμαχες πρακτικές ή ότι είχαν γνώση των παραβάσεων που διαπράχθηκαν. Προβάλλουν, εξάλλου, ότι, κατά τη διάρκεια της έρευνας, η Επιτροπή δεν απηύθυνε κανένα αίτημα παροχής πληροφοριών στις επιχειρήσεις αυτές, ούτε προέβη σε ελέγχους στις εγκαταστάσεις τους.

74 Κατά τις προσφεύγουσες, από την πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής προκύπτει ότι, στις περιπτώσεις που η μητρική εταιρία δεν έχει συμμετάσχει ενεργητικώς ή παθητικώς στην παράβαση, η Επιτροπή μπορεί να μην καταλογίσει στη μητρική εταιρία την παράβαση που διέπραξε η θυγατρική της, ακόμη και αν αυτή ανήκει κατά πλειοψηφία ή κατά το σύνολο του κεφαλαίου της στη μητρική.

75 Εξάλλου, οι προσφεύγουσες επισημαίνουν συναφώς ότι ο όμιλος στον οποίον ανήκαν κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών επέμενε στην απόλυτη τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού, γεγονός που οδήγησε, εξάλλου, την Arkema να θέσει σε εφαρμογή πρόγραμμα συμμορφώσεως προς το δίκαιο του ανταγωνισμού από τον Ιανουάριο του 2001, δηλαδή μερικούς μόνο μήνες μετά την εξαγορά του ομίλου Elf από την Total Fina, στις 17 Απριλίου 2000. Ως εκ τούτου, οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι αν η Total ή/και η Elf Aquitaine μπορούσαν να γνωρίζουν τις πρακτικές νοθεύσεως του ανταγωνισμού που εφάρμοζε η Arkema, θα είχαν διατάξει αμέσως την παύση τους.

76 Συνεπώς, κατά τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή θα μπορούσε να είχε στηριχθεί στο στοιχείο αυτό προκειμένου να κρίνει ότι οι εν λόγω εταιρίες, μολονότι κατείχαν το σύνολο σχεδόν του κεφαλαίου της Arkema κατά την ύποπτη περίοδο, δεν ήταν υπεύθυνες για την παραβατική συμπεριφορά της στην αγορά του PMMA.

77 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

78 Επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 245 έως 252 και 259 έως 277 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή καταλόγισε την επίδικη παράβαση στις Total και Elf Aquitaine για τον λόγο ότι, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, συναποτελούσαν έναν ενιαίο οικονομικό φορέα και, ως εκ τούτου, μια ενιαία επιχείρηση, κατά την έννοια του δικαίου ανταγωνισμού, με την Arkema και τις θυγατρικές της Altuglas και Altumax, οι οποίες είχαν συμμετάσχει στις εναρμονισμένες πρακτικές. Προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, η Επιτροπή στηρίχθηκε στο τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής και διαπίστωσε ότι το τεκμήριο αυτό δεν είχε ανατραπεί κατά τη διοικητική διαδικασία. Όπως, δε, προκύπτει από την εξέταση του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η εν λόγω μέθοδος επελέγη ορθώς.

79 Όπως, όμως, προκύπτει από τη νομολογία, το γεγονός ότι μια μητρική εταιρία και η θυγατρική της συναποτελούν μια ενιαία επιχείρηση, κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ, επιτρέπει στην Επιτροπή να απευθύνει μια απόφαση επιβολής προστίμου στη μητρική εταιρία, χωρίς να είναι αναγκαίο να αποδείξει τη χωριστή εμπλοκή της εταιρίας αυτής στην παράβαση (βλ. απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 209, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 50). Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να αποδείξει την άμεση εμπλοκή των διευθυνόντων της μητρικής εταιρίας ή ακόμη και την εκ μέρους τους γνώση των προσαπτόμενων πραγματικών περιστατικών. Ομοίως, η συμπεριφορά της Επιτροπής κατά τη διοικητική διαδικασία, και, ιδίως, το γεγονός ότι δεν απηύθυνε κανένα αίτημα παροχής πληροφοριών στις μητρικές εταιρίες, ούτε προέβη σε ελέγχους στις εγκαταστάσεις τους,

είναι αδιάφορα για το αν οι εταιρίες αυτές αποτελούν μαζί με τη θυγατρική τους μια ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ.

80 Όσον αφορά την πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής, την οποίαν επικαλούνται οι προσφεύγουσες, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η Επιτροπή εξαρτούσε, τον καταλογισμό στη μητρική εταιρία της παραβάσεως από την άμεση εμπλοκή των διευθυντικών της στελεχών στην παράβαση, ουδόλως θα άλλαζε η κατάσταση όσον αφορά τη νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς την πτυχή αυτή, δεδομένου ότι η μέθοδος που εφαρμόστηκε εν προκειμένω ήταν ορθή. Εξάλλου, με το υπόμνημα απαντήσεώς τους, οι προσφεύγουσες διευκρινίζουν ότι δεν υποστηρίζουν ότι μόνον η μη συμμετοχή μιας μητρικής εταιρίας στην παράβαση που διέπραξε η θυγατρική της αρκεί για να αποκλειστεί η ευθύνη της μητρικής εταιρίας, αλλά ότι αποτελεί ένα μόνο στοιχείο που η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη προς τον σκοπό αυτόν.

81 Τέλος, όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, το γεγονός ότι οι διευθύνοντες της μητρικής εταιρίας δεν εμπλέκονται άμεσα ή αγνοούν τα προσαπτόμενα πραγματικά περιστατικά, ακόμη και αν μπορούσε να αποδειχθεί, δεν αρκεί για να ανατρέψει το τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής.

82 Ως εκ τούτου, το πρώτο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δεύτερου σκέλους, που αφορά τη μη συνεκτίμηση των πραγματικών περιστατικών που αποδεικνύουν ότι η Arkema καθορίζει πραγματικά αυτόνομα την εμπορική της πολιτική

— Επιχειρήματα των διαδίκων

83 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Arkema απέδειξε, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, ότι η εμπορική της πολιτική ουδέποτε καθορίστηκε από την Elf Aquitaine ή από την Total κατά το χρονικό διάστημα στο οποίο αναφέρεται η προσβαλλομένη απόφαση. Έτσι, το γεγονός ότι, από νομικής απόψεως, αποτελούσε θυγατρική της Elf Aquitaine κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών και το γεγονός ότι τα μέλη του διοικητικού της συμβουλίου είχαν διοριστεί από την τελευταία δεν επηρέαζαν την αυτονομία της κατά τον καθορισμό της εμπορικής της πολιτικής. Κατά συνέπεια, καταλογίζοντας την παράβαση που διέπραξε η Arkema στις τότε μητρικές της εταιρίες, η Επιτροπή προέβη σε εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών.

84 Πρώτον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι το γεγονός ότι ούτε η Total ούτε η Elf Aquitaine καθορίζουν την εμπορική πολιτική των θυγατρικών τους προκύπτει από την ίδια τη δομή του ομίλου. Οι επιχειρήσεις αυτές είναι στην πραγματικότητα εταιρίες holding, μέτοχοι σε πολλούς ομίλους εταιριών, που ενεργούν αυτόνομα στους αντίστοιχους κλάδους δραστηριοτήτων τους.

85 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Arkema απέδειξε ότι καθορίζει εντελώς αυτόνομα την εμπορική της πολιτική όσον αφορά το PMMA, ιδίως όσον αφορά την πολιτική τιμών και επιλογής των πελατών της. Αναφέρουν ότι η ίδια η Arkema ήταν η μητρική εταιρία στον κλάδο των χημικών προϊόντων και ότι, στην πραγματικότητα, ήταν εκείνη που έδινε κατευθυντήριες γραμμές στις δικές της θυγατρικές, όπως η Altuglas και η Altumax. Στο επίπεδο πάνω από την Arkema, η σχέση ήταν αποκλειστικά και μόνον εκείνη που επικρατεί συνήθως μεταξύ ενός μετόχου που μεριμνά για τη διαφύλαξη των οικονομικών συμφερόντων του και μιας ανεξάρτητης διοικήσεως, επιφορτισμένης με τη διαχείριση του κλάδου των χημικών προϊόντων. Έτσι, ο ρόλος της Total και της Elf Aquitaine περιοριζόταν στο να εγκρίνουν

τις μεγάλες επενδύσεις και να λαμβάνουν λογιστικές και οικονομικές πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα της θυγατρικής της, όπως απαιτεί η εφαρμοστέα νομοθεσία. Οι προσφεύγουσες παραπέμπουν σχετικά στο εσωτερικό σημείωμα με τίτλο «Εσωτερικές εξουσίες και ανάληψη δαπανών», που προσαρτάται στο δικόγραφο της προσφυγής.

86 Οι προσφεύγουσες διακρίνουν συναφώς δύο περιόδους: μία από το 1992 έως το 2000 και μία από το 2001 έως το 2004.

87 Όσον αφορά την περίοδο από το 1992 έως το 2000, αναφέρουν ότι η εμπορική πολιτική στις σχετικές με το PMMA δραστηριότητες καθοριζόταν από την Elf Atochem κατά τρόπο αυτόνομο, μέσω του τμήματος «Ενδιάμεσα οργανικά προϊόντα συνθέσεως» (στο εξής: DIOS). Οι βασικές κατευθύνσεις αυτής της εμπορικής πολιτικής, υπό τη μορφή ενός πενταετούς επιχειρηματικού σχεδίου, εγκρίνονταν εκ των προτέρων κάθε χρόνο από την επιτροπή γενικής διευθύνσεως της Elf Atochem, η οποία ενέκρινε και τον προϋπολογισμό του DIOS.

88 Όσον αφορά την περίοδο από το 2001 έως το 2004, η εμπορική πολιτική στις σχετικές με το PMMA δραστηριότητες καθοριζόταν από την Arkema διαμέσου της Atoglas (η οποία μετονομάστηκε σε Altuglas). Οι βασικές κατευθύνσεις αυτής της εμπορικής πολιτικής, υπό τη μορφή ενός πενταετούς επιχειρηματικού σχεδίου, εγκρίνονταν εκ των προτέρων κάθε χρόνο από την επιτροπή διευθύνσεως χημικών προϊόντων, εκτελεστικού οργάνου του κλάδου χημικών προϊόντων. Ο προϋπολογισμός των σχετικών με το PMMA δραστηριοτήτων αποτελούσε το αντικείμενο μιας παρουσιάσεως στην εκτελεστική επιτροπή της Total, στο πλαίσιο της παρουσιάσεως του συνολικού προϋπολογισμού της Atoglas. Η εν λόγω εκτελεστική επιτροπή παρενέβαινε, όσον αφορά τις επενδύσεις, στη λήψη αποφάσεων που αφορούσαν ποσά άνω των 10 εκατομμυρίων ευρώ και αξιολογούσε τα επίπεδα κινδύνου και αποδοτικότητας των επενδύσεων αυτών.

89 Οι προσφεύγουσες τονίζουν ιδιαιτέρως ότι ούτε η Total ούτε η Elf Aquitaine καθόριζαν την εμπορική πολιτική της Arkema όσον αφορά δραστηριότητες όπως οι επίδικες στην κρινομένη υπόθεση, οι οποίες αντιπροσώπευαν ένα ελάχιστο μόνο ποσοστό του κύκλου εργασιών τους. Υπενθυμίζουν συναφώς ότι το 2002 (τελευταίο έτος της παραβάσεως), ο κύκλος εργασιών που πραγματοποίησε η Arkema όσον αφορά την πώληση PMMA ανερχόταν στα 416 εκατομμύρια ευρώ, ποσό που αντιπροσώπευε το 2,1 % του συνολικού κύκλου εργασιών του κλάδου χημικών προϊόντων και το 0,4 % του συνολικού κύκλου εργασιών του ομίλου Elf Aquitaine/Total.

90 Εξάλλου, οι προσφεύγουσες υπογραμμίζουν ότι, ακόμη και αν ήθελε υποτεθεί ότι ισχύει το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, η εμπλεκόμενη επιχείρηση θα έπρεπε, προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό, να βαρύνεται με την απόδειξη της απουσίας πραγματικού ελέγχου της μητρικής εταιρίας επί της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής στη σχετική αγορά και, επομένως, εν προκειμένω, στην αγορά του PMMA. Κατά την άποψή τους, μια διαφορετική προσέγγιση που θα απαιτούσε την απόδειξη της πλήρους αυτονομίας της θυγατρικής έναντι της μητρικής εταιρίας, και, ως εκ τούτου, την άρνηση της αόριστης δυνατότητας της μητρικής εταιρίας να ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής της, σε περίπτωση στην οποία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής αυτής, θα αποτελούσε probatio diabolica και θα εισήγε νέο αμάχητο τεκμήριο.

91 Τρίτον, οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι ο γενικός έλεγχος που ασκούσαν η Total και η Elf Aquitaine επί της Arkema έρχεται σε αντίθεση με τον έλεγχο που ασκούσε η Arkema επί των θυγατρικών της Altuglas και Altumax, οι οποίες λειτουργούσαν στο πλαίσιο της Arkema, τόσο από επιχειρηματικής όσο και από λειτουργικής απόψεως. Οι προσφεύγουσες τονίζουν επίσης ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας, η Arkema παρενέβαινε για λογαριασμό της και για λογαριασμό των θυγατρικών της και ότι ουδέποτε αμφισβήτησε, κατά τη διάρκεια της έρευνας, ότι ασκούσε πραγματικό έλεγχο επί των θυγατρικών της.

92 Ειδικότερα, αφενός, από επιχειρηματικής απόψεως, σε αντίθεση με την Elf Aquitaine και την Total, οι οποίες ήταν απούσες στη διαδικασία παρασκευής μεθακρυλικών ενώσεων, η Arkema δραστηριοποιούνταν στην παραγωγή μεθακρυλικών ενώσεων από μεθύλιο, το οποίο αποτελεί πρώτη ύλη προοριζόμενη –εν μέρει– για δέσμια χρήση από τις θυγατρικές της Altuglas και Altumax για την παραγωγή και διανομή του PMMA.

93 Αφετέρου, από λειτουργικής απόψεως, η σχετική με το PMMA δραστηριότητα, μολονότι ασκείται από τις θυγατρικές της Arkema (Altuglas και Altumax), ήταν πάντοτε ενταγμένη στην εμπορική οργάνωση της Arkema, αρχικά στο πλαίσιο του DIOS, μέχρι το 2000, και, στη συνέχεια, από το 2001 και μετά, μέσω μιας εμπορικής μονάδας που ασχολούνταν ειδικά με το PMMA. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της σχετικής περιόδου, η πλειονότητα των μελών του διοικητικού συμβουλίου της εταιρίας Altuglas αποτελούνταν από εκπροσώπους των νομικών και οικονομικών τμημάτων της Arkema. Τα μέλη αυτά, επιπλέον, είχαν ασκήσει καθήκοντα όχι μόνον εντός της Arkema, αλλά και εντός της Altuglas, που δεν διέθετε δικές της νομικές και οικονομικές υπηρεσίες. Τέλος, όλοι οι υπάλληλοι της Altuglas που εμπλέκονται στις πρακτικές τις οποίες αφορά η προσβαλλομένη απόφαση ενημέρωναν ένα μέλος της διοικήσεως της Arkema, τον M. G., ο οποίος, κατά το χρονικό διάστημα της παραβάσεως, διατέλεσε διαδοχικά διευθυντής του DIOS μέχρι το 2000 και μέλος της επιτροπής διευθύνσεως του κλάδου χημικών προϊόντων από το 2001 και εντεύθεν.

94 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, εξάλλου, ότι αυτή η λειτουργική και επιχειρηματική αφομοίωση μεταξύ της Arkema και των θυγατρικών της Altuglas και Altumax επιβεβαιώθηκε το 2004, κατά την αναδιοργάνωση του κλάδου χημικών προϊόντων του ομίλου Total και την ίδρυση της Arkema, και, στη συνέχεια, τον Μάιο του 2006, με την εισαγωγή της Arkema στο χρηματιστήριο.

95 Τέταρτον, οι προσφεύγουσες υπογραμμίζουν ότι κανένα από τα έγγραφα που προσκομίστηκαν κατά τη διαδικασία δεν αποδεικνύει ότι η Arkema είχε δεχθεί, αμέσως ή εμμέσως, οποιαδήποτε οδηγία ή σύσταση εκ μέρους της Elf Aquitaine ή της Total, σχετικά με την εμπορική πολιτική που όφειλε να ακολουθεί στις αγορές των μεθακρυλικών ενώσεων, και τούτο μολονότι η Επιτροπή κατέσχεσε στην έδρα της Arkema εκατοντάδες έγγραφα.

96 Πέμπτον, οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι η θέση που έλαβε η Επιτροπή με την προσβαλλομένη απόφαση έρχεται σε αντίθεση με την ίδια της την προηγούμενη πρακτική. Πράγματι, στην απόφαση Ε(2003) 4570 τελικό της Επιτροπής, της 10ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με διαδικασία κατ' εφαρμογή του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/E-2/37.857 — Οργανικά υπεροξείδια), στο εξής: απόφαση Οργανικά υπεροξείδια), η Επιτροπή δεν καταλόγισε στην Elf Aquitaine την ευθύνη για την παράβαση που είχε διαπράξει η Arkema, παρά τον σύνδεσμο κατοχής κεφαλαίου που υφίστατο μεταξύ

των δύο εταιριών. Με τον τρόπο αυτόν, η Επιτροπή δέχθηκε ότι η Arkema έχαιρε πραγματικής αυτονομίας κατά τον καθορισμό της εμπορικής της πολιτικής. Κατά τις προσφεύγουσες, εφόσον η περίοδος που καλύπτεται από την απόφαση Οργανικά υπεροξείδια συμπίπτει εν μέρει με την περίοδο στην οποίαν αναφέρεται η προσβαλλομένη απόφαση και οι οικονομικές και χρηματοοικονομικές σχέσεις που συνέδεαν την Arkema και την Elf Aquitaine ήταν πανομοιότυπες στις δύο υποθέσεις, η Επιτροπή δεν νομιμοποιούνταν να αποκλίνει από τη θέση που είχε λάβει στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Οργανικά υπεροξείδια.

97 Εξάλλου, ο περιορισμένος και συνολικός έλεγχος που ασκούσαν οι Total και Elf Aquitaine επί των θυγατρικών τους επιβεβαιώθηκε προσφάτως από τη γαλλική επιτροπή ανταγωνισμού, η οποία διαπίστωσε, με μια απόφαση που αφορούσε τη διανομή καυσίμων στους αυτοκινητοδρόμους, ότι οι Total Raffinage Distribution SA και Elf Antar France SA διέθεταν επαρκή αυτονομία κατά τον καθορισμό της εμπορικής τους πολιτικής.

98 Τέλος, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή υπέπεσε πολλαπλώς σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την εκτίμηση της φύσεως και της κατανομής του βάρους αποδείξεως. Θεωρούν ότι, δεδομένου ότι το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής που εφαρμόζει η Επιτροπή δεν συνοδεύεται από κανένα επιπλέον στοιχείο που να αποδεικνύει τον πραγματικό έλεγχο των μητρικών εταιριών επί της εμπορικής πολιτικής της Arkema όσον αφορά την αγορά του PMMA, το γεγονός και μόνον ότι η Arkema προσκόμισε, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, στοιχεία που αποδείκνυαν την πραγματική της αυτονομία στην αγορά αρκούσε για να αντιστρέψει το βάρος αποδείξεως. Κατά την άποψή τους, απέκειτο πλέον στην Επιτροπή να αποδείξει ότι, παρά τα στοιχεία αυτά, οι Total και Elf Aquitaine ασκούσαν επί των θυγατρικών τους αποφασιστική επιρροή, όσον αφορά τη σχετική αγορά.

99 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες κατά τη διοικητική διαδικασία, τα οποία περιλήφθηκαν και στο δικόγραφο της προσφυγής, ακόμη και αν εκτιμηθούν στο σύνολό τους, δεν αρκούν για να αποδείξουν ότι η συμπεριφορά της Arkema στην αγορά ήταν αυτόνομη σε σχέση με εκείνη της Elf Aquitaine και, ως εκ τούτου, να ανατρέψουν το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

100 Κατ' αρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες (βλ. ανωτέρω, σκέψεις 90 και 98), η Επιτροπή δεν αγνόησε εν προκειμένω τους κανόνες που διέπουν το βάρος αποδείξεως.

101 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία που καθιέρωσε η απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (ανωτέρω σκέψη 35, σκέψη 61), στη μητρική εταιρία απόκειται, προκειμένου να ανατρέψει το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, να «αποδείξει κατ' ουσίαν» ότι η θυγατρική κινείται στην αγορά κατά τρόπο αυτόνομο. Στη δε Επιτροπή απόκειται να εξετάσει τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία και όχι να προσκομίσει στοιχεία που να αποδεικνύουν θετικά την ύπαρξη μιας τέτοιας επιρροής. Εξάλλου, αν αρκούσε για την αμφισβήτηση του εν λόγω τεκμηρίου η απλή προβολή μη αποδεικνυόμενων ισχυρισμών από τον ενδιαφερόμενο διάδικο, το τεκμήριο αυτό θα στερούνταν οποιασδήποτε χρησιμότητας.

102 Ωστόσο, πρέπει, κατ' αρχάς, να επισημανθεί ότι στην απάντησή τους προς τις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις οι προσφεύγουσες προσκόμισαν πολύ λίγα συγκεκριμένα στοιχεία, προκειμένου να υποστηρίξουν την άποψή τους περί αυτονομίας της Arkema στην αγορά. Ειδικότερα, το τμήμα III.2 της απαντήσεως αυτής με τίτλο «Η Arkema έχαιρε [κατά το χρονικό διάστημα της παραβάσεως] πραγματικής αυτονομίας κατά τον καθορισμό της εμπορικής της πολιτικής», δεν παραπέμπει σε κανένα έγγραφο που να υποστηρίζει τα όσα προβάλλονται στην εν λόγω απάντηση. Προκύπτει, έτσι, ότι ορθώς η Επιτροπή διαπιστώνει, στην αιτιολογική σκέψη 272 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι όλα όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες δεν αποδεικνύονται επαρκώς με στοιχεία. Έτσι, όπως προκύπτει από την προηγούμενη σκέψη, ορθώς συνάγεται από τη διαπίστωση αυτή το συμπέρασμα ότι το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής δεν ανετράπη.

103 Επιπλέον, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η προσέγγιση που υιοθετήθηκε στην προσβαλλομένη απόφαση δεν αποτελεί probatio diabolica. Πράγματι, από τη νομολογία προκύπτει ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί αν μια θυγατρική εταιρία καθορίζει τη συμπεριφορά της στην αγορά κατά τρόπο αυτόνομο, πρέπει να ληφθούν υπόψη όλα τα κρίσιμα στοιχεία που αφορούν τις οργανωτικές, οικονομικές και νομικές σχέσεις μεταξύ της θυγατρικής και της μητρικής εταιρίας, τα οποία ενδέχεται να διαφέρουν ανάλογα με την περίπτωση και δεν μπορούν, επομένως, να αποτελέσουν αντικείμενο εξαντλητικής απαριθμήσεως (βλ., συναφώς, απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψεις 73 και 74). Κατά συνέπεια, στις προσφεύγουσες απέκειτο να προσκομίσουν όλα τα στοιχεία σχετικά με τις οργανωτικές, οικονομικές και νομικές σχέσεις μεταξύ της θυγατρικής αυτής και της μητρικής εταιρίας, τα οποία αποδείκνυαν, κατά τη γνώμη τους, ότι δεν αποτελούσαν μια ενιαία οικονομική οντότητα (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 2007, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 50, σκέψη 65). Όμως, το ότι οι προσφεύγουσες δεν ήταν, ενδεχομένως, σε θέση να προσκομίσουν στην προκειμένη περίπτωση τέτοια αποδεικτικά στοιχεία, δεν σημαίνει ότι το εν λόγω τεκμήριο δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να ανατραπεί.

104 Στο πλαίσιο αυτών, ακριβώς, των γενικών παρατηρήσεων πρέπει να εξεταστούν τα ειδικά επιχειρήματα που προβάλλουν οι προσφεύγουσες.

105 Κατ' αρχάς, οι προσφεύγουσες στηρίζονται στο γεγονός ότι οι Total και Elf Aquitaine είναι εταιρίες συμμετοχών (holding) για να υποστηρίξουν ότι η αυτονομία των θυγατρικών τους απορρέει από την ίδια τη δομή του ομίλου.

106 Επιβάλλεται η διαπίστωση, αφενός, ότι η άποψη ότι οι Total και Elf Aquitaine αποτελούν εταιρίες συμμετοχών δεν στηρίζεται σε κανένα αποδεικτικό στοιχείο.

107 Αφετέρου, δε, η άποψη αυτή, ακόμη και αν ευσταθούσε, δεν θα αρκούσε προκειμένου να αποκλείσει το ενδεχόμενο οι μητρικές εταιρίες να ασκούσαν αποφασιστική επιρροή επί των θυγατρικών τους, μεταξύ άλλων συντονίζοντας τις χρηματοοικονομικές

επενδύσεις εντός του ομίλου. Πράγματι, έχει ήδη κριθεί ότι, στην περίπτωση ομίλου εταιριών, σκοπός της εταιρίας συμμετοχών είναι να συγκεντρώνει τις συμμετοχές της σε διάφορες εταιρίες, προκειμένου να διασφαλίζεται ενιαία διεύθυνση (απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Οκτωβρίου 2008, T-69/04, Schunk και Schunk Kohlenstoff-Technik κατά Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. II-2567, σκέψη 63). Στην προκειμένη περίπτωση, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται και οι ίδιες ότι οι μητρικές τους εταιρίες παρενέβαιναν στη λήψη των σημαντικότερων αποφάσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν αντίκτυπο σε ολόκληρο τον όμιλο. Τα επιχειρήματα αυτά, όχι μόνο δεν αναιρούν την άποψη περί ενιαίας οικονομικής οντότητας αποτελούμενης από τις προσφεύγουσες και τις μητρικές εταιρίες, αλλά μάλλον επιβεβαιώνουν ότι έργο των τελευταίων ήταν να εξασφαλίζουν ενιαία διαχείριση και συντονισμό, κατά τρόπον ώστε να επηρεάζουν τη συμπεριφορά των θυγατρικών στην αγορά.

108 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι απέδειξαν ότι η Arkema καθόριζε εντελώς αυτόνομα την εμπορική πολιτική της όσον αφορά το PMMA. Ειδικότερα, υποστηρίζουν ότι η Arkema ήταν η μητρική εταιρία του κλάδου χημικών προϊόντων και ότι έδινε η ίδια κατευθυντήριες γραμμές στις δικές της θυγατρικές, όπως η Altuglas και η Altumax. Όσον αφορά την Total και την Elf Aquitaine, ο ρόλος τους περιοριζόταν στο να εγκρίνουν τις μεγάλες επενδύσεις και να λαμβάνουν λογιστικές και οικονομικές πληροφορίες όσον αφορά τα αποτελέσματα της θυγατρικής τους, όπως απαιτεί η εφαρμοστέα νομοθεσία.

109 Πρέπει να επισημανθεί, συναφώς, αφενός, ότι οι απόψεις των προσφευγουσών δεν στηρίζονται σε κανένα αποδεικτικό στοιχείο. Δεδομένου, όμως, ότι πρόκειται για απόψεις που αφορούν την οργάνωση και τη δομή του ομίλου Total, καθώς και τις εξουσίες που αντιστοιχούν στις διάφορες εταιρίες του ομίλου, η προσκόμιση συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων ήταν, κατ' αρχήν, δυνατή.

110 Βεβαίως, οι προσφεύγουσες προσκόμισαν συνημμένο στο δικόγραφο της προσφυγής ένα εσωτερικό σημείωμα με τίτλο «Εσωτερικές εξουσίες και ανάληψη δαπανών», προκειμένου να υποστηρίξουν το επιχείρημά τους ότι η μητρική εταιρία περιοριζόταν να εγκρίνει τις σημαντικότερες από τις επενδύσεις που πραγματοποιούσε η Arkema. Εντούτοις, όπως αναφέρει η Επιτροπή, χωρίς να αντικρούεται από τις

προσφεύγουσες, το έγγραφο αυτό δεν περιεχόταν στην απάντηση προς τις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις. Εξάλλου, όταν ερωτήθηκαν σχετικώς κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προσφεύγουσες επιβεβαίωσαν ότι το εν λόγω έγγραφο δεν είχε προσκομιστεί κατά τη διοικητική διαδικασία. Όπως, όμως, προκύπτει από την απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35 (σκέψη 61), όταν η Επιτροπή εφαρμόζει το τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, είναι σε θέση να θεωρήσει τη μητρική εταιρία εις ολόκληρον υπεύθυνη για την καταβολή του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική της, εκτός αν η μητρική εταιρία, στην οποία απόκειται να ανατρέψει αυτό το τεκμήριο, προσκομίσει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να αποδεικνύεται ότι η θυγατρική ενεργούσε στην αγορά κατά τρόπο αυτόνομο. Έτσι, η Επιτροπή ορθώς συνήγαγε το συμπέρασμα, στην αιτιολογική σκέψη 272 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι τα σχετικά επιχειρήματα δεν στηρίζονταν σε επαρκείς αποδείξεις.

111 Αφετέρου, και σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν τα επιχειρήματα αυτά ήταν βάσιμα, δεν θα αρκούσαν για να ανατρέψουν το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, καθόσον αφορούν αποκλειστικά τον καθορισμό της εμπορικής πολιτικής όσον αφορά το PMMA. Πράγματι, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, προκειμένου να διαπιστωθεί αν μια θυγατρική καθορίζει αυτόνομα τη συμπεριφορά της στην αγορά, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, όχι μόνο τα στοιχεία που αφορούν την εμπορική πολιτική στον τομέα των προϊόντων για τα οποία εφαρμόστηκε η σύμπραξη, αλλά και όλα τα κρίσιμα στοιχεία που αφορούν τις οργανωτικές, οικονομικές και νομικές σχέσεις μεταξύ της θυγατρικής αυτής και της μητρικής εταιρίας (βλ., συναφώς, απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Akzo Nobel κλπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 35, σκέψεις 67, 68, 73 και 74, και προτάσεις της γενικής εισαγγελέως Kokott στην υπόθεση εκείνη, Συλλογή 2009, σ. I-8241).

112 Εξάλλου, ορισμένοι από τα όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες περιέχουν ενδείξεις ότι οι εταιρίες αυτές αποτελούσαν ενιαία οικονομική οντότητα με τις μητρικές τους εταιρίες.

113 Συγκεκριμένα, οι προσφεύγουσες παραδέχονται ότι οι Total και Elf Aquitaine έπρεπε να εγκρίνουν τις μεγάλες επενδύσεις της θυγατρικής τους. Η άσκηση, όμως, μιας τέτοιας εξουσίας αποτελεί ένδειξη ότι η θυγατρική ενεργεί στην αγορά λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα της μητρικής εταιρίας (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου, της 8ης Ιουλίου 2008, T-54/03, Lafarge κατά Επιτροπής, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 547).

114 Ομοίως, οι προσφεύγουσες επικαλούνται επανειλημμένως την ύπαρξη ενός κλάδου χημικών προϊόντων της Total. Απαντώντας σε γραπτό ερώτημα του Γενικού Δικαστηρίου, οι προσφεύγουσες επιβεβαίωσαν ότι, από τον Μάιο του 2000 μέχρι το τέλος της διάρκειας της παραβάσεως, ο κλάδος χημικών προϊόντων περιελάμβανε, όχι μόνο την Arkema και τις θυγατρικές της, αλλά και άλλες εταιρίες του ομίλου Total. Οι προσφεύγουσες εξήγησαν ότι, μετά τη συγχώνευση της Total Fina και της Elf Aquitaine, το σύνολο των δραστηριοτήτων των προηγούμενων ομίλων που αφορούσαν τα χημικά προϊόντα τέθηκαν, από λειτουργικής απόψεως, υπό την αιγίδα της Arkema (τότε Atofina). Εντούτοις, αυτή η συγκέντρωση δραστηριοτήτων δεν συνοδεύτηκε συστηματικά από μια συγκέντρωση κεφαλαίων. Όμως, ένας τέτοιος διαχωρισμός του ομίλου σε κλάδους, ο οποίος, επιπλέον, δεν λαμβάνει υπόψη του τους κεφαλαιουχικούς δεσμούς μεταξύ των εταιριών του ομίλου, αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι τον συντονισμό των δραστηριοτήτων των κλάδων αυτών έχει η μητρική εταιρία που βρίσκεται στην κορυφή του ομίλου. Μια τέτοια λειτουργία της μητρικής εταιρίας είναι ικανή να αποκλείσει την αυτόνομη συμπεριφορά της θυγατρικής στην αγορά (βλ., συναφώς, αποφάσεις Lafarge κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 113, σκέψη 549, και Schunk και Schunk Kohlenstoff-Technik κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 107, σκέψη 64).

115 Όσον αφορά τα υποστηριζόμενα σχετικά με το ότι η σχετική με το PMMA δραστηριότητα αποτελεί ένα ελάχιστο μόνο μέρος του συνολικού κύκλου εργασιών της Total και της Elf Aquitaine, δεν αποδεικνύουν ότι η μητρική εταιρία παραχώρησε στη θυγατρική της πλήρη αυτονομία να καθορίζει τη συμπεριφορά της στην αγορά. Εξάλλου, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η αυτονομία μιας θυγατρικής σε σχέση με τη μητρική της εταιρία δεν πρέπει να εκτιμάται αποκλειστικά με βάση τη δραστηριότητά της στον τομέα των προϊόντων για τα οποία εφαρμόστηκε η σύμπραξη. Κατά συνέπεια, ακόμη και αν ήθελε υποτεθεί ότι ένα τέτοιο επιχείρημα ασκεί επιρροή στην υπόθεση, θα έπρεπε να εκτιμηθεί η σημασία που έχει η Arkema στο σύνολό της για τις μητρικές της εταιρίες (βλ., συναφώς, απόφαση Schunk και Schunk Kohlenstoff-Technik κατά

Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 107, σκέψη 66). Οι προσφεύγουσες, ωστόσο, δεν προέβαλαν σχετικά επιχειρήματα.

116 Τρίτον, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα ότι ο συνολικός έλεγχος που ασκούσαν οι Total και Elf Aquitaine επί της Arkema έρχεται σε αντίθεση με τον έλεγχο που ασκούσε η Arkema επί των δικών της θυγατρικών Altuglas και Altumax. Αφενός, πρόκειται, ακόμη μια φορά, για επιχείρημα που δεν στηρίζεται σε επαρκή αποδεικτικά στοιχεία όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων εταιριών. Αφετέρου, ακόμη και αν ευσταθούσε το επιχείρημα ότι οι Total και Elf Aquitaine διατηρούσαν λιγότερο στενούς δεσμούς με την Arkema απ' ότι η τελευταία με τις δικές της θυγατρικές, αυτό δεν θα αρκούσε για να αποδείξει την αυτόνομη συμπεριφορά της Arkema στην αγορά.

117 Τέταρτον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι η αναδιοργάνωση του κλάδου χημικών προϊόντων του ομίλου Total και η σύσταση της Arkema το 2004 και, στη συνέχεια, η εισαγωγή της στο χρηματιστήριο το 2006 επιβεβαιώνουν την αυτονομία της τελευταίας αυτής εταιρίας, αρκεί η διαπίστωση ότι πρόκειται για στοιχεία μεταγενέστερα της περιόδου της παραβάσεως, τα οποία, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να αποδείξουν την αυτονομία της εν λόγω εταιρίας κατά την περίοδο αυτή. Επιπλέον, η έκφραση «αναδιοργάνωση του κλάδου χημικών προϊόντων του ομίλου Total» αφήνει να εννοηθεί ότι η Total είχε αναλάβει το έργο του συντονισμού όσον αφορά τον εν λόγω κλάδο χημικών προϊόντων.

118 Πέμπτον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι από κανένα στοιχείο του φακέλου δεν προκύπτει ότι η Arkema είχε λάβει οδηγίες ή συστάσεις από την Elf Aquitaine ή από την Total όσον αφορά την εμπορική πολιτική στην αγορά των μεθακρυλικών ενώσεων, είναι καθεαυτό αλυσιτελές, δεδομένου ότι η αυτονομία της Arkema δεν πρέπει να εκτιμηθεί αποκλειστικά σε σχέση με την αγορά αυτή. Εξάλλου, όπως έχει κριθεί, το γεγονός ότι από τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ότι η μητρική εταιρία έδινε οδηγίες στη θυγατρική της δεν αποδεικνύει ότι δεν υφίσταντο τέτοιες οδηγίες (βλ., συναφώς, απόφαση Lafarge κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 113, σκέψη 545).

119 Έκτον, τέλος, πρέπει να εξεταστεί το επιχείρημα ότι η θέση που έλαβε η Επιτροπή με την προσβαλλομένη απόφαση έρχεται σε αντίθεση με την προηγούμενη πρακτική της, όπως αυτή προκύπτει από την απόφαση Οργανικά υπεροξείδια, με την οποία δεν καταλόγισε την παράβαση της Arkema στην Elf Aquitaine.

120 Επιβάλλεται, συναφώς, η διαπίστωση ότι από την απόφαση Οργανικά υπεροξείδια (αιτιολογικές σκέψεις 373 έως 391), την οποίαν επικαλούνται οι προσφεύγουσες, προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν εξέτασε το ζήτημα της ευθύνης της μητρικής εταιρίας της Arkema και, ειδικότερα, δεν αποφάνθηκε επί του ζητήματος της αυτονομίας της σε σχέση με τη μητρική εταιρία. Ως εκ τούτου, ακόμη και αν ήθελε υποτεθεί ότι τα πραγματικά περιστατικά στην υπόθεση εκείνη ήταν παρόμοια με αυτά της επίδικης υποθέσεως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η απόφαση εκείνη συνιστούσε κάποια εγγύηση όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίον η Επιτροπή αντιλαμβανόταν τις σχέσεις μεταξύ της Arkema και των μητρικών της εταιριών, ούτε, εξάλλου, όσον αφορά το κριτήριο του καταλογισμού που πρέπει να εφαρμοστεί στον εν λόγω όμιλο εταιριών.

121 Εξάλλου, η προσβαλλομένη απόφαση δεν είναι η πρώτη με την οποίαν η Επιτροπή καταλογίζει στην Elf Aquitaine την ευθύνη για την παράβαση που διέπραξε η Arkema. Πράγματι, με την απόφαση Ε(2004) 4876 τελικό της Επιτροπής, της 19ης Ιανουαρίου 2005, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση C.37.773 — MCAA) (στο εξής: MCAA), η Επιτροπή είχε ήδη προβεί σε τέτοιο καταλογισμό εις βάρος της Elf Aquitaine, και πάλι βάσει του τεκμηρίου ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής επί της θυγατρικής της, το οποίο δεν ανατράπηκε.

122 Εν πάση περιπτώσει, από τη νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται να διαπιστώνει σε κάθε περίπτωση αν η παραβατική συμπεριφορά μιας θυγατρικής μπορεί να καταλογιστεί στη μητρική της εταιρία (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου, της 14ης Δεκεμβρίου 2006, T-259/02 έως T-264/02 και T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-5169, σκέψεις 330 και 331, η οποία επικυρώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Σεπτεμβρίου 2009, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P και C-137/07 P, Erste Group Bank κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-8681, σκέψη 82). Κατά συνέπεια, ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι προσφεύγουσες και η Elf Aquitaine συναποτελούσαν μια ενιαία επιχείρηση και κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών για τα οποία κατηγορήθηκαν με την απόφαση Οργανικά υπεροξείδια, μόνο το γεγονός

ότι η Επιτροπή δεν εξέτασε τη δυνατότητα να απευθύνει την απόφαση αυτή στη μητρική εταιρία των προσφευγουσών και να της επιβάλει πρόστιμο δεν έρχεται σε αντίθεση με το γεγονός ότι το πράττει στη επίδικη υπόθεση, σύμφωνα με τις αρχές που απορρέουν από τη νομολογία όσον αφορά τον καταλογισμό.

123 Κατά τα λοιπά, ακόμη και αν η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να εξετάσει το ενδεχόμενο να καταλογίσει στην Elf Aquitaine την παράβαση που διαπιστώθηκε με την απόφαση Οργανικά υπεροξείδια, το γεγονός ότι δεν το έπραξε μαρτυρεί απλώς και μόνον ότι υπέπεσε σε σφάλμα στην υπόθεση εκείνη και δεν μπορεί, ως εκ τούτου, να προβληθεί λυσιτελώς από τις προσφεύγουσες στην επίδικη υπόθεση.

124 Κατόπιν των ανωτέρω, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι τα στοιχεία που προσκομίστηκαν από τις προσφεύγουσες, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη στο σύνολό τους, δεν αρκούν για να ανατρέψουν το τεκμήριο, σύμφωνα με το οποίο οι Total και Elf Aquitaine ασκούσαν πραγματικά αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς των θυγατρικών τους.

125 Συνεπώς, το δεύτερο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως, και, ως εκ τούτου, και ο δεύτερος λόγος πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους.

Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται αθέτηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως και παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως κατά την εφαρμογή των κανόνων περί καταλογισμού

126 Ο λόγος αυτός διακρίνεται περαιτέρω σε δύο σκέλη.

Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά την αθέτηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

127 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, στον βαθμό που η προσβαλλομένη απόφαση δεν απαντά σε όλα τα επιχειρήματα που προέβαλε η Arkema προκειμένου να αποδείξει τον αυτόνομο χαρακτήρα της εμπορικής της πολιτικής, η Επιτροπή αθέτησε την υποχρέωσή της αιτιολογήσεως. Εξάλλου, οι εξηγήσεις που έδωσε η Επιτροπή με το υπόμνημά της αντικρούσεως δεν είναι ικανές να θεραπεύσουν την παράλειψη αυτή.

128 Αφενός, οι προσφεύγουσες τονίζουν ότι η Επιτροπή δεν απαντά στο σύνολο των επιχειρημάτων που ανέπτυξε η Arkema, τα οποία συνοψίζονται στην αιτιολογική σκέψη 269 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Ειδικότερα, δεν απαντά στα επιχειρήματα κατά τα οποία ο διορισμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου της Arkema από την Elf Aquitaine δεν αποδεικνύει αφ' εαυτού την άσκηση πραγματικού ελέγχου και ότι η Arkema έχαιρε πλήρους αυτονομίας κατά τον καθορισμό της εμπορικής της πολιτικής, καθώς η υποχρέωση λογοδοσίας περιοριζόταν στα γενικά στοιχεία που γνωστοποιούσε στο πλαίσιο της κανονικής λειτουργίας ενός ομίλου επιχειρήσεων και αφορούσε κυρίως λογιστικά και οικονομικά ζητήματα, καθώς και ζητήματα ελέγχου.

129 Αφετέρου, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή δεν απάντησε σε ορισμένα επιχειρήματα που προέβαλε η Arkema με την απάντησή της στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, τα οποία δεν περιέχονται ούτε καν συνοπτικά στην προσβαλλομένη απόφαση. Πρόκειται για τα επιχειρήματα κατά τα οποία οι διευθύνοντες των Elf Aquitaine και Total ουδέποτε ενεπλάκησαν στις επίμαχες πρακτικές και ο έλεγχος που ασκούσαν οι μητρικές εταιρίες περιοριζόταν στην έγκριση των σημαντικότερων επενδύσεων και ήταν υπερβολικά γενικός για να περιορίσει την αυτονομία της Arkema, ιδίως όσον αφορά τον καθορισμό των τιμών.

130 Οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι η Επιτροπή, ακόμη και αν δεν υποχρεούται να συζητήσει όλα τα πραγματικά και νομικά ζητήματα που τίθενται κατά τη διαδικασία της διοικητικής διαδικασίας, υποχρεούται, πάντως, να εξετάζει το βάσιμο όλων των επιχειρημάτων που προβάλλονται για την ανατροπή του τεκμηρίου ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής στο σύνολό τους. Κάθε άλλη προσέγγιση θα ισοδυναμούσε με την εφαρμογή ενός νέου αμάχητου τεκμηρίου.

131 Εξάλλου, η έλλειψη αιτιολογήσεως προκαλεί ακόμη μεγαλύτερη βλάβη στην επίδικη υπόθεση, στο μέτρο που, αφενός, η προσέγγιση που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή είναι νέα, όπως αναγνωρίζει και η ίδια στην αιτιολογική σκέψη 271 της προσβαλλομένης αποφάσεως, και, αφετέρου, ως προς τις λοιπές θυγατρικές που κατηγορούνται με την προσβαλλομένη απόφαση, η Επιτροπή επισήμανε την ύπαρξη επιπλέον ενδείξεων, οι οποίες ενισχύουν το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής από τις μητρικές τους εταιρίες. Οι προσφεύγουσες υπογραμμίζουν ότι, κατά την νομολογία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως που βαρύνει την Επιτροπή ενισχύεται ακόμη περισσότερο όταν η απόφασή της βαίνει αισθητώς πέραν των προηγούμενων αποφάσεων (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Νοεμβρίου 2001, C-228/99, Silos, Συλλογή 2001, σ. I-8401, σκέψη 28, διατάξεις του Πρωτοδικείου της 21ης Ιανουαρίου 2004, T-245/03, FNSEA κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-271, σκέψη 52, και T-217/03, FNCBV κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-239, σκέψη 66).

132 Η Επιτροπή αρνείται ότι αθέτησε την υποχρέωσή της για αιτιολόγηση.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

133 Όσον αφορά την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει η Επιτροπή, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, η επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της επίδικης πράξεως και ότι πρέπει να διαφαίνεται από αυτήν κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του κοινοτικού οργάνου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του. Η υποχρέωση

αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως και, ιδίως, του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως στην παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται βάσει όχι μόνο του περιεχομένου της αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

134 Έχει ήδη κριθεί ότι, όταν μια απόφαση εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ αφορά πολλούς αποδέκτες και θέτει ζήτημα καταλογισμού της παραβάσεως, όπως συμβαίνει στην επίδικη υπόθεση, πρέπει να περιέχει επαρκή αιτιολογία ως προς καθέναν των αποδεκτών της, ειδικότερα ως προς εκείνους οι οποίοι, κατά τη διατύπωση της εν λόγω αποφάσεως, πρέπει να υποστούν τις συνέπειες της παραβάσεως αυτής (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-327/94, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1373, σκέψη 78, και της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-330/01, Akzo Nobel κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3389, σκέψη 93). Ως εκ τούτου, για να είναι αρκούντως αιτιολογημένη έναντι των μητρικών εταιριών των προσφευγουσών, η προσβαλλομένη απόφαση έπρεπε να εκθέτει εμπεριστατωμένα τους λόγους που δικαιολογούν τον καταλογισμό της παραβάσεως στις εταιρίες αυτές (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 80).

135 Εξάλλου, στο μέτρο που ο καταλογισμός αυτός επηρεάζει την κατάσταση των προσφευγουσών, που οι προσφεύγουσες αμφισβήτησαν τον καταλογισμό αυτόν κατά τη διοικητική διαδικασία και που έχουν, επομένως, έννομο συμφέρον να αμφισβητήσουν την προσβαλλομένη απόφαση ως προς το σημείο αυτό, πρέπει, τόσο οι ίδιες όσο και οι μητρικές τους εταιρίες, να είναι σε θέση να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη θέση της Επιτροπής.

136 Επομένως, όταν, όπως συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή στηρίζει τον καταλογισμό της παραβάσεως στο τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής και οι εμπλεκόμενες εταιρίες έχουν προβάλει, κατά τη διοικητική διαδικασία, στοιχεία προς ανατροπή του τεκμηρίου αυτού, η απόφαση πρέπει να εκθέτει εμπεριστατωμένα τους λόγους που δικαιολογούν την άποψη ότι τα στοιχεία αυτά δεν μπορούν να ανατρέψουν το ως άνω τεκμήριο.

137 Εν προκειμένω, με την απάντησή τους στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, ότι, καθ' όλο το διάστημα που διήρκεσε η παράβαση, η Arkema έχαιρε πραγματικής αυτονομίας κατά τον καθορισμό της εμπορικής της πολιτικής. Προς στήριξη της θέσεως αυτής, οι προσφεύγουσες προέβαλαν, κατ' ουσίαν, τα ίδια επιχειρήματα με εκείνα που εξετάστηκαν στο πλαίσιο του δεύτερου λόγου ακυρώσεως.

138 Από τα ανωτέρω, ωστόσο, προκύπτει ότι η Επιτροπή απάντησε στα επιχειρήματα αυτά στην αιτιολογική σκέψη 272 της προσβαλλομένης αποφάσεως, υποστηρίζοντας ότι «[τ]α λοιπά επιχειρήματα [αποτελούσαν] απλούς ισχυρισμούς [που] δεν αποδεικνύονταν επαρκώς ώστε να ανατρέψουν το τεκμήριο ευθύνης της Total και της Elf Aquitaine για τις πράξεις της θυγατρικής τους Atofina». Εσφαλμένως, λοιπόν, υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες ότι η Επιτροπή δεν απάντησε στο επιχείρημά τους, το οποίο περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 269, στοιχείο γ΄, της προσβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με το οποίο η Arkema διαμόρφωνε με απόλυτη αυτονομία την εμπορική της πολιτική και τη συμπεριφορά της στην αγορά.

139 Εξάλλου, πρέπει να κριθεί ότι, υπό τις περιστάσεις της επίδικης υποθέσεως, η ως άνω κρίση που περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 272 της προσβαλλομένης αποφάσεως πληροί τις απαιτήσεις της νομολογίας.

140 Πράγματι, η Επιτροπή εξέθεσε με τον τρόπο αυτόν τον λόγο για τον οποίον είχε θεωρήσει ότι τα στοιχεία που προέβαλαν οι προσφεύγουσες και οι μητρικές τους εταιρίες δεν αρκούσαν για να ανατρέψουν το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής. Επομένως, η προσβαλλομένη απόφαση τους παρέσχε τα αναγκαία στοιχεία για να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους. Συγκεκριμένα, οι προσφεύγουσες είχαν τη δυνατότητα είτε να αμφισβητήσουν την ακρίβεια της κρίσεως αυτής, υποστηρίζοντας

ότι είχαν αποδείξει όσα υποστηρίζουν με επαρκή στοιχεία, είτε να αμφισβητήσουν την επιρροή της κρίσεως αυτής στην επίδικη υπόθεση, υπογραμμίζοντας ότι τα όσα υποστήριζαν, ακόμη και αν δεν αποδείχθηκαν, αρκούσαν εν προκειμένω για να ανατρέψουν το εν λόγω τεκμήριο. Η αιτιολόγηση αυτή προσλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία αν αντιπαραβληθεί στο γνωστό στις προσφεύγουσες σχετικό απόσπασμα της απαντήσεως στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, το οποίο δεν παραπέμπει σε κανένα άλλο έγγραφο προς στήριξη των όσων εκτίθενται σε αυτό (βλ. ανωτέρω, σκέψεις 102 επ.).

141 Επιπλέον, όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, προκύπτει από τη νομολογία ότι, βεβαίως, υποχρεούται, δυνάμει του άρθρου 253 ΕΚ, να αιτιολογεί τις αποφάσεις της αναφέροντας τα πραγματικά και νομικά στοιχεία από τα οποία εξαρτάται η νομιμότητα του μέτρου, καθώς και τη συλλογιστική που την οδήγησε στη λήψη της αποφάσεώς της, αλλά δεν υποχρεούται να εξετάζει όλα τα νομικά και πραγματικά ζητήματα που έχει εγείρει καθένας από τους ενδιαφερομένους κατά τη διοικητική διαδικασία (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 1985, 240/82 έως 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 και 269/82, Stichting Sigarettenindustrie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 3831, σκέψη 88, και απόφαση του Πρωτοδικείου, της 24ης Οκτωβρίου 1991, Τ-3/89, Atochem κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1177, σκέψη 222). Έτσι, το γεγονός ότι η Επιτροπή οφείλει να εκθέτει στην απόφασή της για ποιους λόγους θεωρεί ότι τα προβληθέντα στοιχεία δεν αρκούν για να ανατρέψουν το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, δεν σημαίνει ότι ήταν υποχρεωμένη σε κάθε περίπτωση να εξετάζει συγκεκριμένα καθένα από τα στοιχεία που προέβαλαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις. Μια γενική απάντηση, όπως εκείνη που δόθηκε στην κρινομένη υπόθεση, δύναται, αναλόγως των περιστάσεων της επίδικης υποθέσεως, να αρκεί για να δώσει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να υπερασπίσει αποτελεσματικά τα δικαιώματά της και στο Γενικό Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του.

142 Το δε γεγονός ότι η αιτιολογική σκέψη 269 της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν περιέχει όλα τα επιχειρήματα της Arkema δεν ασκεί καθοριστική επιρροή.

143 Αφενός, όσον αφορά το επιχείρημα ότι ο έλεγχος που ασκούσαν οι μητρικές εταιρίες περιοριζόταν στην έγκριση των σημαντικότερων επενδύσεων και ήταν πολύ γενικός για να περιορίσει την αυτονομία της Arkema, ιδίως όσον αφορά τον καθορισμό των τιμών, συμπίπτει με το επιχείρημα ότι «η Atofina [διαμόρφωνε] την εμπορική της

πολιτική και τη συμπεριφορά της στην αγορά με απόλυτη αυτονομία», το οποίο περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 269, στοιχείο γ΄, της προσβαλλομένης αποφάσεως και στο οποίο δίδεται απάντηση με την αιτιολογική σκέψη 272 της αποφάσεως αυτής. Εξάλλου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα σημεία 115 και 117 της απαντήσεως των προσφευγουσών στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, στα οποία περιεχόταν το επιχείρημα αυτό, δεν παραπέμπουν σε κανένα έγγραφο που να τα υποστηρίζει. Οι προσφεύγουσες ήταν, επομένως, σε θέση να κατανοήσουν ότι η κρίση που διατύπωσε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 272 της προσβαλλομένης αποφάσεως συνιστούσε και απάντηση στο επιχείρημα αυτό.

144 Αφετέρου, όσον αφορά το επιχείρημα κατά το οποίο τα διευθυντικά στελέχη της Total και της Elf Aquitaine ουδέποτε είχαν εμπλακεί στις επίμαχες πρακτικές, προκύπτει από την απάντηση των προσφευγουσών στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις (βλ. ιδίως σημεία 91 έως 105) ότι προέβαλαν το επιχείρημα αυτό, στα σημεία 99 έως 101 της απαντήσεως, όχι για να ανατρέψουν το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, αλλά για να αποδείξουν ότι «[κ]αμία άμεση ή έμμεση συμμετοχή στις επίμαχες πρακτικές δεν μπορεί […] να καταλογιστεί στην Elf Aquitaine ή στην Total». Από τα όσα προηγήθηκαν, ωστόσο, προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν στηρίχθηκε στο στοιχείο αυτό προκειμένου να καταλογίσει την επίδικη παράβαση στις μητρικές εταιρίες των προσφευγουσών. Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι δεν αναφέρθηκε με την προσβαλλομένη απόφαση στο επιχείρημα αυτό σε καμιά περίπτωση δεν αποτελεί παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

145 Όσον αφορά το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν απάντησε σαφώς στο επιχείρημα που περιελήφθη στην αιτιολογική σκέψη 269 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με το οποίο ο διορισμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου της Arkema από την Elf Aquitaine δεν αποδείκνυε την άσκηση πραγματικού ελέγχου, πρέπει να επισημανθεί ότι η Επιτροπή δεν ισχυρίστηκε με την προσβαλλομένη απόφαση ότι το στοιχείο αυτό αρκούσε για να στηρίξει τον καταλογισμό της επίδικης παραβάσεως στις μητρικές εταιρίες των προσφευγουσών. Βεβαίως, η Επιτροπή υπογράμμισε, στην αιτιολογική σκέψη 264 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ότι «[τ]α μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Arkema […] διορίζονταν από την Elf Aquitaine […]» και ότι το γεγονός αυτό, καθώς και ο σύνδεσμος κατοχής κεφαλαίου μεταξύ των δύο εταιριών, της επέτρεπε να θεωρήσει ότι η Elf Aquitaine ασκούσε αποφασιστική επιρροή και πραγματικό έλεγχο στη συμπεριφορά της θυγατρικής της Arkema. Εντούτοις, όπως διαπιστώθηκε ανωτέρω, στις σκέψεις 68 και 69, από την οικονομία της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι το στοιχείο αυτό διατηρήθηκε μόνον ως εκ περισσού και ότι δεν οφειλόταν σε αυτό ο καταλογισμός της επίδικης παραβάσεως

στις μητρικές εταιρίες των προσφευγουσών. Κατά συνέπεια, η απουσία σαφούς απαντήσεως στο επιχείρημα αυτό δεν εμπόδισε τις προσφεύγουσες να πληροφορηθούν τους λόγους του καταλογισμού αυτού ούτε να τον αμφισβητήσουν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

146 Επιπλέον, όσον αφορά το επιχείρημα που αναφέρεται στο περιεχόμενο της αιτιολογικής σκέψεως 271 της προσβαλλομένης αποφάσεως, πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή διαπίστωσε σε αυτήν τα εξής:

«[Τ]ο γεγονός ότι, σε προηγούμενη υπόθεση, η Επιτροπή απηύθυνε την απόφασή της αποκλειστικά στην Atofina δεν την εμποδίζει, καθεαυτό, να απευθύνει εν προκειμένω την απόφασή της τόσο στην Atofina όσο και στην Total/Elf Aquitaine. Η Επιτροπή διαθέτει τη διακριτική ευχέρεια να καταλογίσει ευθύνη σε μητρική εταιρία σε περιστάσεις όπως αυτές της προκειμένης υποθέσεως […] και το γεγονός ότι δεν έκανε χρήση της εξουσίας αυτής σε προγενέστερη απόφαση δεν την εμποδίζει να το πράξει με την παρούσα».

147 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι από το απόσπασμα αυτό δεν προκύπτει σε καμιά περίπτωση ότι η Επιτροπή υιοθέτησε εν προκειμένω νέα θέση, όπως προβάλλουν οι προσφεύγουσες. Η θέση της Επιτροπής σκοπό έχει απλώς να αντικρούσει το επιχείρημα που παρουσιάζεται στην αιτιολογική σκέψη 268 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με το οποίο προηγούμενη απόφαση που απευθύνθηκε στην Arkema δεν είχε καταλογίσει τη συμπεριφορά της τελευταίας στη μητρική της εταιρία (απόφαση Οργανικά υπεροξείδια). Εξάλλου, πρέπει να επισημανθεί ότι, πριν την προσβαλλομένη απόφαση, το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής, στηριζόμενο αποκλειστικά στον σύνδεσμο της κατοχής κεφαλαίου, είχε ήδη εφαρμοστεί από την Επιτροπή στην απόφαση MCAA, με την οποίαν είχε καταλογίσει την παράβαση της Arkema στην Elf Aquitaine.

148 Εν πάση περιπτώσει, κατά τη νομολογία που επικαλούνται οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή οφείλει μόνο να αναπτύσσει σαφώς τη συλλογιστική της όταν λαμβάνει, στο πλαίσιο της πρακτικής της λήψεως αποφάσεων, μία απόφαση που βαίνει αισθητώς πέραν των προηγούμενων αποφάσεων. Δεν αρκεί, επομένως, σε μια τέτοια περίπτωση, μία συνοπτική αιτιολογία, ιδίως σε σχέση με πάγια πρακτική λήψεως αποφάσεων

(βλ., συναφώς, απόφαση Silos, ανωτέρω σκέψη 131, σκέψη 28). Όπως, όμως, προκύπτει από τα ανωτέρω, με την προσβαλλομένη απόφαση, η Επιτροπή απάντησε σαφώς στα επιχειρήματα της Arkema που σκοπούσαν να αποδείξουν την αυτονομία της εμπορικής της πολιτικής.

149 Τέλος, το γεγονός ότι, όσον αφορά άλλες θυγατρικές που ενοχοποιούνται με την προσβαλλομένη απόφαση, η Επιτροπή προέβαλε την ύπαρξη επιπλέον στοιχείων που ενισχύουν το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής από τις μητρικές τους εταιρίες, δεν ασκεί επιρροή ως προς την επάρκεια της αιτιολογίας όσον αφορά τις προσφεύγουσες. Εξάλλου, από τα ανωτέρω (βλ. ανωτέρω, σκέψεις 68 και 69) προκύπτει ότι τα εν λόγω επιπλέον στοιχεία αναφέρθηκαν ως εκ περισσού.

150 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δεύτερου σκέλους, που αφορά την παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

151 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, κατά τη νομολογία, βάσει της αρχής της χρηστής διοικήσεως, η Επιτροπή υποχρεούται να εξετάζει με επιμέλεια και αμεροληψία όλα τα κρίσιμα στοιχεία της επίδικης υποθέσεως. Η υποχρέωση αυτή έχει θεμελιώδη σημασία στις διοικητικές διαδικασίες κατά τις οποίες τα κοινοτικά όργανα διαθέτουν

εξουσία εκτιμήσεως προκειμένου να είναι σε θέση να εκτελούν τα καθήκοντά τους, όπως είναι οι διαδικασίες σε υποθέσεις ανταγωνισμού.

152 Στην προκειμένη περίπτωση, στηριζόμενη σε ένα απλό τεκμήριο ελέγχου και παραλείποντας να απαντήσει, όπως εκτέθηκε ανωτέρω, στα επιχειρήματα που προέβαλε η Arkema προκειμένου να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό (ιδίως εκείνα που αφορούν τη μη επιρροή στην υπόθεση του διορισμού των μελών του διοικητικού συμβουλίου από την Elf Aquitaine και την εμπορική αυτονομία της Arkema), η Επιτροπή δεν εξέτασε με επιμέλεια τα κρίσιμα στοιχεία της επίδικης υποθέσεως και παραβίασε την αρχή της χρηστής διοικήσεως.

153 Εξάλλου, οι προσφεύγουσες απορρίπτουν τα επιχειρήματα της Επιτροπής κατά τα οποία η εξεταζόμενη αιτίαση συμπίπτει με εκείνη που αναφέρεται στην έλλειψη αιτιολογίας. Τονίζουν ότι η αρχή της χρηστής διοικήσεως διακρίνεται από την υποχρέωση αιτιολογήσεως και επιδιώκει διαφορετικό σκοπό.

154 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

155 Επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, κατά πάγια νομολογία, στις περιπτώσεις που τα κοινοτικά όργανα διαθέτουν εξουσία εκτιμήσεως, προκειμένου να είναι σε θέση να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους, η τήρηση των εγγυήσεων με τις οποίες η έννομη τάξη της Ενώσεως περιβάλλει τη διεξαγωγή των διοικητικών διαδικασιών έχει ακόμη πιο θεμελιώδη σημασία. Μεταξύ αυτών των εγγυήσεων περιλαμβάνεται, ιδίως, η υποχρέωση του αρμοδίου οργάνου να ερευνά, με επιμέλεια και αμεροληψία, όλα τα κρίσιμα στοιχεία της συγκεκριμένης περιπτώσεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Νοεμβρίου 1991, C-269/90, Technische Universität München, Συλλογή 1991,

σ. I-5469, σκέψη 14, και του Πρωτοδικείου της 24ης Ιανουαρίου 1992, T-44/90, La Cinq κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1, σκέψη 86). Η υποχρέωση αυτή απορρέει από την αρχή της χρηστής διοικήσεως (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου, της 6ης Ιουλίου 2000, T-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2707, σκέψη 269).

156 Οι προσφεύγουσες περιορίζονται να υποστηρίξουν προς στήριξη της εξεταζόμενης αιτιάσεως ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε σε ένα απλό τεκμήριο αποφασιστικής επιρροής, την οποίαν ασκούσαν σε αυτές οι μητρικές τους εταιρίες, και δεν απάντησε στα επιχειρήματα που προέβαλε η Arkema για να ανατρέψει το τεκμήριο αυτό, ιδίως εκείνα που αφορούσαν τη μη επιρροή, στην επίδικη υπόθεση, του διορισμού των μελών του διοικητικού συμβουλίου από την Elf Aquitaine και την εμπορική αυτονομία της Arkema.

157 Ωστόσο, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, κατ' αρχάς, η προσφυγή σε ένα τέτοιο τεκμήριο είναι καθ' όλα νόμιμη. Στη συνέχεια, όπως προκύπτει από την εξέταση του πρώτου σκέλους του εξεταζόμενου λόγου, η ανάγνωση των σχετικών αποσπασμάτων της απαντήσεως στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, καθώς και της προσβαλλομένης αποφάσεως, οδηγεί στη διαπίστωση ότι η Επιτροπή απάντησε στα κρίσιμα επιχειρήματα των προσφευγουσών και ιδίως σε εκείνα που αφορούσαν την εμπορική αυτονομία της Arkema (επιχείρημα που περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 269, στοιχείο γ΄, της προσβαλλομένης αποφάσεως, στο οποίο δίδεται απάντηση με την αιτιολογική σκέψη 272 της ίδιας αποφάσεως). Πρέπει να επισημανθεί συναφώς ότι ο συνοπτικός χαρακτήρας της αιτιολογίας που παρέχεται εκεί, σύμφωνα με την οποία «[τ]α λοιπά επιχειρήματα αποτελούν απλούς ισχυρισμούς [που] δεν αποδεικνύονται επαρκώς ώστε να ανατρέψουν το τεκμήριο», δεν επιτρέπει από μόνος του να διαπιστωθεί παράβαση της υποχρεώσεως εξετάσεως των κρίσιμων στοιχείων που προέκυψαν από τη διοικητική διαδικασία με επιμέλεια και αμεροληψία. Εξάλλου, από τα ανωτέρω (βλ. ανωτέρω, σκέψεις 102 επ.) προκύπτει ότι η κρίση που περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 272 της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι ακριβής, γεγονός που προϋποθέτει επιμελή και αμερόληπτη έρευνα εκ μέρους της Επιτροπής.

158 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα ότι ο διορισμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου της Arkema από την Elf Aquitaine δεν αποδεικνύει από μόνος του την άσκηση πραγματικού ελέγχου, αρκεί η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν υποστήριξε

το αντίθετο με την προσβαλλομένη απόφαση. Πράγματι, η αποφασιστική επιρροή που ασκούσαν οι μητρικές εταιρίες των προσφευγουσών στις τελευταίες διαπιστώθηκε βάσει ενός τεκμηρίου, το οποίο δεν ανατράπηκε κατά τη διοικητική διαδικασία. Όπως μόλις διαπιστώθηκε, ο διορισμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου της Arkema από την Elf Aquitaine αναφέρθηκε στο πλαίσιο αυτό ως εκ περισσού. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν απάντησε συγκεκριμένα στο επιχείρημα αυτό δεν συνιστά αθέτηση της υποχρεώσεως χρηστής διοικήσεως.

159 Κατά τα λοιπά, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, πέραν του περιεχομένου της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι προσφεύγουσες δεν προβάλλουν κανένα άλλο στοιχείο προς στήριξη της αιτιάσεώς τους.

160 Ως εκ τούτου, το δεύτερο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως και, κατά συνέπεια, και ο τρίτος λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του, πρέπει να απορριφθούν.

Επί του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται παράβλεψη, κατά τον προσδιορισμό του ποσού εκκινήσεως του προστίμου στα 65 εκατομμύρια ευρώ, του κριτηρίου του συγκεκριμένου αντικτύπου που είχε η παράβαση στην αγορά

Επιχειρήματα των διαδίκων

161 Στο πλαίσιο του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, με το να προσδιορίσει το ποσό εκκινήσεως του προστίμου στα 65 εκατομμύρια ευρώ, η Επιτροπή παρέβλεψε το κριτήριο του συγκεκριμένου αντικτύπου στην αγορά, το οποίο προβλέπεται στο σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών.

162 Κατ' αρχάς, οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι το ποσό εκκινήσεως του προστίμου, ήτοι τα 65 εκατομμύρια ευρώ, είναι υπερβολικό, στον βαθμό που η παράβαση είχε πολύ περιορισμένο αντίκτυπο στις αγορές των σχετικών προϊόντων.

163 Υποστηρίζουν συναφώς, πρώτον, ότι, σε αντίθεση με όσα αναφέρει η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 329 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ο αντίκτυπος στην αγορά ήταν υπολογίσιμος. Κατά συνέπεια, έπρεπε να είχε ληφθεί υπόψη κατά τον προσδιορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως, σύμφωνα με τη νομολογία και τις κατευθυντήριες γραμμές.

164 Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, προκειμένου να εκτιμηθεί ο συγκεκριμένος αντίκτυπος στην αγορά, η Επιτροπή πρέπει να αναφερθεί στο πλαίσιο του ανταγωνισμού, όπως θα είχε διαμορφωθεί αν δεν υπήρχε παράβαση. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει, επομένως, ότι γνωρίζει την εξέλιξη της καταστάσεως του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά κατά τη διάπραξη της παραβάσεως και ότι είναι σε θέση να συγκρίνει την εξέλιξη αυτή με εξωγενή στοιχεία της αγοράς.

165 Με την απάντησή τους στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, όμως, οι προσφεύγουσες παρείχαν στην Επιτροπή τα αναγκαία για τον σκοπό αυτόν στοιχεία, δηλαδή λεπτομερείς πληροφορίες για την εξέλιξη των τιμών των σχετικών τριών προϊόντων από PMMA από το 1995 έως το 2003, λαμβάνοντας υπόψη και την εξέλιξη των τιμών των πρώτων υλών τους. Επιπλέον, ο αντίκτυπος της παραβάσεως μπορούσε επίσης να υπολογιστεί βάσει των στοιχείων που αφορούσαν την εξέλιξη των μεριδίων που κατείχαν στην αγορά διάφοροι παραγωγοί κατά τη διάρκεια της παραβάσεως, στοιχείων τα οποία είχε στην κατοχή της η Επιτροπή, όπως προκύπτει από το κείμενο των κοινοποιηθεισών αιτιάσεων.

166 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, αν η Επιτροπή είχε προβεί σε ποσοτικοποίηση του αντικτύπου της παραβάσεως στην αγορά, θα είχε οπωσδήποτε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο αντίκτυπος αυτός ήταν περιορισμένος και θα είχε, επομένως, καθορίσει το ποσό εκκινήσεως του προστίμου της Arkema σε επίπεδο χαμηλότερο από τα 65 εκατομμύρια ευρώ.

167 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, συναφώς, ότι ο συγκεκριμένος αντίκτυπος της παραβάσεως ήταν σε κάθε περίπτωση αμελητέος, καθόσον η εκτίμηση των τιμών των εν λόγω προϊόντων ήταν στενά συνδεδεμένη με εκείνη των τιμών των πρώτων υλών που χρησιμοποιήθηκαν για την παρασκευή τους, για τις οποίες καμία παράβαση δεν διαπιστώθηκε, όπως προκύπτει από τα σχεδιαγράμματα που προσκόμισε η Arkema σε παράρτημα της απαντήσεώς της στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις.

168 Επιπλέον, η Επιτροπή αναγνώρισε και η ίδια, με την προσβαλλομένη απόφαση, ότι η παράβαση είχε εξαιρετικά περιορισμένο αντίκτυπο στις σχετικές αγορές. Έτσι, στην αιτιολογική σκέψη 104 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η οποία αφορά τη γενική περιγραφή της εφαρμογής των συμφωνιών, παραδέχθηκε ότι η συμφωνηθείσα αύξηση των τιμών δεν κατέστη δυνατόν να εφαρμοστεί σε όλες τις περιπτώσεις. Επίσης, από διάφορες αιτιολογικές σκέψεις της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι οποίες αφορούν αντίστοιχα τα τρία εν λόγω προϊόντα, προκύπτει ότι η αύξηση των τιμών που συμφωνήθηκε σε διάφορες συναντήσεις είτε δεν κατέστη δυνατόν να εφαρμοστεί είτε είχε πολύ περιορισμένο μόνον αποτέλεσμα.

169 Εξάλλου, απαντώντας στα επιχειρήματα της Επιτροπής, οι προσφεύγουσες διευκρινίζουν ότι δεν αμφισβητούν ότι ακόμη και η μερική εφαρμογή μιας συμφωνίας μπορεί να συνιστά ένδειξη για την ύπαρξη συγκεκριμένου αντικτύπου μιας τέτοιας συμφωνίας στην αγορά, ούτε ότι η εν λόγω συμφωνία είχε κάποιον αντίκτυπο στην αγορά του PMMA. Υποστηρίζουν, ωστόσο, ότι ο αντίκτυπος αυτός μπορούσε να υπολογιστεί και ότι, αν η Επιτροπή είχε προβεί σε ποσοτικοποίηση του αντικτύπου αυτού, θα είχε οπωσδήποτε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ήταν περιορισμένος.

170 Έπειτα, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως και παραβίασε την αρχή της χρηστής διοικήσεως, καθώς θεώρησε ότι ο συγκεκριμένος αντίκτυπος της παραβάσεως δεν έπρεπε να ληφθεί υπόψη κατά τον προσδιορισμό του ποσού εκκινήσεως του προστίμου.

171 Πρώτον, οι προσφεύγουσες υπογραμμίζουν ότι η Επιτροπή περιορίστηκε να δηλώσει ότι ο αντίκτυπος της παραβάσεως στην αγορά δεν μπορούσε να υπολογιστεί, χωρίς να προσκομίσει το παραμικρό στοιχείο για να υποστηρίξει τη δήλωση αυτή, παρά τα πολυάριθμα στοιχεία που η Arkema είχε προσκομίσει σχετικά με την εξέλιξη των τιμών κατά τη διοικητική διαδικασία.

172 Κατά τις προσφεύγουσες, όμως, απόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει ότι ο αντίκτυπος της παραβάσεως μπορεί ή δεν μπορεί να υπολογιστεί, ιδίως σε περιπτώσεις όπως η συγκεκριμένη, στις οποίες τα μέρη στη διοικητική διαδικασία προσκομίζουν στοιχεία σχετικά με τις συνέπειες της παραβάσεως στις σχετικές αγορές. Σε αντίθετη περίπτωση, θα αρκούσε η εκτίμηση της Επιτροπής ότι ο αντίκτυπος της παραβάσεως στην αγορά δεν μπορεί να υπολογιστεί προκειμένου να την απαλλάξει από την υποχρέωση να συνεκτιμήσει τον αντίκτυπο αυτόν κατά τον προσδιορισμό του ποσού εκκινήσεως του προστίμου.

173 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή παρέβη τόσο την υποχρέωσή της αιτιολογήσεως όσο και την αρχή της χρηστής διοικήσεως, καθόσον δεν απάντησε στα επιχειρήματα που προέβαλε η Arkema σε απάντηση των κοινοποιηθεισών αιτιάσεων, προκειμένου να αποδείξει ότι ο αντίκτυπος της παραβάσεως στις σχετικές αγορές ήταν περιορισμένος.

174 Εν κατακλείδι, οι προσφεύγουσες ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο να ακυρώσει τις εν λόγω διατάξεις της προσβαλλομένης αποφάσεως και, ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία που διαθέτει, να καθορίσει το ποσό εκκινήσεως του προστίμου τους σε επίπεδο χαμηλότερο εκείνου που επέβαλε η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τον περιορισμένο αντίκτυπο της παραβάσεως στις σχετικές αγορές.

175 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

176 Κατά το σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντήριων γραμμών, «[γ]ια να αξιολογηθεί η σοβαρότητα της παράβασης, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο χαρακτήρας της ίδιας της παράβασης, ο πραγματικός της αντίκτυπος επί της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατό να εκτιμηθεί, καθώς και η έκταση της γεωγραφικής αγοράς αναφοράς».

177 Στο πλαίσιο του εξεταζόμενου λόγου, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι, σε αντίθεση με όσα προβάλλει η Επιτροπή στην προσβαλλομένη απόφαση, ο αντίκτυπος της εν λόγω συμφωνίας στην αγορά μπορούσε να υπολογιστεί. Κατά τις ίδιες, αν η Επιτροπή είχε προβεί σε ποσοτικοποίηση του αντικτύπου της παραβάσεως στην αγορά, θα είχε οπωσδήποτε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ήταν περιορισμένος και θα είχε, επομένως, καθορίσει το ποσό εκκινήσεως του προστίμου της Arkema σε επίπεδο χαμηλότερο από τα 65 εκατομμύρια ευρώ. Εξάλλου, οι προσφεύγουσες προβάλλουν αθέτηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως και παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως, διότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την εκτίμησή της ότι ο αντίκτυπος δεν μπορούσε να υπολογιστεί και δεν απάντησε στα επιχειρήματα που προέβαλε η Arkema σε απάντηση των κοινοποιηθεισών αιτιάσεων.

178 Επιβάλλεται, συναφώς, η υπόμνηση ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται από μεγάλο αριθμό στοιχείων, όπως είναι οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως, το πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται και η αποτρεπτική ισχύς του προστίμου, αν και δεν υπάρχει δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει να ληφθούν υποχρεωτικά υπόψη. Μεταξύ των στοιχείων που μπορούν να ληφθούν υπόψη κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας των παραβάσεων είναι η συμπεριφορά καθεμιάς από τις επιχειρήσεις, ο ρόλος που διαδραμάτισε καθεμία από αυτές στη δημιουργία των εναρμονισμένων πρακτικών, το κέρδος που αποκόμισαν από τις πρακτικές αυτές, το μέγεθός τους και η αξία των σχετικών εμπορευμάτων, καθώς και ο κίνδυνος που αντιπροσωπεύουν παραβάσεις της μορφής αυτής για τους σκοπούς που επιδιώκει η Κοινότητα (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψεις 241 και 242 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία· βλ. επίσης, συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, C-534/07 P, Prym και Prym Consumer κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-7415, σκέψη 96).

179 Συνεπώς, το αποτέλεσμα μιας αντίθετης προς τον ανταγωνισμό πρακτικής δεν αποτελεί καθ' εαυτό αποφασιστικό κριτήριο για τον προσδιορισμό του ενδεδειγμένου ύψους του προστίμου. Ειδικότερα, στοιχεία αναγόμενα στις προθέσεις μπορεί να είναι περισσότερο σημαντικά από εκείνα που αφορούν τις εν λόγω συνέπειες, ιδίως όταν πρόκειται για παραβάσεις αφεαυτών σοβαρές (βλ. απόφαση Prym και Prym Consumer κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 178, σκέψη 96 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

180 Στο σημείο αυτό, υπενθυμίζεται ότι έχει κριθεί επανειλημμένως ότι επί συμπράξεων, λόγω της φύσεως αυτών, πρέπει να επιβάλλονται αυστηρότερα πρόστιμα. Ο ενδεχόμενος συγκεκριμένος αντίκτυπός τους στην αγορά, ειδικότερα δε το κατά πόσον ο περιορισμός του ανταγωνισμού οδήγησε σε αγοραία τιμή υψηλότερη από εκείνη που θα είχε διαμορφωθεί σε περίπτωση που δεν υπήρχε η σύμπραξη, δεν αποτελεί αποφασιστικό κριτήριο για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων (απόφαση του Πρωτοδικείου, της 6ης Μαΐου 2009, T-127/04, KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. II-1167, σκέψη 64). Πράγματι, οι τρεις πτυχές της εκτιμήσεως της σοβαρότητας μιας παραβάσεως δεν έχουν το ίδιο βάρος στο πλαίσιο της συνολικής εξετάσεως. Πρωτεύοντα ρόλο διαδραματίζει η φύση της παραβάσεως, ιδίως για τον χαρακτηρισμό των πολύ σοβαρών παραβάσεων (απόφαση του Πρωτοδικείου, της 8ης Οκτωβρίου 2008, T-73/04, Carbone-Lorraine κατά Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. II-2661, σκέψη 91).

181 Έτσι, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, από τις κατευθυντήριες γραμμές προκύπτει ότι οι οριζόντιες συμπράξεις περί τιμών ή οι συμφωνίες περί κατανομής αγορών μπορούν να χαρακτηρισθούν ως πολύ σοβαρές παραβάσεις βάσει της φύσεώς τους και μόνον, χωρίς η Επιτροπή να υποχρεούται να αποδείξει την ύπαρξη συγκεκριμένου αντικτύπου της παραβάσεως στην αγορά. Σε μια τέτοια περίπτωση, ο συγκεκριμένος αντίκτυπος της παραβάσεως δεν αποτελεί παρά ένα στοιχείο μεταξύ άλλων, το οποίο, εφόσον είναι δυνατόν να μετρηθεί, μπορεί να δώσει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να αυξήσει το αρχικό ποσό του προστίμου πέραν του ελάχιστου δυνατού ποσού των 20 εκατομμυρίων ευρώ (αποφάσεις Prym και Prym Consumer κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 178, σκέψη 75, και Erste Group Bank κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 122, σκέψη 103). Επομένως, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι ο συγκεκριμένος αντίκτυπος της παραβάσεως στην αγορά αποτελεί προαιρετικό στοιχείο, το οποίο η Επιτροπή, εφόσον το κρίνει επιβεβλημένο, μπορεί να λάβει υπόψη της στο πλαίσιο υπολογισμού του προστίμου (βλ., συναφώς, απόφαση Prym και Prym Consumer κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 178, σκέψη 82).

182 Επιπλέον, έχει κριθεί από το Δικαστήριο ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει διευκρινίσει με τις κατευθυντήριες γραμμές την προσέγγισή της όσον αφορά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως δεν την εμποδίζει να εκτιμά το κριτήριο αυτό σφαιρικά, αναλόγως του συνόλου των κρίσιμων περιστάσεων, συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων που δεν μνημονεύονται ρητώς στις κατευθυντήριες γραμμές (απόφαση Raiffeisen Zentralbank Österreich κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 122, σκέψη 237).

183 Υπό το πρίσμα της νομολογίας αυτής, τα επιχειρήματα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να θέσουν υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα της προσβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά τον προσδιορισμό του ποσού εκκινήσεως.

184 Πράγματι, αφενός, προκύπτει από τα ανωτέρω ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ο αντίκτυπος της επιδικης παραβάσεως επί της εξελίξεως των τιμών ήταν περιορισμένος, ο χαρακτηρισμός της ως πολύ σοβαρής παραβάσεως εξακολουθεί να είναι ορθός, λαμβανομένης υπόψη της φύσεώς της και της γεωγραφικής της εκτάσεως (σε όλον τον ΕΟΧ). Εξάλλου, πρέπει να επισημανθεί ότι, στο συμπέρασμά της σχετικά με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, που διατυπώνεται στην αιτιολογική σκέψη 331 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή χαρακτήρισε την παράβαση ως πολύ σοβαρή, «δεδομένης της φύσεώς της [...] και του γεγονότος ότι κάλυπτε όλον τον ΕΟΧ». Έτσι, το κριτήριο του συγκεκριμένου αντικτύπου στην αγορά δεν έπαιξε κανένα ρόλο στον χαρακτηρισμό της παραβάσεως.

185 Αφετέρου, από κανένα σημείο της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν προκύπτει ότι, αν η Επιτροπή είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο αντίκτυπος της εν λόγω παραβάσεως στην αγορά ήταν περιορισμένος, θα είχε προσδιορίσει το ποσό εκκινήσεως του προστίμου της Arkema σε επίπεδο χαμηλότερο από τα 65 εκατομμύρια ευρώ.

186 Συναφώς, μολονότι η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι η επίδικη σύμπραξη είχε πράγματι αντίκτυπο στην αγορά, λαμβανομένης υπόψη της εφαρμογής των συμφωνιών και των πρακτικών όσον αφορά τις τιμές (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 321 και 329 της προσβαλλομένης αποφάσεως), διευκρίνισε αμέσως ότι, «[σ]την παρούσα διαδικασία, δεν [ήταν] δυνατόν να μετρηθεί ο συγκεκριμένος αντίκτυπος [της παραβάσεως] στην

αγορά [...] και, κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν [στηριζόταν] ειδικά σε κάποιον ιδιαίτερο αντίκτυπο, ενεργώντας σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, κατά τις οποίες ο συγκεκριμένος αντίκτυπος πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν μπορεί να μετρηθεί» (αιτιολογική σκέψη 321) και ότι τα «αποτελέσματα [της επίδικης συμπράξεως στην αγορά δεν μπορούσαν] να μετρηθούν με ακρίβεια». Εξάλλου, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, το συμπέρασμά της όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, που διατυπώνεται στην αιτιολογική σκέψη 331 της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεν αναφέρει το κριτήριο του συγκεκριμένου αντικτύπου στην αγορά.

187 Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το στοιχείο αυτό δεν ελήφθη υπόψη κατά τον υπολογισμό του προστίμου.

188 Εξάλλου, πρέπει να επισημανθεί ότι οι προσφεύγουσες δεν υποστηρίζουν ότι, βάσει των στοιχείων που είχε στην κατοχή της, η Επιτροπή έπρεπε να διαπιστώσει ότι η επίδικη σύμπραξη δεν είχε κανέναν αντίκτυπο στην αγορά. Παραδέχονται ότι η παράβαση είχε όντως κάποιον αντίκτυπο στην αγορά, μολονότι κατ' αυτές ο αντίκτυπος αυτός ήταν περιορισμένος (βλ ανωτέρω, σκέψη 169). Ακόμη, όμως, και σε περίπτωση που η Επιτροπή είχε λάβει υπόψη, κατά τον υπολογισμό του προστίμου, τη διαπίστωσή της ότι η σύμπραξη είχε αντίκτυπο στην αγορά, δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι υπερέβαλε ως προς τα αποτελέσματα του αντικτύπου αυτού.

189 Ομοίως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι το ποσό εκκινήσεως που εφαρμόστηκε στο πρόστιμο των προσφευγουσών στηρίχθηκε κατ' ανάγκην στη συνεκτίμηση ενός σημαντικού αντικτύπου της επίδικης συμπράξεως στην αγορά, καθόσον είναι πολύ μεγαλύτερο από το ελάχιστο ποσό που προβλέπουν οι κατευθυντήριες γραμμές για τις πολύ σοβαρές παραβάσεις (δηλαδή τα 20 εκατομμύρια ευρώ). Πράγματι, όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, ο συγκεκριμένος αντίκτυπος της παραβάσεως αποτελεί ένα μόνο στοιχείο μεταξύ άλλων, το οποίο παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να αυξήσει το ποσό εκκινήσεως του προστίμου πέραν του ποσού αυτού.

190 Έτσι, εν προκειμένω, το ποσό εκκινήσεως υπολογίζεται, μεταξύ άλλων, βάσει της φύσεως της παραβάσεως, η οποία αποδεικνύεται λαμβανομένων υπόψη των κύριων χαρακτηριστικών της που εκτίθενται στο τμήμα 4.2 της προσβαλλομένης αποφάσεως

(βλ. αιτιολογική σκέψη 320 της προσβαλλομένης αποφάσεως), του μεγέθους της επίμαχης γεωγραφικής αγοράς, δηλαδή του ΕΟΧ (βλ. αιτιολογική σκέψη 330 της προσβαλλομένης αποφάσεως), και της εφαρμογής διαφοροποιημένης αντιμετωπίσεως έναντι των επιχειρήσεων αυτών, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η πραγματική τους οικονομική ικανότητα να προξενήσουν σημαντική ζημία στον ανταγωνισμό, η οποία εκτιμάται βάσει των κύκλων εργασιών που πραγματοποιούν από την πώληση προϊόντων από PMMA, για τα οποία είχαν συμμετάσχει στην επίδικη σύμπραξη (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 332 έως 334 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Στο τελευταίο αυτό πλαίσιο, η Επιτροπή αναφέρθηκε και στο μέγεθος του συνόλου της αγοράς των προϊόντων από PMMA το 2000 και το 2002, όπως εκφράζεται σε όγκο και σε αξία (βλ. αιτιολογική σκέψη 333 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

191 Στο πλαίσιο του εξεταζομένου λόγου ακυρώσεως, όμως, οι προσφεύγουσες διαπιστώνουν ότι το ποσό εκκινήσεως του προστίμου είναι υπερβολικό αποκλειστικά σε σχέση με το κριτήριο του συγκεκριμένου αντικτύπου στην αγορά. Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, η σχετική επιχειρηματολογία είναι καθεαυτήν αλυσιτελής ώστε να αμφισβητήσει το ποσό εκκινήσεως του προστίμου που υιοθετήθηκε στην περίπτωση των προσφευγουσών.

192 Από τα ανωτέρω προκύπτει, επίσης, ότι το γεγονός ότι από το περιεχόμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν προκύπτουν με αρκετές λεπτομέρειες οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ότι δεν ήταν δυνατή, βάσει των στοιχείων που διέθετε, η μέτρηση του συγκεκριμένου αντικτύπου της επίδικης παραβάσεως στην αγορά, δεν ασκεί επιρροή στην υπόθεση. Πράγματι, η περίσταση αυτή δεν είναι κρίσιμη για τον χαρακτηρισμό μιας παραβάσεως ως πολύ σοβαρής, ούτε για το ποσό εκκινήσεως που υιοθετήθηκε στην περίπτωση του προστίμου των προσφευγουσών.

193 Επιπλέον, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα επιχειρήματα που αφορούν τον περιορισμένο χαρακτήρα του αντικτύπου της επίδικης συμπράξεως στην αγορά δεν μπορούν να δικαιολογήσουν μείωση του προστίμου στο πλαίσιο της ασκήσεως της πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτει το Πρωτοδικείο.

194 Ως εκ τούτου, τόσο ο εξεταζόμενος λόγος ακυρώσεως, όσο και το αίτημα περί μειώσεως του προστίμου που διατυπώθηκε βάσει του λόγου αυτού από τις προσφεύγουσες, πρέπει να απορριφθούν.

Επί του πέμπτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται η ύπαρξη πλάνης περί το δίκαιο και τα πράγματα όσον αφορά στην προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως του προστίμου, η οποία πραγματοποιήθηκε με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος

195 Στο πλαίσιο αυτού του λόγου ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως του προστίμου ώστε να διασφαλισθεί το αποτρεπτικό του αποτέλεσμα και ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο να ακυρώσει την προσβαλλομένη απόφαση ως προς το κεφάλαιο αυτό ή, επικουρικώς, να μειώσει σημαντικά την προσαύξηση που πραγματοποιήθηκε για τον λόγο αυτόν.

196 Ο ως άνω λόγος ακυρώσεως αποτελείται από τρία σκέλη. Επιπλέον, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προσφεύγουσες προέβαλαν και μία επιπλέον αιτίαση, προκειμένου να αμφισβητήσουν την εν λόγω προσαύξηση.

Επί του πρώτου σκέλους, περί του ότι η Επιτροπή δεν νομιμοποιούνταν να αυξήσει το ποσό εκκινήσεως του προστίμου προς εξασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος, στηριζόμενη στον κύκλο εργασιών της Total, δεδομένου ότι η παράβαση δεν ήταν καταλογιστέα στην εταιρία αυτή

— Επιχειρήματα των διαδίκων

197 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, εφαρμόζοντας πολλαπλασιαστικό συντελεστή 3, με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος, βάσει του κύκλου εργασιών που πραγματοποιούσε η Total, παρά το γεγονός ότι η παράβαση δεν είναι καταλογιστέα στην εταιρία αυτή, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο. Κατά την άποψή τους, ενδεχόμενη αύξηση του προστίμου με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος, αν υποτεθεί ότι ήταν αναγκαία, μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο βάσει του μεγέθους και των πόρων της Arkema.

198 Η Επιτροπή, ωστόσο, αναγνώρισε ρητώς ότι ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής 3 θα ήταν υπερβολικός σε μια τέτοια περίπτωση. Πράγματι, οι προσφεύγουσες

υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή υπογράμμισε ότι, προκειμένου να προδιοριστεί το ποσοστό του προστίμου που έπρεπε να επιβληθεί μόνο στην Arkema λόγω υποτροπής και αν η Arkema ήταν ο μόνος αποδέκτης της προσβαλλομένης αποφάσεως, θα είχε εφαρμόσει «πολλαπλασιαστικό συντελεστή 1,25» (υποσημείωση 250 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

199 Η Επιτροπή αρνείται την ως άνω επιχειρηματολογία.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

200 Αρκεί η διαπίστωση ότι το σκέλος αυτό του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως στηρίζεται εξ ολοκλήρου στην παραδοχή ότι η επίδικη παράβαση δεν μπορούσε να καταλογιστεί στις μητρικές εταιρίες της Arkema. Από τα ανωτέρω, όμως, προκύπτει ότι η παραδοχή αυτή είναι εσφαλμένη.

201 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου σκέλους, που αφορά την παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

202 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η παράβαση ήταν καταλογιστέα στην Total (ή στην Elf Aquitaine), η Επιτροπή παραβίασε τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον έλαβε υπόψη, κατά την προσαύξηση του ποσού του προστίμου της Arkema προς επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος, τον κύκλο εργασιών της Total.

203 Πράγματι, σύμφωνα με τις προσφεύγουσες, ακόμη και αν υποτεθεί ότι το τεκμήριο ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής μπορεί να αρκεί για τον καταλογισμό της παραβάσεως στις μητρικές τους εταιρίες, δεν αρκεί για να εφαρμοστεί η προσαύξηση με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος βάσει του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησαν οι τελευταίες. Θεωρούν ότι ο αποτρεπτικός χαρακτήρας του προστίμου πρέπει να εκτιμάται ανάλογα με τις περιστάσεις που μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά του παραβάτη στην αγορά και, ιδίως, με το εύρος των πόρων που τίθενται στη διάθεση της θυγατρικής η οποία διέπραξε την παράβαση στη σχετική αγορά. Κατά την άποψή τους, προκειμένου η προσαύξηση προς επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος να μπορεί να υπολογιστεί βάσει του κύκλου εργασιών σε επίπεδο ομίλου, η ιδιότητα μιας εταιρίας ως μέλους ενός ομίλου εταιριών πρέπει να συνοδεύεται από επιπλέον στοιχεία, από τα οποία να αποδεικνύεται ότι η θυγατρική χρησιμοποίησε πράγματι τους πόρους του ομίλου κατά τη διάπραξη της παραβάσεως, διότι στην παράβαση συμμετείχαν διευθυντικά στελέχη της μητρικής εταιρίας ή/και διότι η μητρική εταιρία ασκούσε πραγματικό έλεγχο επί της θυγατρικής. Σε αντίθετη περίπτωση, η χρησιμοποίηση ως κριτηρίου του κύκλου εργασιών της μητρικής εταιρίας συνιστά χρησιμοποίηση της έννοιας του αποτρεπτικού αποτελέσματος κατά τρόπο που παραβιάζει τις αρχές της αναλογικότητας και της απαγορεύσεως των διακρίσεων.

204 Εξάλλου, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, στην πρακτική που ακολουθεί κατά τη λήψη αποφάσεων, η Επιτροπή έχει κρίνει και η ίδια ότι η συμμετοχή της μητρικής εταιρίας στην παράβαση που διέπραξε η θυγατρική της και η χρησιμοποίηση των πόρων του ομίλου κατά τη διάπραξη της παραβάσεως ήσαν κρίσιμα στοιχεία για την επίτευξη του αποτρεπτικού αποτελέσματος [απόφαση 1999/60/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με διαδικασία κινηθείσα βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση IV/35.691/Ε-4 — Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων) (στο εξής: απόφαση Προμονωμένοι σωλήνες)].

205 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

206 Υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι, εφόσον το μέγεθος της επιχειρήσεως που πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνη για την παράβαση έχει προσδιοριστεί επαρκώς κατά νόμον, η ανάγκη εφαρμογής πολλαπλασιαστικού συντελεστή και, ενδεχομένως, ο προσδιορισμός του ενδεδειγμένου επιπέδου του εξαρτώνται από τους συνολικούς πόρους της επιχειρήσεως αυτής. Οι εν λόγω πόροι απεικονίζονται κατάλληλα στον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η επιχείρηση κατά το έτος πριν από την έκδοση της

αποφάσεως που επέβαλε το πρόστιμο και κανένα από τα επιχειρήματα των προσφευγουσών δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

207 Επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, στην αιτιολογική σκέψη 337 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι, στην κατηγορία των πολύ σοβαρών παραβάσεων, η κλίμακα των προστίμων που μπορούν να επιβληθούν παρείχε και τη δυνατότητα να προσδιοριστεί το ποσό των προστίμων σε επίπεδο που να εξασφαλίζει ότι θα έχουν αρκούντως αποτρεπτικό αποτέλεσμα «λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος κάθε επιχειρήσεως». Για να εκτιμήσει το μέγεθος και την οικονομική ισχύ της επιχειρήσεως στην οποία ανήκαν οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή έλαβε υπόψη τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε παγκοσμίως η Total το 2005, τελευταίο οικονομικό έρος πριν από εκείνο κατά το οποίο εκδόθηκε η προσβαλλομένη απόφαση (143 168 δισεκατομμύρια ευρώ) και αποφάσισε να εφαρμόσει πολλαπλασιαστικό συντελεστή 3 στο πρόστιμο που επέβαλε στην Arkema (βλ., μεταξύ άλλων, τις αιτιολογικές σκέψεις 338 και 349 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

208 Στο πλαίσιο του εξεταζόμενου σκέλους του πέμπτου λόγου ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν αυτή την πρακτική, ισχυριζόμενες, κατ' ουσίαν, ότι προκειμένου η αύξηση με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος να μπορεί να υπολογιστεί βάσει του κύκλου εργασιών σε επίπεδο ομίλου, η ιδιότητα μιας εταιρίας ως μέλους ενός ομίλου εταιριών πρέπει να συνοδεύεται από επιπλέον στοιχεία, από τα οποία να αποδεικνύεται ότι η θυγατρική χρησιμοποίησε πράγματι τους πόρους του ομίλου. Κατά συνέπεια, ο καταλογισμός της ευθύνης στις μητρικές εταιρίες βάσει του τεκμηρίου ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής επί της θυγατρικής τους, το οποίο δεν έχει ανατραπεί, δεν αρκεί για τον σκοπό αυτόν.

209 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

210 Επιβάλλεται, κατ' αρχάς, η υπενθύμιση ότι η έννοια της αποτροπής αποτελεί ένα από τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου. Συγκεκριμένα, αποτελεί πάγια νομολογία ότι τα πρόστιμα που επιβάλλονται λόγω παραβάσεων του άρθρου 81 ΕΚ και που προβλέπονται από το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 έχουν ως αντικείμενο να τιμωρήσουν τις παράνομες πράξεις των σχετικών επιχειρήσεων και να αποτρέψουν τόσο τις εν λόγω επιχειρήσεις όσο και άλλους επιχειρηματίες να παραβούν στο μέλλον τους κανόνες του δικαίου ανταγωνισμού της Ενώσεως. Έτσι, η Επιτροπή, όταν υπολογίζει το ποσό του προστίμου, μπορεί να λάβει υπόψη, μεταξύ άλλων, το μέγεθος και την οικονομική ισχύ της εμπλεκομένης επιχειρήσεως (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιουνίου 2006, C-289/04 P, Showa Denko κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. I-5859, σκέψη 16 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

211 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι ο συνολικός κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως αποτελεί ένδειξη, έστω κατά προσέγγιση και ατελή, του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της (βλ. απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 178, σκέψη 243 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Έτσι, έχει κριθεί ότι η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα, προκειμένου να προσδιορίσει το ποσό του προστίμου σε επίπεδο που να εξασφαλίζει κατ' αυτήν έναν αρκούντως αποτρεπτικό χαρακτήρα, να λαμβάνει υπόψη τον συνολικό κύκλο εργασιών της επιχειρήσεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου Showa Denko κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 210, σκέψεις 15 έως 18, και της 22ας Μαΐου 2008, C-266/06 P, Evonik Degussa κατά Επιτροπής και Συμβουλίου, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 120, καθώς και απόφαση του Πρωτοδικείου της 9ης Ιουλίου 2003, T-220/00, Cheil Jedang κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2473, σκέψη 96).

212 Στο πλαίσιο αυτό, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, σύμφωνα με την προσβαλλομένη απόφαση, η Total, η Elf Aquitaine και οι προσφεύγουσες αποτελούν μία ενιαία επιχείρηση, η οποία διέπραξε την επίδικη παράβαση. Υπό τις συνθήκες αυτές, η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών απαιτεί να ληφθούν υπόψη κατά τον προσδιορισμό του αρκούντως αποτρεπτικού ύψους του προστίμου, όχι το μέγεθος της επιχειρήσεως αυτής και η οικονομική της ισχύς, όπως αποτυπώνεται στον συνολικό κύκλο εργασιών της, αλλά ένα μέρος μόνο των πόρων της, εκείνοι, δηλαδή, οι πόροι «που είχαν τεθεί στη διάθεση της θυγατρικής η οποία διέπραξε την παράβαση στη σχετική αγορά». Επιβάλλεται, εντούτοις, η διαπίστωση ότι η άποψη αυτή δεν είναι συμβατή με τον σκοπό της αποτροπής που επιδιώκει η Επιτροπή.

213 Πράγματι, όπως έχει ήδη κρίνει το Πρωτοδικείο, η ανάγκη εξασφαλίσεως αρκούντως αποτρεπτικού χαρακτήρα στο πρόστιμο, όταν δεν δικαιολογεί την άνοδο του γενικού ύψους των προστίμων στο πλαίσιο της εφαρμογής μιας πολιτικής ανταγωνισμού, επιβάλλει την κατάλληλη προσαρμογή του ύψους του προστίμου ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο επιδιωκόμενος αντίκτυπος στην επιχείρηση στην οποία επιβάλλεται το εν λόγω πρόστιμο, τούτο δε προκειμένου το πρόστιμο αυτό να μην καθίσταται αμελητέο ή, αντιθέτως, υπερβολικά υψηλό, ιδίως σε σχέση με την οικονομική δυνατότητα της εν λόγω επιχειρήσεως, σύμφωνα με όσα επιβάλλονται, αφενός, από την ανάγκη εξασφαλίσεως της αποτελεσματικότητας του προστίμου και, αφετέρου, από την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας (αποφάσεις του Πρωτοδικείου, της 5ης Απριλίου 2006, Τ-279/02, Degussa κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-897, σκέψη 283, και της 18ης Ιουνίου 2008, Τ-410/03, Hoechst κατά Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. II-881, σκέψη 379). Συνεπώς, την εφαρμογή ενός συντελεστή με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος μπορεί να δικαιολογήσει ιδίως η δυνατότητα της εμπλεκομένης επιχειρήσεως να διαθέσει ευκολότερα τους αναγκαίους πόρους για την πληρωμή του προστίμου της (βλ., συναφώς, αποφάσεις Showa Denko κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 210, σκέψη 18, και προπαρατεθείσες αποφάσεις του Πρωτοδικείου Degussa κατά Επιτροπής, σκέψη 284, και Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 379).

214 Επομένως, δεν μπορεί να απαιτηθεί από την Επιτροπή να αποδείξει επιπλέον σύνδεσμο μεταξύ της χρησιμοποιήσεως των πόρων της επιχειρήσεως και της παραβάσεως που αυτή διέπραξε, προκειμένου οι πόροι αυτοί να μπορούν να ληφθούν υπόψη για τον προσδιορισμό ενός αρκούντως αποτρεπτικού ύψους στο πρόστιμο, αφ' ης στιγμής τα κρίσιμα στοιχεία, στο πλαίσιο αυτό, είναι το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της παραβάτιδας εταιρίας καθεαυτήν.

215 Τέλος, όσον αφορά την παραπομπή στην απόφαση Προμονωμένοι σωλήνες, αρκεί η υπενθύμιση ότι η προηγούμενη πρακτική που ακολουθούσε η Επιτροπή κατά τη λήψη αποφάσεων δεν χρησιμεύει ως νομικό πλαίσιο για τα πρόστιμα στις υποθέσεις ανταγωνισμού (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Μαΐου 2009, Τ-116/04, Wieland-Werke κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. II-1087, σκέψη 85 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ως εκ τούτου, η επιχειρηματολογία που αντλείται από το περιεχόμενο της αποφάσεως αυτής είναι καθεαυτήν αλυσιτελής.

216 Κατά συνέπεια, το δεύτερο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους, περί του ανώφελου της επιδιώξεως αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου στην επίδικη υπόθεση

— Επιχειρήματα των διαδίκων

217 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, σύμφωνα με τις κατευθυντήρες γραμμές, το πρόστιμο πρέπει να καθορίζεται σε ύψος αρκούντως αποτρεπτικό και ότι, επομένως, η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να προσαυξάνει το πρόστιμο, αν αυτό δεν φθάνει το ύψος αυτό. Κατά τις προσφεύγουσες, η ανάγκη προσαυξήσεως προς τον σκοπό αυτόν δεν μπορεί να διαπιστωθεί παρά μόνον αφού υπολογιστεί το τελικό ποσό του προστίμου, λαμβανομένης υπόψη ενδεχόμενης πρόσφατης καταδίκης της επιχειρήσεως σε άλλο πρόστιμο. Θεωρούν ότι η προσαύξηση του προστίμου με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος ab initio και in abstracto, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα πραγματικά δεδομένα που αφορούν τη συγκεκριμένη κατηγορούμενη επιχείρηση και, ιδίως, τα πρόστιμα που η επιχείρηση αυτή έχει ενδεχομένως πληρώσει κατά το παρελθόν, είναι αντίθετη προς τις κατευθυντήριες γραμμές.

218 Συναφώς, οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι η Arkema καταδικάστηκε σε διάστημα μικρότερο των τριών ετών σε σημαντικά πρόστιμα συνολικού ύψους 180 περίπου εκατομμυρίων ευρώ, λόγω της συμμετοχής της σε συμπράξεις που εξελίσσονταν ταυτοχρόνως, τουλάχιστον εν μέρει, με τις πρακτικές που τιμωρεί η προσβαλλομένη απόφαση. Τα πρόστιμα αυτά επιβλήθηκαν από την Επιτροπή με τις αποφάσεις Οργανικά Υπεροξείδια και MCAA, καθώς και με την απόφαση Ε(2006) 1766 τελικό της Επιτροπής, της 3ης Μαΐου 2006, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/F/C.38.620 —

Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας) (στο εξής: απόφαση Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας). Σε καθεμιά από τις τρεις αυτές αποφάσεις, η Επιτροπή επέβαλε στην Arkema προσαύξηση του προστίμου προς εξασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος, αυξάνοντας προοδευτικά τον εφαρμοστέο πολλαπλασιαστικό συντελεστή.

219 Κατά την άποψη των προσφευγουσών, η Επιτροπή όφειλε, ως εκ τούτου, να θεωρήσει ότι τα προηγούμενα πρόστιμα, τα οποία επιβλήθηκαν για πραγματικά περιστατικά που συνέβησαν ταυτόχρονα με την επίδικη σύμπραξη, απέτρεψαν αρκούντως την Arkema από τη διάπραξη νέων παραβάσεων στο μέλλον και ότι, επομένως, η επιπλέον προσαύξηση του προστίμου με σκοπό το αποτρεπτικό αποτέλεσμα ήταν ανώφελη.

220 Εξάλλου, υποστηρίζουν ότι το γεγονός ότι η Arkema υιοθέτησε ένα πρόγραμμα συμμορφώσεως με το δίκαιο ανταγωνισμού, λίγο μετά την εξαγορά της Elf από την Total Fina, μαρτυρεί ότι είχε ήδη αποθαρρυνθεί αρκούντως από τη διάπραξη νέων παραβάσεων.

221 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

222 Υπενθυμίζεται, κατ' αρχάς, ότι η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, προκειμένου να κατευθύνει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων προς την τήρηση των κανόνων περί ανταγωνισμού (απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Οκτωβρίου 2008, T-68/04, SGL Carbon κατά Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. II-2511, σκέψη 49 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

223 Κατά πρώτον, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα ότι η Επιτροπή προέβη, εν προκειμένω, ab initio σε προσαύξηση του ποσού του προστίμου προκειμένου αυτό να έχει ικανό αποτρεπτικό αποτέλεσμα, ενώ, κατά τις προσφεύγουσες, η αναγκαιότητα της προσαυξήσεως ενός προστίμου προς διασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος θα μπορούσε να διαπιστωθεί μόνο μετά τον υπολογισμό του τελικού ποσού του προστίμου.

224 Πράγματι, όπως έχει ήδη κριθεί, η απαίτηση εξασφαλίσεως αποτρεπτικού αποτελέσματος συνιστά γενική απαίτηση που πρέπει να καθοδηγεί την Επιτροπή καθ' όλη τη διαδικασία υπολογισμού του προστίμου και δεν επιβάλλει κατ' ανάγκην να περιλαμβάνει ο εν λόγω υπολογισμός ένα ειδικό στάδιο προοριζόμενο για τη συνολική εκτίμηση όλων των σχετικών περιστάσεων για την επίτευξη του ως άνω σκοπού (βλ. απόφαση Carbone-Lorraine κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 180, σκέψη 131 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία. Ως εκ τούτου, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή δεν έπρεπε να προβεί στον καθορισμό του αποτρεπτικού αποτελέσματος παρά μόνο μετά τον υπολογισμό του τελικού ποσού του προστίμου.

225 Επιπλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στις αιτιολογικές σκέψεις 337 έως 350 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή προέβη, εκτιμώντας τη σοβαρότητα της παραβάσεως, σε προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως του προστίμου, με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος, λαμβάνοντας υπόψη «το μέγεθος και την οικονομική ισχύ κάθε επιχειρήσεως» (αιτιολογική σκέψη 337 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Το στάδιο αυτό υπολογισμού του προστίμου απορρέει από την ανάγκη προσαρμογής του ποσού εκκινήσεως προκειμένου το πρόστιμο να έχει αρκούντως αποτρεπτικό χαρακτήρα, λαμβανομένων υπόψη των συνολικών πόρων της επιχειρήσεως και της ικανότητάς της να συγκεντρώνει τους αναγκαίους πόρους για την πληρωμή του προστίμου. Το στάδιο αυτό, ωστόσο, δεν ταυτίζεται, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, με την ab initio εκτίμηση του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου καθεαυτό. Όπως προκύπτει από την προηγούμενη σκέψη, η μέριμνα αυτή πρέπει να καθοδηγεί την Επιτροπή καθ' όλη τη διαδικασία υπολογισμού του προστίμου.

226 Κατά δεύτερον, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα ότι η Επιτροπή προέβη σε αύξηση του προστίμου με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος in abstracto, χωρίς να λάβει υπόψη τα πραγματικά δεδομένα που συνδέονται με τη συγκεκριμένη παραβάτιδα επιχείρηση.

227 Το επιχείρημα αυτό είναι ουσία αβάσιμο. Στην πραγματικότητα, η εξέταση, στις σκέψεις 337 έως 350 της προσβαλλομένης αποφάσεως, του μεγέθους της επιχειρήσεως στην οποίαν ανήκαν οι προσφεύγουσες και η προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως που προέκυψε από αυτήν συνιστούν ακριβώς ένα στοιχείο που σκοπό έχει να προσαρμόσει το πρόστιμο στους ιδιαίτερους παράγοντες που χαρακτηρίζουν την εν λόγω εταιρία (βλ., συναφώς, απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 362).

228 Κατά τρίτον, πρέπει να εξεταστεί το επιχείρημα ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη τα πρόστιμα που πλήρωσε η Arkema κατά το παρελθόν, υπό την έννοια ότι έπρεπε να θεωρήσει ότι τα τρία προηγούμενα πρόστιμα που της είχαν επιβληθεί για πραγματικά περιστατικά που συνέβησαν ταυτόχρονα με την εν λόγω σύμπραξη είχαν αρκούντως αποτρεπτικό χαρακτήρα ώστε η εταιρία αυτή να μη διαπράξει νέες παραβάσεις στο μέλλον και ότι, επομένως, η επιπλέον προσαύξηση του προστίμου με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος ήταν ανώφελη.

229 Κατ' αρχάς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η Επιτροπή είχε κάθε δικαίωμα να επιβάλει στην Arkema τέσσερα διαφορετικά πρόστιμα, καθένα από τα οποία θα ήταν σύμφωνο με τα όρια του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, εφόσον η εταιρία αυτή διέπραξε τέσσερις διαφορετικές παραβάσεις των διατάξεων του άρθρου 81 ΕΚ (βλ., συναφώς, απόφαση Carbone-Lorraine κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 180, σκέψη 56). Καθένα από τα πρόστιμα έπρεπε να στηρίζεται στην εκτίμηση της ξεχωριστής διάρκειας και σοβαρότητας της παραβάσεως που τιμωρούσε.

230 Επιβάλλεται, όμως, η διαπίστωση ότι η επιβολή ενός προστίμου στην Arkema για διαφορετικές αντίθετες προς τον ανταγωνισμό δραστηριότητες, οι οποίες αφορούσαν άλλα προϊόντα, δεν επηρεάζει τον πραγματικό χαρακτήρα της παραβάσεως που διαπράχθηκε στη συγκεκριμένη υπόθεση (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου, της 12ης Δεκεμβρίου 2007, BASF και UCB κατά Επιτροπής, Τ-101/05 και Τ-111/05, Συλλογή 2007, σ. II-4949, σκέψη 52). Πρέπει να τονιστεί, συναφώς, ότι η προτεινόμενη από τις προσφεύγουσες λύση δεν θα επέτρεπε στην Επιτροπή να προσδιορίσει ένα συγκεκριμένο πρόστιμο, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα στοιχεία που θα καθιστούσαν δυνατή την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και, ιδίως, την ανάγκη εξασφαλίσεως στο πρόστιμο αυτό ενός ύψους αρκούντως αποτρεπτικού, λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της εμπλεκόμενης επιχειρήσεως.

231 Εξάλλου, η προτεινόμενη από τις προσφεύγουσες λύση είναι αντίθετη προς τον σκοπό της αποτροπής που επιδιώκει η Επιτροπή όσον αφορά την πολιτική της σε ζητήματα προστίμων. Όπως ορθώς επισήμανε η ίδια, η λύση αυτή θα οδηγούσε σε μια παράλογη κατάσταση, στην οποία μια επιχείρηση που θα πολλαπλασίαζε τη συμμετοχή της σε διάφορες συμπράξεις θα έβλεπε το οριακό κόστος κάθε προστίμου να μειώνεται σταδιακώς.

232 Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών στηρίζεται στην παραδοχή ότι η Επιτροπή όφειλε να καθορίσει το ύψος του προστίμου ανάλογα με την πιθανότητα να διαπράξει η Arkema νέες παραβάσεις στο μέλλον, πιθανότητα την οποία έπρεπε να εκτιμήσει λαμβάνοντας υπόψη το συνολικό ύψος των προστίμων που έχουν επιβληθεί στην επιχείρηση αυτή σε ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Μια τέτοια παραδοχή, όμως, είναι ασύμβατη με την έννοια της αποτροπής στο δίκαιο ανταγωνισμού.

233 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που, είτε εκ προθέσεως είτε εξ αμελείας, διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ ή του άρθρου 82 ΕΚ, αποτελεί ένα από τα μέσα που παρέχονται στην Επιτροπή προκειμένου να είναι σε θέση να εκπληρώσει την αποστολή της εποπτείας που της έχει ανατεθεί από το δίκαιο της Ενώσεως. Η αποστολή αυτή περιλαμβάνει, βεβαίως, το έργο του ελέγχου και της τιμωρίας των μεμονωμένων παραβάσεων, αλλά περιλαμβάνει και το καθήκον υιοθετήσεως μιας γενικής πολιτικής, η οποία θα έχει ως σκοπό την εφαρμογή σε υποθέσεις ανταγωνισμού των αρχών που καθιερώνει η Συνθήκη και τον προσανατολισμό της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση αυτή (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 105, και απόφαση SGL Carbon κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 222, σκέψη 53).

234 Έτσι, τα πρόστιμα που επιβάλλονται λόγω παραβάσεων του άρθρου 81 ΕΚ και που προβλέπονται από το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 έχουν ως αντικείμενο να κολάσουν τις παράνομες πράξεις των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και να αποτρέψουν τόσο τις εν λόγω επιχειρήσεις όσο και άλλους επιχειρηματίες από το να παραβούν στο μέλλον τους κανόνες του δικαίου ανταγωνισμού της Ενώσεως (απόφαση Showa Denko κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 210, σκέψη 16). Ως εκ τούτου, ο αποτρεπτικός παράγοντας αξιολογείται με γνώμονα πλήθος στοιχείων και

όχι μόνο την ιδιαίτερη κατάσταση της εμπλεκομένης επιχειρήσεως (απόφαση Showa Denko κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 210, σκέψη 23, και απόφαση του Πρωτοδικείου, της 30ής Απριλίου 2009, T-13/03, Nintendo και Nintendo of Europe κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. II-947, σκέψη 71). Επίσης, η Επιτροπή, όταν εξετάζει την ανάγκη προσαυξήσεως των προστίμων με σκοπό να τους προσδώσει αποτρεπτικό χαρακτήρα, ουδόλως υποχρεούται να προβαίνει σε εκτίμηση της πιθανότητας υποτροπής των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων (προπαρατεθείσα απόφαση Nintendo και Nintendo of Europe κατά Επιτροπής, σκέψη 72).

235 Κατά συνέπεια, το εν λόγω στάδιο υπολογισμού του προστίμου συνίσταται στην προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως του προστίμου λαμβανομένων υπόψη αντικειμενικών στοιχείων, όπως είναι το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της εμπλεκομένης επιχειρήσεως, και όχι υποκειμενικών στοιχείων σχετικών με την εκτίμηση της πιθανότητας να διαπράξει η επιχείρηση αυτή νέα παράβαση στο μέλλον. Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι η Επιτροπή προέβη ήδη, στο πλαίσιο των αποφάσεων που επικαλούνται οι προσφεύγουσες, σε προσαυξήσεις των εις βάρος τους επιβληθέντων προστίμων με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος και ότι αύξησε σταδιακώς τους πολλαπλασιαστικούς συντελεστές που εφάρμοσε δεν ασκεί επιρροή στην υπόθεση.

236 Τέλος, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα ότι το γεγονός ότι η Arkema υιοθέτησε πρόγραμμα συμμορφώσεως προς το δίκαιο ανταγωνισμού μαρτυρεί ότι απετράπη αρκούντως από τη διάπραξη νέων παραβάσεων, διότι το στοιχείο αυτό δεν είναι κρίσιμο για τη συνεκτίμηση του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της εμπλεκομένης επιχειρήσεως στο πλαίσιο της προσαυξήσεως του προστίμου. Εν πάση περιπτώσει, έχει ήδη κριθεί ότι η απλή υιοθέτηση, εκ μέρους μιας επιχειρήσεως, προγράμματος συμμορφώσεως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού δεν μπορεί να συνιστά έγκυρη και βέβαιη εγγύηση της μελλοντικής σταθερής τηρήσεως των εν λόγω κανόνων από την επιχείρηση αυτή, οπότε ένα τέτοιο πρόγραμμα δεν μπορεί να υποχρεώσει την Επιτροπή να μειώσει το πρόστιμο με το αιτιολογικό ότι ο σκοπός της προλήψεως που επιδιώκει το όργανο αυτό έχει ήδη, τουλάχιστον εν μέρει, επιτευχθεί (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 361· βλ., επίσης, απόφαση BASF και UCB κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 230, σκέψη 52).

237 Ως εκ τούτου, το τρίτο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί της αιτιάσεως που προβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, περί του ότι, κατά την ημέρα εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι προσφεύγουσες δεν ελέγχονταν πλέον από τις Total και Elf Aquitaine

— Επιχειρήματα των διαδίκων

238 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι, εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν μπορούσε να προσαυξήσει το πρόστιμό τους με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος του ομίλου Total, διότι η Arkema δεν ελεγχόταν πλέον από τον όμιλο αυτόν κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως. Νέα, όμως, στοιχεία που προσκόμισε η Επιτροπή ήδη από το πέρας της έγγραφης διαδικασίας, υποδήλωναν ότι η ύπαρξη του ελέγχου αυτού κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να εφαρμοστεί στην περίπτωση της Arkema προσαύξηση για αποτρεπτικούς λόγους, υπολογιζόμενη βάσει του μεγέθους του ομίλου Total.

239 Τα νέα αυτά στοιχεία προκύπτουν από την απάντηση της Επιτροπής στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου, οι οποίες υποβλήθηκαν στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας στην υπόθεση T-206/06, σχετικά με την προσφυγή που άσκησαν οι μητρικές εταιρίες κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως. Η Επιτροπή εξήγησε τότε ότι δεν είχε εφαρμόσει πολλαπλασιαστικούς συντελεστές στην Arkema σε πλέον πρόσφατες αποφάσεις [απόφαση Ε(2008) 2626 τελικό της Επιτροπής, της 11ης Ιουνίου 2008, σχετικά με διαδικασία του άρθρου 81 της [ΕΚ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/38695 — Χλωρικό νάτριο) (στο εξής: απόφαση Χλωρικό νάτριο) και απόφαση Ε(2009) 8682 τελικό της Επιτροπής, της 11ης Νοεμβρίου 2009, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/38.589 — Σταθεροποιητές

θερμότητας) (στο εξής: απόφαση Σταθεροποιητές θερμότητας)], διότι η Arkema δε αποτελούσε πλέον μέλος του ομίλου Total κατά τον χρόνο εκδόσεως των αποφάσεων αυτών.

240 Οι προσφεύγουσες, όμως, τονίζουν ότι η εισαγωγή της Arkema στο χρηματιστήριο πραγματοποιήθηκε στις 18 Μαΐου 2006 και ότι, από την ημερομηνία αυτή και μετά, δηλαδή δύο σχεδόν εβδομάδες πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, στις 30 Μαΐου 2006, η Arkema δεν βρισκόταν πλέον υπό τον έλεγχο της Total.

241 Στα επιχειρήματα της Επιτροπής ότι πρόκειται για νέο λόγο, ο οποίος προβάλλεται απαραδέκτως σύμφωνα με το άρθρο 48 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, οι προσφεύγουσες απαντούν ότι η επιχειρηματολογία τους στηρίζεται σε στοιχεία που αποκαλύφθηκαν μετά το πέρας της έγγραφης διαδικασίας, δηλαδή μετά την απάντηση της Επιτροπής στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου στην υπόθεση T-206/06 και τις αποφάσεις Χλωρικό νάτριο και Σταθεροποιητές θερμότητας. Εν πάση περιπτώσει, οι προσφεύγουσες καλούν το Γενικό Δικαστήριο να εξετάσει αυτεπαγγέλτως ενδεχόμενη έλλειψη αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως, στον βαθμό που η Επιτροπή δεν αναφέρει σε αυτήν για ποιους λόγους ήταν αναγκαία η αύξηση των προστίμων τους με σκοπό το αποτρεπτικό αποτέλεσμα λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους του ομίλου Total, αφού, κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Arkema δεν αποτελούσε πλέον μέλος του ομίλου.

242 Τέλος, απαντώντας σε σχετική ερώτηση του Γενικού Δικαστηρίου, οι προσφεύγουσες παραδέχθηκαν ότι, στο πλαίσιο της επίδικης υποθέσεως, δεν είχαν ενημερώσει συγκεκριμένα την Επιτροπή για το γεγονός ότι, από τις 18 Μαΐου 2006, δεν βρίσκονταν πλέον υπό τον έλεγχο των Total και Elf Aquitaine. Υποστήριξαν, ωστόσο, ότι, κατά τη διοικητική διαδικασία, η Επιτροπή ενημερωνόταν σχετικά με τη διαδικασία εισαγωγής στο χρηματιστήριο, η οποία πραγματοποιήθηκε βάσει προδιαγεγραμμένου χρονοδιαγράμματος. Σημειώνουν, εξάλλου, ότι η Επιτροπή προσκόμισε σε παράρτημα του υπομνήματος αντικρούσεως ένα φυλλάδιο σχετικό με την εν λόγω εισαγωγή στο χρηματιστήριο και ότι, επομένως, δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι δεν ενημερώθηκε γι' αυτήν.

243 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η αιτίαση ότι η Arkema δεν αποτελούσε πλέον μέλος του ομίλου Total κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι νέος και πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, κατ' εφαρμογή του άρθρου 48 του Κανονισμού Διαδικασίας. Κατά την άποψή της, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να υποστηρίζουν ότι η αιτίαση αυτή στηρίχθηκε σε νέο στοιχείο, καθόσον η εισαγωγή, ακριβώς, της Arkema στο χρηματιστήριο προηγήθηκε της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως και, ως εκ τούτου, η σχετική αιτίαση μπορούσε να προβληθεί με το δικόγραφο της προσφυγής.

244 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή θεωρεί ότι η εν λόγω αιτίαση πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη. Αναγνωρίζει ότι, όταν λαμβάνει υπόψη τους συνολικούς πόρους μιας επιχειρήσεως, αυτοί πρέπει να εκτιμώνται, ώστε να επιτυγχάνεται το προσήκον αποτρεπτικό αποτέλεσμα την ημέρα κατά την οποία επιβάλλεται το πρόστιμο (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 285). Εντούτοις, κατά τη νομολογία και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου, η Επιτροπή μπορεί, επίσης, να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι οι μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεις διαθέτουν συνήθως τις νομικές και οικονομικές γνώσεις και υποδομές που τους επιτρέπουν να αναγνωρίζουν τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της από πλευράς δικαίου του ανταγωνισμού. Το στοιχείο αυτό, όμως, εκτιμάται κατά τον χρόνο της παραβάσεως (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψεις 289 και 290). Ειδικότερα, όταν πρόκειται για έναν όμιλο επιχειρήσεων που αποτελεί οικονομική ενότητα, οι θυγατρικές επωφελούνται των σχετικών πόρων που διαθέτει η μητρική τους εταιρία.

245 Μολονότι παραδέχεται ότι το κριτήριο της νομικής και οικονομικής υποδομής δεν αναφέρεται ρητώς στην προσβαλλομένη απόφαση, η Επιτροπή επιμένει ότι περιλαμβάνεται στις κατευθυντήριες γραμμές. Κατά συνέπεια, η ίδια εφαρμόζει κατ' ανάγκην το κριτήριο αυτό στην προσβαλλομένη απόφαση. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή εκτιμά ότι, στη χειρότερη περίπτωση, συντρέχει στο σημείο αυτό έλλειψη αιτιολογίας, την οποία το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να συμπληρώσει αυτεπαγγέλτως, καταλήγοντας στο ίδιο συμπέρασμα όσον αφορά το ποσό του προστίμου.

246 Τέλος, όσον αφορά τις αποφάσεις Χλωρικό νάτριο και Σταθεροποιητές θερμότητας, τις οποίες επικαλούνται οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι αποφάσεις αυτές εφαρμόζουν τις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2, στο εξής: νέες κατευθυντήριες γραμμές), οι οποίες δεν κάνουν πλέον καμιά αναφορά στο κριτήριο των νομικών και οικονομικών μέσων. Το γεγονός αυτό εξηγεί τη διαφορετική προσέγγιση στις μεταγενέστερες αυτές αποφάσεις.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

247 Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται ότι, με το δικόγραφο της προσφυγής τους, οι προσφεύγουσες διατύπωσαν έναν λόγο ακυρώσεως, αποτελούμενο από τρία σκέλη, ο οποίος αναφερόταν σε πολλαπλές πλάνες περί το δίκαιο και τα πράγματα κατά την προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως του προστίμου με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος, ο οποίος εξετάστηκε ανωτέρω. Εξάλλου, επισήμαναν επίσης το γεγονός ότι, από την εισαγωγή της στο χρηματιστήριο στις 18 Μαΐου 2006, η Arkema απέκτησε οντότητα εντελώς ανεξάρτητη από τον όμιλο Total, καθώς το κεφάλαιό της δεν ελεγχόταν πλέον από αυτόν. Παρά ταύτα, η επιχειρηματολογία με την οποία αμφισβητείται η προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως του προστίμου που πραγματοποιήθηκε με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος, για τον λόγο ακριβώς ότι οι προσφεύγουσες δεν βρίσκονταν πλέον υπό τον έλεγχο του ομίλου Total κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεν προβλήθηκε ρητώς με τα έγγραφά τους. Όπως, όμως, ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, η επιχειρηματολογία αυτή υποτίθεται ότι στηρίζεται σε πραγματικό στοιχείο προγενέστερο του δικογράφου της προσφυγής και, ως εκ τούτου, μπορούσε να έχει προβληθεί ήδη από το στάδιο εκείνο.

248 Εντούτοις, δεν είναι αναγκαίο να εξεταστεί, εν προκειμένω, αν η επιχειρηματολογία αυτή αποτελεί νέο λόγο, ο οποίος προβάλλεται απαραδέκτως, σύμφωνα με το άρθρο 48 του Κανονισμού Διαδικασίας, ή αν, αντιθέτως, αποτελεί απλώς τη διεύρυνση λόγου που προτάθηκε με το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο και που συνδέεται στενά με αυτόν, ο οποίος θα έπρεπε, ως εκ τούτου, να κριθεί παραδεκτός σύμφωνα με τη διάταξη αυτή (βλ., συναφώς, διάταξη του προέδρου του τρίτου τμήματος του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 2001, C-430/00 P, Dürbeck κατά Επιτροπής,

Συλλογή 2001, σ. I-8547, σκέψη 17· απόφαση του Δικαστηρίου της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, C-402/05 P και C-415/05 P, Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 2008, σ. I-6351, σκέψη 278, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 21ης Μαρτίου 2002, T-231/99, Joynson κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-2085, σκέψη 156).

249 Πράγματι, μολονότι με την απάντησή τους στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις οι προσφεύγουσες εξέθεσαν ρητώς ότι «μία προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως του προστίμου [της Arkema] με σκοπό την επίτευξη "αποτρεπτικού αποτελέσματος", η οποία υπολογίζεται βάσει του μεγέθους και των πόρων του ομίλου Elf Aquitaine/Total, είναι αδικαιολόγητη, πολλώ μάλλον διότι η επιχείρηση πρόκειται να ανεξαρτητοποιηθεί από τον όμιλο Total την άνοιξη του 2006, οπότε και προβλέπεται η εισαγωγή της στο χρηματιστήριο», όπως παραδέχθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν ενημέρωσαν την Επιτροπή για το συγκεκριμένο γεγονός ότι, από τις 18 Μαΐου 2006, δεν βρίσκονταν πλέον υπό τον έλεγχο του ομίλου Total. Έτσι, η προσβαλλομένη απόφαση δεν πάσχει νομικό ελάττωμα από την άποψη αυτή, δεδομένου ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε στα πραγματικά στοιχεία που είχε επικαλεστεί στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις και που αποδείκνυαν ότι οι προσφεύγουσες συνιστούσαν με τις μητρικές τους εταιρίες μια ενιαία επιχείρηση, στοιχεία τα οποία δεν αμφισβητήθηκαν ρητώς από τις ενδιαφερόμενες.

250 Κατά συνέπεια, η αιτίαση που προβλήθηκε στην επ' ακροατηρίου συζήτηση είναι σε κάθε περίπτωση αβάσιμη, στον βαθμό που σκοπεί να στηρίξει το αίτημα μερικής ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.

251 Ωστόσο, υπενθυμίζεται ότι οι προσφεύγουσες ζήτησαν εν προκειμένω, βάσει του άρθρου 229 ΕΚ, την ακύρωση ή μείωση του προστίμου που τους επιβλήθηκε με την προσβαλλομένη απόφαση. Επιπλέον, ζήτησαν συγκεκριμένα από το Γενικό Δικαστήριο να «μειώσει σημαντικά την αύξηση του προστίμου που επιβλήθηκε στην Arkema με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος». Έτσι, κάλεσαν το Γενικό Δικαστήριο να ασκήσει την πλήρη δικαιοδοσία που έχει, δυνάμει του άρθρου 31 του κανονισμού 1/2003, κατ' εφαρμογή του άρθρου 229 ΕΚ, συγκεκριμένα όσον αφορά την αύξηση του προστίμου για την επίτευξη του αποτρεπτικού αποτελέσματος.

252 Όπως, όμως, έχει κριθεί, η εν λόγω πλήρης δικαιοδοσία παρέχει στον δικαστή την εξουσία, ακόμη και αν δεν ακυρώσει την προσβαλλομένη πράξη, να την τροποποιεί, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις πραγματικές περιστάσεις, προκειμένου να τροποποιήσει, για παράδειγμα, το ύψος του επιβληθέντος προστίμου (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 692· της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, C-534/07 P, Prym και Prym Consumer κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-7415, σκέψη 86, και του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2004, T-67/00, T-68/00, T-71/00 και T-78/00, JFE Engineering κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2501, σκέψη 577).

253 Κατά συνέπεια, υπό τις περιστάσεις της επίδικης υποθέσεως, οι διατάξεις του άρθρου 48 του Κανονισμού Διαδικασίας δεν απαγορεύουν στο Γενικό Δικαστήριο να λάβει υπόψη, δυνάμει της πλήρους δικαιοδοσίας, την επιχειρηματολογία που προέβαλαν οι προσφεύγουσες κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, προκειμένου να εξετάσει αν η αύξηση για την επίτευξη του αποτρεπτικού αποτελέσματος ήταν δικαιολογημένη υπό το πρίσμα του πραγματικού στοιχείου το οποίο επικαλούνται (βλ. συναφώς και κατ' αναλογία, όσον αφορά τα αιτήματα που υποβάλλονται κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, απόφαση JFE Engineering κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 252, σκέψεις 575 και 578), δεδομένου, εξάλλου, ότι η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί του ζητήματος αυτού (βλ., συναφώς, και κατ' αναλογία, απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 2009, C-197/09 RX-II, επανεξέταση M κατά Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων, Συλλογή 2009, σ. I-12033, σκέψεις 40 έως 42 και 57 έως 58).

254 Κατά δεύτερον, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε την ακρίβεια των επιχειρημάτων των προσφευγουσών, σύμφωνα με τα οποία, από τις 18 Μαΐου 2006, οι εν λόγω εταιρίες δεν βρίσκονταν πλέον υπό τον έλεγχο των Total και Elf Aquitaine. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, το στοιχείο αυτό εμφανιζόταν ήδη στο δικόγραφο της προσφυγής. Εξάλλου, πρέπει να τονιστεί ότι το βάσιμο αυτού του επιχειρήματος επιβεβαιώνεται από το περιεχόμενο της αποφάσεως Σταθεροποιητές θερμότητας, η οποία συζητήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και την οποίαν επικαλέστηκαν στη συνέχεια οι προσφεύγουσες (βλ. ανωτέρω, σκέψη 26). Πράγματι, σύμφωνα με την απόφαση εκείνη, «[α]πό τις 18 Μαΐου 2006, η Arkema France δεν αποτελεί πλέον μέλος του ομίλου Total/Elf Aquitaine» (αιτιολογική σκέψη 27) και «δεν ανήκει πλέον στην ίδια επιχείρηση με την Elf Aquitaine […]» (αιτιολογική σκέψη 740).

255 Επιπλέον, κατόπιν αιτήματος του Γενικού Δικαστηρίου (βλ. ανωτέρω, σκέψη 26), οι προσφεύγουσες προσκόμισαν αποδεικτικά στοιχεία προς στήριξη των επιχειρημάτων τους. Η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία και παραδέχθηκε σαφώς, απαντώντας στην ερώτηση του Γενικού Δικαστηρίου, ότι, από τις 18 Μαΐου 2006, οι προσφεύγουσες δεν αποτελούσαν μέρος της ίδιας επιχειρήσεως με τις Total και Elf Aquitaine.

256 Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση ότι, κατά την ημερομηνία εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι προσφεύγουσες δεν ανήκαν πλέον στην ίδια επιχείρηση με τις Total και Elf Aquitaine.

257 Κατά τρίτον, πρέπει να εξεταστεί η ενδεχόμενη επιρροή της διαπιστώσεως αυτής στο ποσό του προστίμου που υποχρεούνται να πληρώσουν οι προσφεύγουσες δυνάμει της προσβαλλομένης αποφάσεως.

258 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι η ανάγκη εξασφαλίσεως επαρκούς αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου, όταν δεν αποτελεί την αιτιολογία μιας αυξήσεως του γενικού επιπέδου των προστίμων στο πλαίσιο της εφαρμογής μιας πολιτικής ανταγωνισμού, επιβάλλει την κλιμάκωση του ποσού του προστίμου, ούτως ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο επιδιωκόμενος αντίκτυπός του στην επιχείρηση στην οποία επιβάλλεται, και τούτο προκειμένου το πρόστιμο να μην είναι ούτε αμελητέο ούτε, αντιθέτως, υπερβολικά υψηλό, λαμβανομένης, ιδίως, υπόψη της οικονομικής δυνατότητας της συγκεκριμένης επιχειρήσεως, σύμφωνα με τις απαιτήσεις, αφενός, της ανάγκης για την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας του προστίμου και, αφετέρου, του σεβασμού της αρχής της αναλογικότητας (αποφάσεις Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 283, και Hoechst κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 379). Συνεπώς, την εφαρμογή ενός συντελεστή με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος μπορεί να δικαιολογήσει ιδίως η δυνατότητα της εμπλεκομένης επιχειρήσεως να διαθέσει ευκολότερα τους αναγκαίους πόρους για την πληρωμή του προστίμου της (βλ., συναφώς, αποφάσεις Showa Denko κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 210, σκέψη 18· Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 258, σκέψη 284, και Hoechst κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 379· βλ., επίσης, σκέψεις 210 έως 213, ανωτέρω).

259 Έτσι, η συνεκτίμηση του μεγέθους και των συνολικών πόρων της εμπλεκομένης επιχειρήσεως, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι το πρόστιμο έχει αρκούντως αποτρεπτικό αποτέλεσμα, στηρίζεται στην επιδιωκόμενη επίπτωση επί της εν λόγω επιχειρήσεως, καθόσον η κύρωση δεν πρέπει να είναι αμελητέα υπό το πρίσμα, ιδίως, της οικονομικής δυνατότητας της επιχειρήσεως αυτής (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 2010, C-413/08 P, Lafarge κατά Επιτροπής, Συλλογή 2010, σ. I-5361, σκέψη 104).

260 Επομένως, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο κρίθηκε ότι ο σκοπός της αποτροπής που νομιμοποιείται να επιδιώκει η Επιτροπή κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου επιτυγχάνεται μόνον εφόσον ληφθεί υπόψη η κατάσταση της επιχειρήσεως κατά την ημέρα επιβολής του προστίμου (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 278). Έτσι, οι συνολικοί πόροι μιας επιχειρήσεως, οι οποίοι μπορεί να μεταβληθούν, σημειώνοντας σημαντική αύξηση ή μείωση σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, ιδίως μεταξύ του τερματισμού της παραβάσεως και της εκδόσεως της αποφάσεως για την επιβολή του προστίμου, πρέπει να εκτιμώνται, ώστε να επιτυγχάνεται το προσήκον αποτρεπτικό αποτέλεσμα τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, την ημέρα κατά την οποία επιβάλλεται το πρόστιμο (βλ., συναφώς, απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψεις 285 και 288).

261 Εξάλλου, η Επιτροπή δεν αμφισβητεί τη συλλογιστική αυτή. Υποστηρίζει, ωστόσο, ότι, στο πλαίσιο του καθορισμού του ποσού του προστίμου, μπορεί επίσης να λάβει υπόψη το γεγονός ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν συνήθως νομικές και οικονομικές γνώσεις και υποδομές, οι οποίες τους επιτρέπουν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παραβατικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειες που απορρέουν από αυτήν από άποψη δικαίου του ανταγωνισμού, και ότι το στοιχείο αυτό εκτιμάται κατά τον χρόνο της παραβάσεως.

262 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως, το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (βλ. απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 178, σκέψη 241 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

263 Επιπλέον, μολονότι η Επιτροπή δύναται να λαμβάνει υπόψη για τον καθορισμό του ποσού του προστίμου σε ύψος που να εξασφαλίζει τον αρκούντως αποτρεπτικό του χαρακτήρα, τον κύκλο εργασιών της εμπλεκομένης επιχειρήσεως, ο οποίος αποτελεί ένδειξη, έστω ατελή και κατά προσέγγιση, του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, δεν πρέπει, ωστόσο, να προσδίδει στον εν λόγω κύκλο εργασιών δυσανάλογη σημασία σε σχέση με τα άλλα στοιχεία εκτιμήσεως και, κατά συνέπεια, ο καθορισμός ενός προσήκοντος προστίμου δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα ενός απλού μαθηματικού υπολογισμού, στηριζόμενου στον συνολικό κύκλο εργασιών (βλ., συναφώς, αποφάσεις του Δικαστηρίου Musique Diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 233, σκέψη 121, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 178, σκέψη 243, και Evonik Degussa κατά Επιτροπής και Συμβουλίου, ανωτέρω σκέψη 211, σκέψη 120).

264 Έτσι, όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, μπορεί να λάβει, μεταξύ άλλων, υπόψη για τον προσδιορισμό του ποσού του προστίμου το γεγονός ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν συνήθως νομικές και οικονομικές γνώσεις και υποδομές που τους επιτρέπουν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παραβατικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειες που απορρέουν από αυτήν από άποψη δικαίου του ανταγωνισμού (βλ. επίσης, συναφώς, απόφαση Evonik Degussa κατά Επιτροπής και Συμβουλίου, ανωτέρω σκέψη 211, σκέψη 121), όπως προβλέπεται, εξάλλου, και από το σημείο 1 Α, πέμπτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών.

265 Σκοπός της συνεκτιμήσεως του στοιχείου αυτού είναι να τιμωρούνται περισσότερο οι μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες τεκμαίρεται ότι διαθέτουν επαρκείς γνώσεις και μέσα υποδομής που τους επιτρέπουν να έχουν επίγνωση του παραβατικού χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και να αξιολογούν τα ενδεχόμενα οφέλη. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση αυτή, ο κύκλος εργασιών βάσει του οποίου η Επιτροπή αξιολογεί το μέγεθος των εμπλεκομένων επιχειρήσεων, και, ως εκ τούτου, την ικανότητά τους να προσδιορίζουν τον χαρακτήρα και τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους, πρέπει να ανάγεται στην κατάστασή τους κατά τον χρόνο της παραβάσεως και όχι κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψεις 289 και 290).

266 Εντούτοις, εν προκειμένω, ουδόλως από την προσβαλλομένη απόφαση προκύπτει ότι η συλλογιστική σχετικά με τα νομικά και οικονομικά μέσα έχει συμβάλει στον προσδιορισμό του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 3, ο οποίος εφαρμόστηκε στο πρόστιμο που επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες.

267 Πράγματι, επιβάλλεται η επισήμανση ότι καμιά αναφορά του στοιχείου αυτού δεν γίνεται στις αιτιολογικές σκέψεις 337 έως 350 της προσβαλλομένης αποφάσεως, στις οποίες η Επιτροπή αιτιολογεί την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή. Αντιθέτως, η Επιτροπή αναφέρει σαφώς ότι πρέπει «να οριστεί το ποσό του προστίμου σε επίπεδο που θα εξασφαλίζει το ικανό αποτρεπτικό του αποτέλεσμα, λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος κάθε επιχειρήσεως» (αιτιολογική σκέψη 337 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και ότι θεωρεί σκόπιμο να εφαρμόσει πολλαπλασιαστικό συντελεστή «προκειμένου να οριστεί το ποσό του προστίμου σε επίπεδο που θα εξασφαλίζει το ικανό αποτρεπτικό του αποτέλεσμα» (αιτιολογική σκέψη 349 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Ομοίως, στην αιτιολογική σκέψη 346 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει ότι «η διαφοροποιημένη αντιμετώπιση στηρίχθηκε στον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε καθένας από τους συμμετέχοντες στη σύμπραξη στην αγορά στην οποία εφαρμόστηκε η σύμπραξη αυτή, ο οποίος αποδίδει με ακρίβεια το βάρος που είχε κάθε συμμετέχων κατά τη διάρκεια της παραβάσεως, ενώ ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής στηρίχθηκε στον συνολικό κύκλο εργασιών της επιχειρήσεως, που αντικατοπτρίζει την ανάγκη να προσδιοριστεί το πρόστιμο σε επίπεδο που να του εξασφαλίζει αποτρεπτικό χαρακτήρα».

268 Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση ότι η δικαιολόγηση του πολλαπλασιαστικού συντελεστή στηρίζεται σαφώς στη συλλογιστική που αναπτύχθηκε ανωτέρω, στις σκέψεις 258 έως 260, δηλαδή, κατ' ουσίαν, στον αντίκτυπο που επιδιώκεται να έχουν τα πρόστιμα επί των εμπλεκομένων επιχειρήσεων.

269 Εξάλλου, το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι οι πολλαπλασιαστικοί παράγοντες που εφαρμόστηκαν στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις στηρίχθηκαν στους συνολικούς κύκλους εργασιών που αυτές πραγματοποίησαν κατά το 2005, δηλαδή κατά το τελευταίο οικονομικό έτος πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, και μάλιστα ανεξάρτητα από την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε καθεμία από αυτές να συμμετέχει στην παράβαση. Έτσι, για παράδειγμα, στην περίπτωση της ICI, στην οποία επιβλήθηκε πολλαπλασιαστικός συντελεστής 1,5, το

τέλος της περιόδου κατά την οποία η εταιρία συμμετείχε στην παράβαση (η 1η Νοεμβρίου 1999, σύμφωνα με την προσβαλλομένη απόφαση) απείχε από τη χρήση 2005 περισσότερα από πέντε έτη. Αντιθέτως, το εξεταζόμενο τμήμα της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν περιέχει ενδείξεις σχετικές με το μέγεθος των επιχειρήσεων αυτών κατά τις αντίστοιχες περιόδους συμμετοχής τους στην παράβαση. Επιπλέον, υπενθυμίζεται ότι η Total, ο κύκλος εργασιών της οποίας ελήφθη υπόψη για την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή, ανέλαβε τον έλεγχο του ομίλου μόλις τον Απρίλιο του 2000, ενώ η περίοδος συμμετοχής των προσφευγουσών στην παράβαση διήρκεσε από τις 23 Ιανουαρίου 1997 έως τις 12 Σεπτεμβρίου 2002.

270 Επομένως, η επίδικη περίπτωση είναι σαφώς διαφορετική από την υπόθεση που οδήγησε στην απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, την οποία επικαλέστηκε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Πράγματι, στην απόφασή της που προσεβλήθη στην υπόθεση εκείνη, η Επιτροπή είχε αναφερθεί ρητώς στο στοιχείο των νομικοοικονομικών μέσων (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, ιδίως σκέψη 275). Κατά τα λοιπά, από την εν λόγω απόφαση προκύπτει ότι η ανάγκη να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν νομικοοικονομικά μέσα συνιστά, στο πλαίσιο της προσαυξήσεως του προστίμου, κριτήριο διαφορετικό από εκείνο της ανάγκης εξασφαλίσεως του ικανού αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου και επιδιώκει διαφορετικούς σκοπούς (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, ιδίως σκέψεις 277, 278 και 289). Έτσι, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποστηρίζει κατ' ανάγκην τη συλλογιστική που αναπτύσσει η Επιτροπή στην προσβαλλομένη απόφαση.

271 Ομοίως, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα της Επιτροπής ότι έλαβε κατ' ανάγκην υπόψη το στοιχείο των νομικοοικονομικών μέσων, επειδή αυτό προβλέπεται από τις κατευθυντήριες γραμμές. Αρκεί να σημειωθεί συναφώς ότι το σημείο 1 Α, πέμπτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών προβλέπει όχι ότι το στοιχείο αυτό πρέπει να συνεκτιμάται συστηματικά, αλλά ότι η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να το συνεκτιμήσει («Γενικά, θα μπορεί επιπλέον να συνεκτιμάται το γεγονός […]»). Έτσι, δεδομένου ότι η συνεκτίμηση του στοιχείου αυτού δεν είναι υποχρεωτική, η Επιτροπή δεν οφείλει να το λαμβάνει υπόψη σε όλες τις περιπτώσεις (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου, της 15ης Μαρτίου 2006, T-26/02, Daiichi Pharmaceutical κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-713, σκέψη 49).

272 Συνεπώς, το μέγεθος και η οικονομική ισχύς των προσφευγουσών έπρεπε να εκτιμηθούν, για τους σκοπούς της εφαρμογής του πολλαπλασιαστικού συντελεστή, όπως είχαν κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, λαμβανομένου υπόψη του συνολικού κύκλου εργασιών της Arkema. Ειδικότερα, στον βαθμό που, όπως μόλις διαπιστώθηκε, η συνεκτίμηση των στοιχείων αυτών συνίστατο, εν προκειμένω, στον αντίκτυπο που επιδιώκεται να έχει το πρόστιμο επί της εμπλεκομένης εταιρίας και που η οικονομική μονάδα την οποία συναποτελούσαν η Arkema και η Total διαλύθηκε πριν από την ημερομηνία εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι πόροι της τελευταίας αυτής εταιρίας δεν μπορούσαν να ληφθούν υπόψη κατά τον προσδιορισμό του πολλαπλασιαστικού συντελεστή που έπρεπε να εφαρμοστεί στην Arkema (βλ. συναφώς και κατ' αναλογία, όσον αφορά το ανώτατο όριο του 10 %, απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Ιουνίου 2005, Τ-71/03, Τ-74/03, Τ-87/03 και Τ-91/03, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 390).

273 Εξάλλου, λαμβανομένης υπόψη της συλλογιστικής που αναπτύχθηκε ανωτέρω, στη σκέψη 260, το συμπέρασμα αυτό δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση λόγω του ότι η εν λόγω οικονομική μονάδα διαλύθηκε μερικές μόνον ημέρες πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

274 Ομοίως, το γεγονός ότι για το σφάλμα της συνεκτιμήσεως του κύκλου εργασιών της Total κατά τον καθορισμό του πολλαπλασιαστικού συντελεστή είναι υπεύθυνες οι προσφεύγουσες (βλ. ανωτέρω, σκέψη 249) δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη διατήρηση του ύψους του προστίμου που τους επιβλήθηκε, καθόσον αυτό προέκυψε από τη συνεκτίμηση ενός πραγματικού στοιχείου το οποίο δεν ισχύει (βλ., συναφώς, αποφάσεις του Πρωτοδικείου, της 11ης Μαρτίου 1999, Τ-156/94, Aristrain κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-645, σκέψη 586, και της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, Τ-322/01, Roquette Frères κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3137, σκέψη 293).

275 Κατά τα λοιπά, και ενώ το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορεί να λάβει υπόψη την απάντηση της Επιτροπής στις ερωτήσεις του στην υπόθεση Τ-206/06, η οποία δεν αποτελεί μέρος του φακέλου στην επίδικη υπόθεση, πρέπει να τονιστεί ότι αυτή η αντιμετώπιση απορρέει από την πρακτική που ακολούθησε η ίδια η Επιτροπή κατά τη λήψη αποφάσεων, η οποία συζητήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση (βλ. αποφάσεις Χλωρικό νάτριο και Σταθεροποιητές θερμότητας). Για παράδειγμα, στην απόφαση Σταθεροποιητές θερμότητας, η Επιτροπή έκρινε ότι ο «πολλαπλασιαστικός συντελεστής [ο οποίος υπολογίστηκε βάσει του κύκλου εργασιών της Elf Aquitaine

παγκοσμίως] δεν έπρεπε να εφαρμοστεί στην Arkema France και τη CECA SA, για τον λόγο ότι δεν ανήκαν πλέον στην ίδια επιχείρηση με την Elf Aquitaine» (βλ. αιτιολογική σκέψη 740 της αποφάσεως εκείνης). Το επιχείρημα ότι οι αποφάσεις αυτές εφάρμοζαν τις νέες κατευθυντήριες γραμμές και ότι αυτές δεν προβλέπουν ρητώς το κριτήριο των νομικοοικονομικών μέσων δεν προβάλλεται λυσιτελώς, διότι το κριτήριο αυτό δεν εφαρμόστηκε στην επίδικη υπόθεση, όπως μόλις επισημάνθηκε. Εξάλλου, η ίδια προσέγγιση απορρέει και από την απόφαση Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας, η οποία ήταν σύγχρονη της προσβαλλομένης αποφάσεως και εφάρμοσε τις ίδιες κατευθυντήριες γραμμές και την οποία η ίδια η Επιτροπή επικαλέστηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, συγκρίνοντάς την με την προσβαλλομένη απόφαση, όσον αφορά το ύψος των προστίμων (βλ., σχετικά με άλλον όμιλο επιχειρήσεων, αιτιολογικές σκέψεις 31 και 463 της αποφάσεως Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας).

276 Το συμπέρασμα που περιέχεται στη σκέψη 272, ανωτέρω, δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση από το γεγονός ότι, σύμφωνα με την προσβαλλομένη απόφαση, η ευθύνη της Arkema για την πληρωμή του προστίμου, στον βαθμό που στηρίζεται στην εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 3 βάσει του κύκλου εργασιών του ομίλου Total, βαρύνει αλληλεγγύως και εις ολόκληρον τις πρώην μητρικές της εταιρίες. Πράγματι, το άρθρο 2, στοιχείο β΄, της προσβαλλομένης αποφάσεως παρέχει στην Επιτροπή πλήρη ελευθερία όσον αφορά την είσπραξη του προστίμου είτε από το ένα είτε από το άλλο εμπλεκόμενο νομικό πρόσωπο, μέχρι το ύψος των ποσών που αναφέρονται σε αυτό. Έτσι, η Επιτροπή θα μπορούσε να αποφασίσει να εισπράξει το σύνολο του προστίμου από τις προσφεύγουσες (βλ., συναφώς, απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, T-40/06, Trioplast Industrier κατά Επιτροπής, Συλλογή 2010, σ. II-4893, σκέψη 165).

277 Ωστόσο, από την προσβαλλομένη απόφαση προκύπτει ότι η ίδια η Επιτροπή θεωρούσε ότι ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής 3 δεν θα ήταν ενδεδειγμένος αν υπολογιζόταν αποκλειστικά σε σχέση με τον κύκλο εργασιών της Arkema (περίπου 5,7 δισεκατομμύρια ευρώ το 2005, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 14 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Πράγματι, στην υποσημείωση της σελίδας 233, που αφορά τη σκέψη 349 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρει ότι, « [ό]σον αφορά τις Arkema, Altuglas και Altumax […], θα εφαρμοστεί χωριστός πολλαπλασιαστικός συντελεστής 1,25 στο ποσό τους εκκινήσεως ύψους 65 εκατομμυρίων ευρώ,

βάσει του οποίου θα μπορεί να υπολογιστεί η προσαύξηση του 55 % για τη διάρκεια προ της προσαυξήσεως του 50 % λόγω υποτροπής […]». Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι η Επιτροπή δεν θεώρησε τις Total και Elf Aquitaine ως υπότροπες (αιτιολογική σκέψη 369 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και ότι επικαλέστηκε έναν «υποθετικό» πολλαπλασιαστικό συντελεστή 1,25, προκειμένου να εξασφαλίσει ότι η προσαύξηση λόγω υποτροπής θα εφαρμοζόταν μόνο στα στοιχεία υπολογισμού του προστίμου που αφορούσαν την Arkema και τις θυγατρικές της.

278 Κατά τα λοιπά, επισημαίνεται ότι στις ICI και Degussa, που, το 2005, είχαν κύκλους εργασιών μεγαλύτερους από 8 και 11 δισεκατομμύρια ευρώ, αντίστοιχα, εφαρμόστηκε αντίστοιχα πολλαπλασιαστικός συντελεστής 1,5 και 1,75 (βλ. αιτιολογική σκέψη 349 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Υπό τις συνθήκες αυτές, ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής 3 στην περίπτωση της Arkema δικαιολογούνταν μόνο από το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή στην προσβαλλομένη απόφαση, η Arkema αποτελούσε μέλος το ομίλου Total, ο οποίος είχε κύκλο εργασιών πολύ μεγαλύτερο απ' ότι οι άλλες εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, και μπορούσε, ως εκ τούτου, να υπολογίζει στους πόρους του ομίλου την ημέρα κατά την οποία επιβλήθηκε το πρόστιμο. Εφόσον προέκυψε εν των μεταξύ ότι η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται, ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής 3 είναι υπερβολικός σε σχέση με τους συντελεστές που εφαρμόστηκαν στους λοιπούς αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως.

279 Υπενθυμίζεται ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, η Επιτροπή υποχρεούται να τηρεί τις γενικές αρχές του δικαίου, ειδικότερα δε τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί με τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 77).

280 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο εκτιμά, υπό τις περιστάσεις της επίδικης υποθέσεως, ότι ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής 3 δεν δικαιολογείται όσον αφορά τις προσφεύγουσες. Οι συνέπειες της αναλύσεως αυτής για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου στην πληρωμή του οποίου υποχρεούνται οι προσφεύγουσες θα εξεταστούν στη συνέχεια.

Επί του έκτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλονται πολλαπλές πλάνες περί το δίκαιο στις οποίες υπέπεσε η Επιτροπή κατά την προσαύξηση του προστίμου λόγω υποτροπής

281 Ο λόγος ακυρώσεως αυτός διαιρείται σε δύο σκέλη.

Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά παραβίαση της αρχής nullum crimen nulla poena sine lege και της αρχής της ασφάλειας δικαίου

282 Με το δικόγραφο της προσφυγής τους, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι, στηριζόμενη σε καταδίκες που χρονολογούνται από το 1984, το 1986 και το 1994 και που αφορούν γεγονότα που συνέβησαν προ 20 και πλέον, σχεδόν 30, ετών προ της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή παραβίασε την αρχή nullum crimen nulla poena sine lege και την αρχή της ασφάλειας δικαίου. Πράγματι, η προσέγγιση της Επιτροπής συνεπάγεται ότι μια επιχείρηση που έχει ήδη καταδικαστεί θα τελεί στο διηνεκές υπό την απειλή της εφαρμογής των κανόνων περί υποτροπής.

283 Εντούτοις, με το υπόμνημά τους απαντήσεως, οι προσφεύγουσες επισήμαναν ότι είχαν λάβει γνώση της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 8ης Φεβρουαρίου 2007, C-3/06 P, Groupe Danone κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. I-1331), η οποία εκδόθηκε μετά την κατάθεση του δικογράφου της προσφυγής, και ότι δεν θεωρούσαν «σκόπιμο, υπό το πρίσμα της αποφάσεως αυτής, να επανέλθουν στα [ως άνω] επιχειρήματα». Όταν ερωτήθηκαν συναφώς στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προσφεύγουσες επιβεβαίωσαν ότι παραιτούνταν από το εξεταζόμενο σκέλος του έκτου λόγου ακυρώσεως, αλλά ότι ενέμεναν, πάντως, στην επιχειρηματολογία που ανέπτυξαν στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους του λόγου αυτού, το οποίο αφορά παραβίαση της αρχής non bis in idem και της αρχής της αναλογικότητας.

284 Λαμβανομένης υπόψη της παραιτήσεως αυτής, παρέλκει η εξέταση του πρώτου σκέλους του έκτου λόγου ακυρώσεως.

Επί του δεύτερου σκέλους, που αφορά παραβίαση της αρχής non bis in idem και της αρχής της αναλογικότητας

— Επιχειρήματα των διαδίκων

285 Οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι, προκειμένου να δικαιολογήσει την προσαύξηση του προστίμου λόγω υποτροπής, η Επιτροπή στηρίχθηκε, στην προσβαλλομένη απόφαση, σε προγενέστερες καταδίκες, λόγω των οποίων είχε ήδη εφαρμοστεί προσαύξηση του προστίμου της Arkema λόγω υποτροπής στις αποφάσεις οργανικά υπεροξείδια, MCAA και υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας. Με τον τρόπο αυτόν, η Επιτροπή καταδίκασε την Arkema τέσσερις φορές για την ίδια παράβαση, παραβιάζοντας, ως εκ τούτου, την αρχή non bis in idem.

286 Οι προσφεύγουσες υπενθυμίζουν συναφώς ότι υποτροπή συντρέχει όταν ένα πρόσωπο, το οποίο έχει ήδη καταδικαστεί αμετάκλητα για μια πρώτη παράβαση, διαπράττει νέα παράβαση υπό τις συνθήκες που ορίζει ο νόμος και, συνήθως, μέσα σε προκαθορισμένο χρονικό διάστημα. Επομένως, η υποτροπή συνιστά περίοδο δοκιμασίας από την πρώτη καταδίκη. Κατά τις προσφεύγουσες, ωστόσο, αυτή η περίοδος δοκιμασίας δεν μπορεί να διαιωνίζεται και να παρατείνεται πέραν της δεύτερης παραβάσεως. Κατά τις ίδιες, αν ο καταδικασθείς διαπράξει τρίτη παράβαση παρά την επιβολή βαρύτερης ποινής λόγω υποτροπής, νέα επιβάρυνση της ποινής του μπορεί να επιβληθεί μόνο λόγω υποτροπής σε σχέση με τη δεύτερη παράβαση. Κατά την άποψή τους, οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία θα οδηγούσε δύο φορές στην επιβολή αυστηρότερου προστίμου για μια και μόνη παράβαση.

287 Κατά συνέπεια, οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη ότι οι καταδίκες που χρονολογούνται από το 1984, το 1986, το 1988 και το 1994 είχαν ήδη ληφθεί υπόψη κατά τον προσδιορισμό του προστίμου στην απόφαση Οργανικά υπεροξείδια και ότι, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε πλέον, βάσει των καταδικών αυτών, να προβληθεί η ιδιότητα της Arkema ως υπότροπης στις αποφάσεις που ακολούθησαν. Αντιθέτως, κατά τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή θα

μπορούσε ενδεχομένως να είχε επικαλεστεί υποτροπή της Arkema βάσει των αποφάσεων Οργανικά υπεροξείδια, MCAA ή Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας. Υποστηρίζουν, ωστόσο, ότι εφόσον η περίοδος της παραβάσεως την οποία αφορά η προσβαλλομένη απόφαση προηγήθηκε των καταδικαστικών αποφάσεων που εκδόθηκαν επί των τριών αυτών υποθέσεων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι στην επίδικη υπόθεση υπήρξε υποτροπή.

288 Εξάλλου, στο επιχείρημα της Επιτροπής ότι η εφαρμογή της επιβαρυντικής περιστάσεως της υποτροπής δικαιολογούνταν από την ανάγκη να εξασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των προστίμων, οι προσφεύγουσες απαντούν ότι η Επιτροπή είχε ήδη λάβει υπόψη τον παράγοντα αυτόν όταν αύξησε το ποσό εκκινήσεως του προστίμου της Arkema επειδή ήταν μέλος μεγάλου ομίλου. Εκτιμούν, ως εκ τούτου, ότι, προσαυξάνοντας δύο φορές το ποσό του προστίμου για τον ίδιο λόγο, η Επιτροπή παραβίασε εκ νέου την αρχή non bis in idem.

289 Επιπλέον, εφαρμόζοντας προσαύξηση του προστίμου λόγω υποτροπής στηριζόμενη στις ίδιες καταδίκες σε τέσσερις διαφορετικές υποθέσεις, η Επιτροπή παραβίασε και την αρχή της αναλογικότητας. Κατά τις προσφεύγουσες, ο σκοπός της αποτροπής τον οποίον εξυπηρετεί η αύξηση του προστίμου εξασφαλιζόταν αρκούντως με την προσαύξηση του 50 % που εφαρμόστηκε στην απόφαση Οργανικά υπεροξείδια και, a fortiori, με τις νέες επιβαρύνσεις ύψους 50 % που εφαρμόστηκαν στις αποφάσεις MCAA, το 2005, και Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας, το 2006. Υποστηρίζουν ότι δεν ήταν, επομένως, απαραίτητο να επιβληθεί εκ νέου παρόμοια αύξηση με την προσβαλλομένη απόφαση, πολλώ μάλλον αφού τα πραγματικά περιστατικά που οδήγησαν στις τέσσερις αποφάσεις συνέπιπταν χρονικά, κατά τρόπον ώστε η Arkema δεν είχε τη δυνατότητα να προσαρμόσει τη συμπεριφορά της προκειμένου να λάβει υπόψη τις τρεις προηγούμενες καταδίκες του 2003, του 2005 και του 2006.

290 Με το υπόμνημά τους απαντήσεως, οι προσφεύγουσες υπογραμμίζουν ότι, στο μέτρο που η προσαύξηση του προστίμου της Arkema λόγω υποτροπής στηρίχθηκε στις αποφάσεις Οργανικά υπεροξείδια, MCAA και Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας, όπως προκύπτει από τα επιχειρήματα της Επιτροπής, η προσαύξηση αυτή είναι προδήλως αντίθετη προς την αρχή της αναλογικότητας. Πράγματι, μια τέτοια προσαύξηση είναι ανώφελη και δυσανάλογα επαχθής, όταν οι παραβάσεις

που οδηγούν σε περισσότερες αποφάσεις συμπίπτουν χρονικά, κατά τρόπον ώστε η επιχείρηση να μην έχει τη δυνατότητα να προσαρμόσει τη συμπεριφορά της προκειμένου να λάβει υπόψη τις προηγούμενες καταδίκες.

291 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

292 Επισημαίνεται ότι η θεμελιώδης αρχή του δικαίου της Ενώσεως non bis in idem, η οποία άλλωστε έχει καθιερωθεί με το άρθρο 50 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, που υπογράφηκε στη Νίκαια στις 7 Νοεμβρίου 2000 (ΕΕ C 364, p. 1), απαγορεύει, στις υποθέσεις ανταγωνισμού, την εκ νέου καταδίκη ή δίωξη μιας επιχειρήσεως λόγω συμπεριφοράς αντίθετης προς τον ανταγωνισμό, για την οποία, με προγενέστερη τελεσίδικη απόφαση, της έχει ήδη επιβληθεί κύρωση ή έχει κριθεί ότι δεν φέρει ευθύνη (βλ., συναφώς, απόφαση Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 252, σκέψη 59). Η εφαρμογή της αρχής non bis in idem εξαρτάται από την τριπλή προϋπόθεση της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών, της ταυτότητας του παραβάτη και της ταυτότητας του προστατευόμενου εννόμου συμφέροντος (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψη 338).

293 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η αρχή αυτή ουδόλως παραβιάστηκε από το γεγονός ότι η προσβαλλομένη απόφαση στηρίχθηκε σε προγενέστερες καταδίκες που είχαν ήδη δικαιολογήσει την προσαύξηση του προστίμου της Arkema λόγω υποτροπής στις αποφάσεις Οργανικά υπεροξείδια, MCAA και Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας. Πράγματι, το γεγονός ότι, σε τέσσερις αποφάσεις, η Επιτροπή στήριξε τη διαπίστωση της υποτροπής στις ίδιες προηγούμενες καταδίκες ουδόλως σημαίνει ότι η Επιτροπή «καταδίκασε την Arkema τέσσερις φορές για την ίδια παράβαση», όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες.

294 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι τυχόν υποτροπή περιλαμβάνεται μεταξύ των στοιχείων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εξέταση της σοβαρότητας της εκάστοτε παραβάσεως (απόφαση Groupe Danone κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 283, σκέψη 26). Η στάθμιση της υποτροπής αποβλέπει στο να παροτρύνει τις επιχειρήσεις που έχουν εκδηλώσει την τάση να παραβαίνουν κανόνες του ανταγωνισμού να μεταβάλουν τη συμπεριφορά τους. Επομένως, η Επιτροπή μπορεί, σε κάθε περίπτωση, να λαμβάνει υπόψη τις ενδείξεις που τείνουν να επιβεβαιώσουν την τάση αυτή, συμπεριλαμβανομένου, για παράδειγμα, του χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε μεταξύ των εν λόγω παραβάσεων (απόφαση Groupe Danone κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 283, σκέψη 39).

295 Διαπράττοντας, όμως, καθεμιά από τις παραβάσεις που επικαλούνται οι προσφεύγουσες, η Arkema υποτροπίασε, γεγονός που δικαιολογεί τη συνεκτίμηση του στοιχείου αυτού στο πλαίσιο της εξετάσεως της βαρύτητας καθεμιάς από τις παραβάσεις αυτές. Ειδικότερα, καθεμιά από τις εν λόγω παραβάσεις συνιστούσε, ανεξάρτητα από τις άλλες, μια επανάληψη της συμπεριφοράς που παρέβαινε τους κανόνες του ανταγωνισμού, όπως αυτή διαπιστώθηκε στο πλαίσιο των αποφάσεων του 1984, του 1986 και του 1994, πράγμα που μαρτυρεί την τάση της Arkema να μην αντλεί από τις καταδίκες αυτές τα κατάλληλα συμπεράσματα (βλ., συναφώς, απόφαση Groupe Danone κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 283, σκέψη 40).

296 Κατά συνέπεια, η συνεκτίμηση του στοιχείου της υποτροπής στο πλαίσιο των υποθέσεων που επικαλούνται οι προσφεύγουσες αναγόταν κατ' ανάγκην στην εξέταση της σοβαρότητας καθεμιάς από τις αντίστοιχες παραβάσεις. Έτσι, σε αντίθεση με όσα ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, η Επιτροπή καταδίκασε την Arkema για τέσσερις διαφορετικές παραβάσεις και είναι προφανές ότι η προϋπόθεση της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών (βλ. ανωτέρω, σκέψη 292) δεν πληρούται στην επίδικη υπόθεση.

297 Εξάλλου, η λύση που προτείνουν οι προσφεύγουσες θα οδηγούσε στο φαινόμενο να μην επιτρέπεται στην Επιτροπή να λαμβάνει υπόψη την υποτροπή, στο πλαίσιο μιας ορισμένης υποθέσεως, για τον μόνο λόγο ότι η εμπλεκόμενη επιχείρηση είχε διαπράξει ταυτοχρόνως και άλλες παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού. Μια τέτοια λύση θα ήταν αντίθετη με τον σκοπό που επιδιώκει η συνεκτίμηση της υποτροπής κατά τον προσδιορισμό του προστίμου.

298 Επιπλέον, πρέπει να απορριφθεί και το επιχείρημα ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή non bis in idem δικαιολογώντας την εφαρμογή της επιβαρυντικής περιστάσεως της υποτροπής με την ανάγκη να εξασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των προστίμων, ενώ ο λόγος αυτός είχε ήδη ληφθεί υπόψη. Πράγματι, η Επιτροπή, προκειμένου να υπολογίσει το ποσό του προστίμου, υιοθέτησε απλώς ένα σύνολο εκτιμήσεων σχετικών με τα πραγματικά περιστατικά, τις οποίες θεώρησε πρόσφορες για τον καθορισμό του προστίμου σε επίπεδο που να του εξασφαλίζει επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα και σε καμιά περίπτωση δεν καταδίκασε τις προσφεύγουσες δύο φορές για την ίδια παράβαση (βλ., συναφώς, απόφαση του Πρωτοδικείου της 25ης Οκτωβρίου 2005, Τ-38/02, Groupe Danone κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-4407, σκέψη 358). Επιβάλλεται, συναφώς, η υπόμνηση ότι η απαίτηση εξασφαλίσεως αποτρεπτικού αποτελέσματος συνιστά γενική απαίτηση που πρέπει να καθοδηγεί την Επιτροπή καθ' όλη τη διαδικασία υπολογισμού του προστίμου (απόφαση Carbone-Lorraine κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 180, σκέψη 131).

299 Εν πάση περιπτώσει, επισημαίνεται ότι η συνεκτίμηση καθενός από τα εν λόγω κριτήρια για τη στάθμιση της σοβαρότητας της παραβάσεως σχετίζεται με διαφορετικούς λόγους. Έτσι, η συνεκτίμηση του συνολικού κύκλου εργασιών της εμπλεκομένης επιχειρήσεως δικαιολογείται από την ανάγκη προσδιορισμού του προστίμου σε επίπεδο αρκούντως αποτρεπτικό από την άποψη του μεγέθους και της οικονομικής της ισχύος. Η δε συνεκτίμηση της υποτροπής δικαιολογείται από την ανάγκη να επιτευχθεί επιπλέον αποτρεπτικό αποτέλεσμα, την οποία μαρτυρεί το γεγονός ότι τρεις προηγούμενες διαπιστώσεις παραβάσεως δεν ήταν αρκετές για να εμποδίσουν την επανάληψη μιας τέταρτης παραβάσεως (βλ. συναφώς απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2005, Groupe Danone κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 298, σκέψη 358).

300 Όσον αφορά, δε, την αιτίαση ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας, οι προσφεύγουσες φαίνεται να υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή έπρεπε να είχε λάβει υπόψη το αποτρεπτικό αποτέλεσμα που είχαν για την προσφεύγουσα οι προσαυξήσεις που επιβλήθηκαν με τις αποφάσεις Οργανικά υπεροξείδια, MCAA και Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας. Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι για τους λόγους που εκτέθηκαν ανωτέρω, στις σκέψεις 228 έως 235, κατά την επιδίωξη του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη τα πρόστιμα που επέβαλε στην ίδια επιχείρηση στο πλαίσιο άλλων υποθέσεων. Το συμπέρασμα αυτό ισχύει και όσον αφορά τις προσαυξήσεις που επιβλήθηκαν λόγω υποτροπής. Ειδικότερα, θα ήταν αντίθετο προς τον σκοπό της εξασφαλίσεως αποτρεπτικού αποτελέσματος το να μη λαμβάνεται υπόψη η υποτροπή της εμπλεκομένης επιχειρήσεως, για μόνο τον λόγο ότι, ταυτόχρονα με την επίδικη

παράβαση, είχε εμπλακεί και σε άλλες παραβατικές συμπεριφορές, για τις οποίες επίσης της επιβλήθηκαν κυρώσεις από την Επιτροπή.

301 Εξάλλου, υπό τις περιστάσεις της επίδικης υποθέσεως, το ποσοστό προσαυξήσεως του 50 % δεν είναι δυσανάλογο σε σχέση με τον σκοπό αυτόν.

302 Τέλος, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες (βλ. ανωτέρω, σκέψη 290), προκύπτει σαφώς από τις αιτιολογικές σκέψεις 358 και 369 της προσβαλλομένης αποφάσεως ότι η διαπίστωση της υποτροπής δεν στηρίχθηκε, εν προκειμένω, στις υποθέσεις Οργανικά υπεροξείδια, MCAA και Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας.

303 Ως εκ τούτου, το δεύτερο σκέλος του έκτου λόγου ακυρώσεως, το μόνο που παρέμενε προς εξέταση, πρέπει να απορριφθεί.

Επί του έβδομου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται πλάνη κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, διότι η Επιτροπή δεν προέβη σε μείωση του προστίμου υπέρ των προσφευγουσών λόγω μη εφαρμογής στην πράξη ορισμένων από τις πρακτικές που αποδίδονται στην Arkema

Επιχειρήματα των διαδίκων

304 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Arkema απέδειξε, κατά τη διοικητική διαδικασία, ότι είχε εφαρμόσει μόνο εν μέρει ορισμένες από τις επίδικες συμπράξεις, όπως, εξάλλου, αναγνώρισε και η ίδια η Επιτροπή με την προσβαλλομένη απόφαση. Εκτιμούν, κατά συνέπεια, ότι, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τη

νομολογία, η Επιτροπή έπρεπε να είχε λάβει υπόψη την ελαφρυντική αυτή περίσταση κατά τον προσδιορισμό του ποσού του προστίμου. Ως εκ τούτου, ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο να μειώσει ουσιωδώς το ποσό του προστίμου, προκειμένου να λάβει υπόψη τη «μη εφαρμογή στην πράξη» εκ μέρους της Arkema ορισμένων από τις πρακτικές που της αποδίδονται.

305 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν, συναφώς, ότι η Degussa παραπονέθηκε επανειλημμένως για τη μη τήρηση από την Arkema των συμφωνιών περί αυξήσεως των τιμών που είχαν συνάψει μεταξύ τους οι παραγωγοί, όπως μαρτυρεί η περιγραφή διαφόρων συναντήσεων στην προσβαλλομένη απόφαση (αιτιολογικές σκέψεις 123, 128 και 133 της τελευταίας).

306 Οι προσφεύγουσες τονίζουν επίσης ότι, σύμφωνα με την πρακτική που ακολουθεί η Επιτροπή κατά τη λήψη αποφάσεων, υπάρχει η δυνατότητα μειώσεως του προστίμου λόγω μερικής μη εφαρμογής των παραβατικών συμφωνιών. Ισχυρίζονται, κατά συνέπεια, ότι, σε αντίθεση με όσα αναφέρει η Επιτροπή στο υπόμνημά της αντικρούσεως, το γεγονός και μόνον ότι μια επιχείρηση εφάρμοσε ορισμένες μόνο από τις πρακτικές που της αποδίδονται δεν μπορεί καθεαυτό να αποκλείσει το ευεργέτημα των ελαφρυντικών περιστάσεων.

307 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

308 Όπως προκύπτει από τη νομολογία, το καθοριστικό στοιχείο για τη χορήγηση του ευεργετήματος της μειώσεως του προστίμου λόγω μη εφαρμογής των παράνομων συμφωνιών είναι η διαπίστωση του κατά πόσον οι περιστάσεις που επικαλείται η εμπλεκομένη επιχείρηση είναι ικανές να αποδείξουν ότι, κατά την περίοδο κατά την οποία συμμετείχε στις συμφωνίες αυτές, απέφυγε πράγματι να τις εφαρμόσει υιοθετώντας ανταγωνιστική συμπεριφορά στην αγορά ή, τουλάχιστον, ότι παρέβη σαφώς και σε σημαντικό βαθμό τις υποχρεώσεις που αποσκοπούσαν στην εφαρμογή της

εν λόγω συμπράξεως, μέχρι του σημείου να διαταράξει την ίδια τη λειτουργία της συμπράξεως (αποφάσεις του Πρωτοδικείου Daiichi Pharmaceutical κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 271, σκέψη 113, και Carbone-Lorraine κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 180, σκέψη 196).

309 Έτσι, εν προκειμένω, σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει με τα έγγραφά της η Επιτροπή, το γεγονός και μόνον ότι οι προσφεύγουσες παραδέχονται ότι εφάρμοσαν εν μέρει ορισμένες από τις επίδικες συμφωνίες δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την άρνηση αναγνωρίσεως του ευεργετήματος της προβαλλόμενης ελαφρυντικής περιστάσεως (βλ., συναφώς, αποφάσεις Daiichi Pharmaceutical κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 308, σκέψεις 102 και 116, και Carbone-Lorraine κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 180, σκέψεις 197 και 223). Είναι, μάλιστα, σημαντικό να διαπιστωθεί επίσης αν οι προσφεύγουσες απέδειξαν ότι παρέβησαν σαφώς και σε σημαντικό βαθμό τις υποχρεώσεις που αποσκοπούσαν στην εφαρμογή της εν λόγω συμπράξεως, μέχρι του σημείου να διαταράξουν την ίδια τη λειτουργία της συμπράξεως.

310 Υπενθυμίζεται ότι, με το δικόγραφο της προσφυγής τους, οι προσφεύγουσες στηρίζουν τα αιτήματά τους σε τρεις συγκεκριμένες περιστάσεις, με σκοπό να αποδείξουν ότι η Degussa παραπονέθηκε επανειλημμένως για τη μη τήρηση εκ μέρους της Arkema των συμφωνιών περί αυξήσεως των τιμών που είχαν συνάψει μεταξύ τους οι παραγωγοί.

311 Πρώτον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, στη σκέψη 123 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η συνάντηση που πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 1999 είχε ως σκοπό να «διαβεβαιώσει την Degussa για την αξιοπιστία της συμπεριφοράς της [Arkema] και της ICI στην αγορά, η οποία είχε αμφισβητηθεί στο παρελθόν, όταν οι στόχοι που αφορούσαν τις τιμές δεν είχαν εφαρμοστεί ή είχαν εφαρμοστεί μόνον εν μέρει» από τις δύο αυτές επιχειρήσεις.

312 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες επικαλούνται την αιτιολογική σκέψη 128 της προσβαλλομένης αποφάσεως, στην οποία η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η συνάντηση της 24ης Φεβρουαρίου 2000, σχετικά με τις ενώσεις για τύπωση, είχε συγκληθεί από την Degussa προκειμένου να αντιμετωπιστεί η συμπεριφορά της Arkema έναντι

ορισμένων πελατών της αυτοκινητοβιομηχανίας. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι, κατά τη συνάντηση εκείνη, «η [Degussa] προσήψε εμμέσως στην [Arkema] ότι δεν είχε τηρήσει την αύξηση όσον αφορά τον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας».

313 Τρίτον, οι προσφεύγουσες στηρίζονται στη διατύπωση της αιτιολογικής σκέψεως 129 της προσβαλλομένης αποφάσεως, στην οποία γίνεται αναφορά σε κάποια συνάντηση της 27ης Ιουνίου 2000, που συγκλήθηκε με θέμα τις ενώσεις για τύπωση, μετά τη σύναψη από την Arkema μιας μακροχρόνιας συμβάσεως προμήθειας με τον κύριο πελάτη της αγοράς, σε επίπεδο τιμών χαμηλότερο από τους στόχους τιμών που είχαν συμφωνηθεί μεταξύ των ανταγωνιστών κατά τη συνάντηση του Δουβλίνου (Ιρλανδία), τον Οκτώβριο του 1999. Η Επιτροπή διαπιστώνει εκεί ότι «το γεγονός ότι η Arkema απείχε οικειοθελώς από την εφαρμογή των στόχων ως προς τις τιμές θεωρήθηκε από την Degussa ως σοβαρός λόγος για να αποσύρει την εμπιστοσύνη της». Ομοίως, στην αιτιολογική σκέψη 133 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρθηκε και στη «σοβαρή σύγκρουση» μεταξύ της Degussa και της Arkema κατά τη συνάντηση αυτή.

314 Εντούτοις, αναγκαίως συνάγεται το συμπέρασμα ότι μόνη η επίκληση των ως άνω αποσπασμάτων της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν αρκεί για να αποδείξει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν ανωτέρω, στη σκέψη 308.

315 Κατ' αρχάς, επισημαίνεται ότι τα προαναφερθέντα αποσπάσματα αφορούν στο σύνολό τους συναντήσεις σχετικές με τις ενώσεις για τύπωση από PMMA, δηλαδή σχετικές με ένα μόνο από τα τρία προϊόντα που αποτέλεσαν το αντικείμενο της ενιαίας παραβάσεως που διαπίστωσε η Επιτροπή με την προσβαλλομένη απόφαση. Ωστόσο, οι προσφεύγουσες δεν προσκόμισαν κανένα αντικειμενικό στοιχείο που θα παρείχε στο Γενικό Δικαστήριο τη δυνατότητα να αξιολογήσει τον αντίκτυπο της μη τηρήσεως των συμφωνιών όσον αφορά το προϊόν αυτό επί της λειτουργίας της επίδικης συμπράξως στο σύνολό της. Κατά τα λοιπά, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 5 της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι ενώσεις για τύπωση από PMMA αποτελούν το 36 % μόνο του συνόλου της αγοράς του PMMA, από άποψη κατανομής του μεθακρυλικού πολυμεθυλίου μεταξύ των τριών προϊόντων με βάση το PMMA.

316 Στη συνέχεια, όσον αφορά ειδικότερα την κρίση που διατυπώνεται στην αιτιολογική σκέψη 123 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία «στο παρελθόν […], οι στόχοι όσον αφορά τις τιμές δεν είχαν εφαρμοστεί ή είχαν εφαρμοστεί μόνον εν μέρει» από την Arkema και την ICI, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι προσφεύγουσες δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο που θα επέτρεπε την εκτίμηση του συγκεκριμένου αντικτύπου της διαπιστώσεως αυτής, τόσο ως προς την ουσία όσο και ως προς τη χρονική διάρκεια.

317 Αφενός, επισημαίνεται ότι από την αιτιολογική σκέψη 123 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι οι στόχοι ως προς τις τιμές τέθηκαν εν μέρει σε εφαρμογή. Ωστόσο, οι προσφεύγουσες δεν διευκρινίζουν ποιο ήταν το εύρος αυτής της «μερικής μη εφαρμογής». Ειδικότερα, δεν διατείνονται ότι αυτή έφθασε σε βαθμό τέτοιο που διατάραξε την ίδια τη λειτουργία της συμπράξεως. Εξάλλου, από την προσβαλλομένη απόφαση προκύπτει ότι, κατά την ίδια αυτή συνάντηση, οι συμμετέχοντες εφάρμοσαν όντως ένα από τα σκέλη της επίδικης συμπράξεως, το οποίο αφορούσε την ανταλλαγή εμπορικά ευαίσθητων πληροφοριών (βλ. το τελευταίο εδάφιο της αιτιολογικής σκέψεως 123 της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και την αιτιολογική σκέψη 117 της τελευταίας, στην οποία παραπέμπει).

318 Αφετέρου, οι προσφεύγουσες δεν διευκρινίζουν για ποια περίοδο επρόκειτο. Η εν λόγω συνάντηση, όμως, πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 1999, ενώ η παράβαση άρχισε στις 23 Ιανουαρίου 1997 (βλ. αιτιολογική σκέψη 109 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Εν τω μεταξύ, η Arkema συμμετείχε σε διάφορες συναντήσεις με σκοπό τη νόθευση του ανταγωνισμού, από την περιγραφή των οποίων στην προσβαλλομένη απόφαση δεν προκύπτει καμιά διατάραξη, ιδίως όσον αφορά τη λειτουργία της επίδικης συμπράξεως (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 111 έως 119 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

319 Όσον αφορά τα επιχειρήματα των προσφευγουσών που αφορούν τις αιτιολογικές σκέψεις 128, 129 και 133 της προσβαλλομένης αποφάσεως, στηρίζονται κατ' ουσίαν σε μια μακροχρόνια σύμβαση προμήθειας, η οποία συνήφθη σε επίπεδο τιμών χαμηλότερο από εκείνο που όριζαν για τις τιμές οι στόχοι που συμφωνήθηκαν μεταξύ των ανταγωνιστών κατά τη συνάντηση του Δουβλίνου, η οποία πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 1999. Μολονότι η Επιτροπή χαρακτηρίζει την επιχείρηση αυτή ως «μεγάλο πελάτη» (αιτιολογική σκέψη 129 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και αναφέρει ότι πρόκειται για «5 000 Τ/έτος» (υποσημείωση στη σελίδα 131 της προσβαλλομένης αποφάσεως), οι προσφεύγουσες δεν προσκομίζουν κανένα συγκεκριμένο στοιχείο που θα επέτρεπε να εκτιμηθεί η σημασία της συμβάσεως αυτής από την άποψη της συνεργασίας μεταξύ των συμμετεχόντων στην επίδικη σύμπραξη

στον τομέα των ενώσεων για τύπωση από PMMA, ούτε, πολλώ μάλλον, στο πλαίσιο της ενιαίας παραβάσεως που αφορά τα τρία προϊόντα από PMMA.

320 Εξάλλου, πρέπει να επισημανθεί ότι πρόκειται για σύμβαση που υπογράφηκε κατά το πρώτο εξάμηνο του 2000 (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 128 και 129 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και που δεν ακολουθεί τις αυξήσεις τιμών που αποφασίστηκαν μόλις τον Οκτώβριο του 1999, καθ' ην στιγμή η Arkema συμμετείχε στη σύμπραξη από τις 23 Ιανουαρίου 1997 έως τις 12 Σεπτεμβρίου 2002. Ομοίως, πρέπει να τονιστεί ότι, καίτοι η προσβαλλομένη απόφαση αναφέρεται σε «σοβαρή σύγκρουση» (αιτιολογική σκέψη 133) και σε «σοβαρή απώλεια εμπιστοσύνης» (αιτιολογική σκέψη 129), είναι σαφές ότι η συνεργασία μεταξύ της Atofina και των λοιπών συμμετεχόντων συνεχίστηκε παρά τη σύγκρουση αυτή (βλ. ιδίως τις αιτιολογικές σκέψεις 131 και 134 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και αφορούσε, κατά τη συνάντηση της 9ης Φεβρουαρίου 2001, ακόμη και ανταλλαγή πληροφοριών ως προς τις τιμές όσον αφορά τον ίδιο αυτόν πελάτη (βλ. αιτιολογική σκέψη 131 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σε σχέση με τη συνάντηση της 9ης Φεβρουαρίου 2001).

321 Κατόπιν των ανωτέρω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι περιστάσεις που προέβαλαν οι προσφεύγουσες αποδεικνύουν, στην καλύτερη περίπτωση, ορισμένες ελλείψεις στην αποτελεσματικότητα της επίδικης συμπράξεως ως προς τις ενώσεις για τύπωση από PMMA και μια περίπτωση μη εφαρμογής, εκ μέρους της Arkema, σε έναν πελάτη των στόχων που είχαν συμφωνηθεί στον κλάδο του προϊόντος αυτού ως προς τις τιμές. Εξάλλου, η ίδια η Επιτροπή αναγνώρισε ότι είχαν υπάρξει περίοδοι κατά τις οποίες οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη απέστησαν από τις συναφθείσες συμφωνίες (βλ. αιτιολογική σκέψη 329 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και ότι ορισμένες αποφάσεις δεν εκτελέστηκαν πλήρως (αιτιολογική σκέψη 379 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Παρά ταύτα, λαμβάνοντας υπόψη ότι η επίδικη παράβαση συνιστά, κατά την προσβαλλομένη απόφαση, μια ενιαία παράβαση που αφορά τρία προϊόντα, ότι η παράβαση αυτή διήρκεσε από τις 23 Ιανουαρίου 1997 έως τις 12 Σεπτεμβρίου 2002 και ότι περιελάμβανε διάφορες πτυχές, μεταξύ των οποίων και η ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών σχετικά με τις αγορές και τις επιχειρήσεις (βλ. αιτιολογική σκέψη 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως), οι περιστάσεις αυτές δεν αρκούν για την πλήρωση των προϋποθέσεων που αναφέρθηκαν ανωτέρω, στη σκέψη 308. Εξάλλου, οι προσφεύγουσες ουδέ καν υπαινίσσονται ότι παρέβησαν τις υποχρεώσεις

που αποσκοπούσαν στην εφαρμογή της επίδικης συμπράξεως σε βαθμό που να διατάραξε τη λειτουργία της, όπως απαιτεί η νομολογία.

322 Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση, αφενός, ότι ορθώς η Επιτροπή δεν υιοθέτησε την ελαφρυντική περίσταση της μη εφαρμογής στην πράξη των παραβατικών συμφωνιών και, αφετέρου, ότι η μείωση του ποσού του προστίμου για τον λόγο αυτόν δεν δικαιολογείται ούτε στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας του Γενικού Δικαστηρίου.

323 Ως εκ τούτου, τόσο ο εξεταζόμενος λόγος ακυρώσεως όσο και το αίτημα περί μειώσεως του προστίμου που υποβλήθηκε βάσει του λόγου αυτού από τις προσφεύγουσες πρέπει να απορριφθούν.

Επί του όγδοου λόγου ακυρώσεως, αντλούμενο από την πλάνη περί το δίκαιο και τα πράγματα που βαρύνουν την άρνηση της Επιτροπής να προβεί σε μείωση του προστίμου των προσφευγουσών λόγω «άλλων παραγόντων»

Επιχειρήματα των διαδίκων

324 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, με την απάντησή της στις κοινοποιηθείσες αιτιάσεις, η Arkema ζήτησε να της παρασχεθεί το ευεργέτημα της μειώσεως του προστίμου που επρόκειτο να της επιβληθεί, λόγω «άλλων παραγόντων», κατά την έννοια των κατευθυντηρίων γραμμών, λαμβανομένων υπόψη των υψηλών προστίμων που της επιβλήθηκαν πρόσφατα από την Επιτροπή. Αρνούμενη να χορηγήσει τη μείωση αυτή με το αιτιολογικό ότι η Arkema δεν είχε «προβάλει κανένα επιχείρημα προκειμένου να αποδείξει ότι βρισκόταν σε δυσχερέστατη θέση» (αιτιολογική σκέψη 396 της προσβαλλομένης αποφάσεως), η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο και τα πράγματα.

325 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, σε δύο πρόσφατες αποφάσεις, η Επιτροπή μείωσε το τελικό ποσό του προστίμου, βάσει του σημείου 5, στοιχείο β΄, των κατευθυντηρίων γραμμών, με το αιτιολογικό ότι η καθής επιχείρηση είχε ήδη καταδικαστεί λίγο νωρίτερα στην πληρωμή υψηλών προστίμων. Πρόκειται για την απόφαση Ε(2002) 5083 τελικό της Επιτροπής, της 17ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση C.37.667 — Ειδικός γραφίτης) (στο εξής: απόφαση Ειδικός γραφίτης), και την απόφαση Ε(2003) 4457 της Επιτροπής, της 3ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 της Συνθήκης [ΕΚ] και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση C.38.359 — Ηλεκτρολογικές και μηχανολογικές εφαρμογές προϊόντα γραφίτη και άνθρακα) (στο εξής: απόφαση Προϊόντα γραφίτη και άνθρακα). Κατά τις προσφεύγουσες, μολονότι, σε καθεμιά από τις αποφάσεις αυτές, η Επιτροπή υπαινίχθηκε ότι η μείωση στηριζόταν και στην οικονομική κατάσταση της καθής επιχειρήσεως, στην πραγματικότητα η μείωση του προστίμου κατέστη δυνατή μόνον επειδή συνεκτιμήθηκε η πρόσφατη καταδίκη της σε μεγάλα πρόστιμα.

326 Πράγματι, από τις ίδιες αυτές αποφάσεις προκύπτει ότι η Επιτροπή έκρινε ότι η συνεκτίμηση της οικονομικής καταστάσεως της επιχειρήσεως, προκειμένου να μειωθεί το ποσό του προστίμου της, παρέχει τελικά ένα αδικαιολόγητο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις που έχουν συμμορφωθεί λιγότερο με τους όρους του αγοράς και θα μπορούσε να καταλήξει σε δυσμενή διάκριση έναντι των άλλων επιχειρήσεων τις οποίες αφορά η διαδικασία. Ως εκ τούτου, οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι η Επιτροπή εσφαλμένως επικαλέστηκε την οικονομική κατάσταση της επιχειρήσεως εκείνης, έστω και σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, προκειμένου να της χορηγήσει μείωση του προστίμου.

327 Οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι η Επιτροπή επέβαλε πρόσφατα στην Arkema υψηλά πρόστιμα συνολικού ύψους 180 εκατομμυρίων ευρώ περίπου, λόγω της συμμετοχής της σε εναρμονισμένες πρακτικές, οι οποίες έλαβαν χώρα, τουλάχιστον εν μέρει, ταυτόχρονα με τις πρακτικές που τιμωρούνται με την προσβαλλομένη απόφαση. Πρόκειται για τις αποφάσεις Οργανικά υπεροξείδια, MCAA και Υπεροξείδιο του υδρογόνου και υπερβορικό άλας.

328 Λαμβανομένων υπόψη των καταδικών αυτών, οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι δεν ήταν αναγκαίο να τους επιβληθεί το σύνολο του τελικού ποσού του προστίμου (δηλαδή τα 219,13 125 εκατομμύρια ευρώ) προκειμένου να εξασφαλιστεί αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Κατά την άποψή τους, επομένως, η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη τις καταδίκες αυτές ως «άλλους παράγοντες». Ως εκ τούτου, ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο να μειώσει το ποσό του προστίμου τους, λαμβάνοντας έτσι υπόψη τα πρόστιμα που πλήρωσε πρόσφατα η Arkema.

329 Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή.

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου

330 Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται ότι η πρακτική που ακολουθεί η Επιτροπή με τις αποφάσεις που λαμβάνει δεν μπορεί να λειτουργήσει ως νομικό πλαίσιο για τα πρόστιμα που επιβάλλονται σε υποθέσεις ανταγωνισμού. Πράγματι, η Επιτροπή διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά τον καθορισμό του ποσού των προστίμων και δεν δεσμεύεται από τις κρίσεις που εξέφερε στο παρελθόν (βλ. απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 27ης Σεπτεμβρίου 2006, T-329/01, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, Συλλογή 2006, σ. II-3255, σκέψεις 108 έως 110 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Έτσι, η απλή επίκληση από τις προσφεύγουσες των αποφάσεων Ειδικός γραφίτης και προϊόντα γραφίτη και άνθρακα είναι αλυσιτελής, καθόσον η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να εκτιμήσει κατά τον ίδιο τρόπο την υπό κρίση υπόθεση (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής, σκέψη 111).

331 Εξάλλου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στις δύο εκείνες αποφάσεις, η Επιτροπή μείωσε το ύψος του προστίμου που είχε επιβληθεί στην καθής, στην υπόθεση εκείνη, επιχείρηση λόγω των σοβαρών οικονομικών δυσχερειών που αντιμετώπιζε σε συνδυασμό με μία και, στη συνέχεια, με δύο αντίστοιχα πρόσφατες καταδίκες της για ταυτόχρονα διαπραχθείσες παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού. Οι προσφεύγουσες, όμως, δεν υποστηρίζουν ότι βρίσκονταν σε κατάσταση συγκρίσιμη με εκείνη

της εν λόγω επιχειρήσεως, ιδίως όσον αφορά την οικονομική τους ευρωστία (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 556 έως 559 της αποφάσεως Ειδικός γραφίτης και αιτιολογική σκέψη 360 της αποφάσεως Προϊόντα γραφίτη και άνθρακα).

332 Όσον αφορά το επιχείρημα ότι η μείωση του ποσού του προστίμου δεν μπορούσε παρά να στηριχθεί στις πρόσφατες καταδίκες της επιχειρήσεως αυτής, διότι η Επιτροπή δεν νομιμοποιούνταν, βάσει της νομολογίας και σύμφωνα με το γράμμα των εν λόγω αποφάσεων, να λάβει υπόψη, μόνη ή μαζί με άλλα στοιχεία, την οικονομική κατάσταση της καθής επιχειρήσεως, πρέπει να επισημανθεί ότι έρχεται σε σύγκρουση με το ίδιο το περιεχόμενο των αποφάσεων αυτών. Εξάλλου, επιβάλλεται, στο σημείο αυτό, η παραπομπή στην απόφαση Carbone-Lorraine κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 180 (σκέψεις 311 έως 317), στην οποία το ίδιο επιχείρημα, όταν προβλήθηκε από έναν από τους αποδέκτες της αποφάσεως Προϊόντα γραφίτη και άνθρακα, απορρίφθηκε.

333 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη, στην αιτιολογική σκέψη 396 της προσβαλλομένης αποφάσεως, απορρίπτοντας το επιχείρημα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες στο κεφάλαιο «Άλλοι παράγοντες», με το αιτιολογικό ότι η Arkema δεν είχε προβάλει κανένα επιχείρημα για να αποδείξει ότι βρισκόταν σε δυσχερέστατη οικονομική κατάσταση.

334 Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο δεν πρέπει, κατά την άσκηση της εξουσίας πλήρους δικαιοδοσίας του, να προβεί στη μείωση του προστίμου την οποία ζητούν οι προσφεύγουσες.

335 Πράγματι, μόνο το γεγονός ότι οι προσφεύγουσες καταδικάστηκαν πρόσφατα σε άλλα τρία πρόστιμα για εν μέρει ταυτόχρονες παραβάσεις, δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε εν προκειμένω. Εξάλλου, αν η προηγούμενη καταδίκη δικαιολογούσε τη μείωση ενός μεταγενέστερου προστίμου, θα οδηγούμασταν σε μια οξύμωρη κατάσταση, στην οποία μια επιχείρηση που θα συμμετείχε σε περισσότερες εναρμονισμένες πρακτικές θα έβλεπε το οριακό κόστος κάθε προστίμου να μειώνεται προοδευτικά. Μια τέτοια κατάσταση θα ήταν προδήλως αντίθετη στον σκοπό της αποτροπής που επιδιώκεται με τα πρόστιμα.

336 Ωστόσο, οι προσφεύγουσες δεν επικαλούνται κανένα στοιχείο που θα μπορούσε να αποδείξει ότι η επιβολή του προστίμου εν προκειμένω, σε συνδυασμό με άλλα πρόσφατα πρόστιμα, θα τις περιήγε σε κάποια συγκεκριμένη κατάσταση. Εξάλλου, πρέπει να τονιστεί ότι, με εξαίρεση το πρόστιμο που επιβλήθηκε με την απόφαση Οργανικά υπεροξείδια, η ευθύνη της Arkema για την πληρωμή των προστίμων αυτών είναι, κατά μεγάλο μέρος, αλληλέγγυα με εκείνη των Elf Aquitaine και Total. Εν πάση περιπτώσει, το συνολικό ποσό των προστίμων που επιβλήθηκαν στην Arkema δυνάμει των τεσσάρων αυτών αποφάσεων παραμένει μικρότερο από το κατώτατο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών της Arkema κατά το 2005 που αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 14 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το οποίο προβλέπεται από τον κανονισμό 1/2003 για ένα και μόνο πρόστιμο.

337 Κατά συνέπεια, τόσο ο εξεταζόμενος λόγος ακυρώσεως όσο και το αίτημα μειώσεως του προστίμου που υπέβαλαν βάσει του λόγου αυτού οι προσφεύγουσες πρέπει να απορριφθούν.

Συμπέρασμα

338 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της, με εξαίρεση το αίτημα των προσφευγουσών για μείωση της προσαυξήσεως του προστίμου, η οποία τους επιβλήθηκε με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος.

339 Λαμβανομένης υπόψη της συλλογιστικής που προηγήθηκε (βλ. ανωτέρω, σκέψεις 247 έως 280), το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει, στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας του, να μειώσει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο που τους επιβλήθηκε το πρόστιμο αυτό, δεν βρίσκονταν πλέον υπό τον έλεγχο του ομίλου Total.

340 Προκειμένου να υπολογιστεί εκ νέου το ποσό αυτό, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να ακολουθήσει τη μεθοδολογία που εφάρμοσε η προσβαλλομένη απόφαση, αντικαθιστώντας τον πολλαπλασιαστικό συντελεστή 3, που εφαρμόστηκε στις προσφεύγουσες με την αιτιολογική σκέψη 349 της προσβαλλομένης αποφάσεως, με πολλαπλασιαστικό συντελεστή 1,25. Ειδικότερα, υπό τις περιστάσεις της επίδικης υποθέσεως και λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των προσαυξήσεων που εφαρμόστηκαν στους λοιπούς αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι μια τέτοια προσαύξηση ενδείκνυται για να εξασφαλίσει το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου που επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες.

341 Ειδικότερα, δεν πρέπει να γίνει δεκτό το αίτημα που υπέβαλε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, με το οποίο ζητούσε, κατ' ουσίαν, να λάβει υπόψη το Γενικό Δικαστήριο το στοιχείο των νομικών και οικονομικών μέσων που διέθετε η εν λόγω επιχείρηση κατά τον χρόνο της παραβάσεως, προκειμένου να διατηρήσει τον πολλαπλασιαστικό συντελεστή 3 που εφαρμόστηκε στις προσφεύγουσες.

342 Υπενθυμίζεται ότι η άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας από το Γενικό Δικαστήριο δεν συνεπάγεται ότι μπορεί να προβαίνει σε διακρίσεις μεταξύ των επιχειρήσεων που έχουν μετάσχει σε συμφωνία ή σε εναρμονισμένη πρακτική αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, ΕΚ, κατά την επιμέτρηση των προστίμων που τους επιβάλλει (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-291/98 P, Sarrió κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9991, σκέψη 97, και της 25ης Ιανουαρίου 2007, C-407/04 P, Dalmine κατά Επιτροπής, Συλλογή 2007, σ. I-829, σκέψη 152). Στον βαθμό, λοιπόν, που το στοιχείο αυτό δεν ελήφθη υπόψη σε σχέση με τους λοιπούς αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως (βλ. ανωτέρω, σκέψεις 266 έως 271), δεν δικαιολογείται η προσαύξηση, για τον λόγο αυτόν, του προστίμου που πρέπει να επιβληθεί στις προσφεύγουσες.

343 Εν πάση περιπτώσει, το στοιχείο αυτό, ακόμη και αν μπορούσε να ληφθεί υπόψη κατά τον προσδιορισμό του ύψους του προστίμου, δεν θα μπορούσε να δικαιολογήσει την εφαρμογή στις προσφεύγουσες πολλαπλασιαστικού συντελεστή 3, με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος. Πράγματι, κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στο να εφαρμοστεί στις προσφεύγουσες ο ίδιος πολλαπλασιαστικός συντελεστής με εκείνον που πρέπει να εφαρμοστεί στις πρώην μητρικές τους εταιρίες, ενώ βρίσκονται σε προδήλως διαφορετική θέση από την άποψη των ουσιαστικών σκοπών που επιδιώκονται με την επιβολή μιας τέτοιας προσαυξήσεως (βλ. επίσης, συναφώς, απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 340).

344 Εξάλλου, έχει κριθεί ότι δεν χρειαζόταν να γίνεται διάκριση μεταξύ δύο επιχειρήσεων των οποίων οι κύκλοι εργασιών δικαιολογούν, εν πάση περιπτώσει, τον χαρακτηρισμό τους ως μεγάλων επιχειρήσεων, οι οποίες διαθέτουν γνώσεις και νομικοοικονομικά μέσα που τους επέτρεπαν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της (απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 340). Στην επίδικη υπόθεση, όμως, όλες οι επιχειρήσεις που μνημονεύονται στην αιτιολογική σκέψη 349 της προσβαλλομένης αποφάσεως, όπως, εξάλλου, και η Arkema, υπό το πρίσμα του δικού της κύκλου εργασιών, θα μπορούσαν να θεωρηθούν μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν νομικοοικονομικά μέσα που τους επέτρεπαν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους (βλ., συναφώς απόφαση Degussa κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 213, σκέψη 294). Κατά συνέπεια, στην κρινομένη υπόθεση, λαμβανομένων υπόψη των πολλαπλασιαστικών συντελεστών που εφαρμόστηκαν σε άλλες επιχειρήσεις (1,75 στην Degussa, 1,5 στην ICI και του «υποθετικού» συντελεστή 1,25 στην Arkema), ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής 3 δικαιολογείται μόνον υπό το πρίσμα του πολύ μεγάλου κύκλου εργασιών της Total κατά τον χρόνο επιβολής του προστίμου.

345 Όσον αφορά τον νέο υπολογισμό του ποσού του προστίμου που υποχρεούνται να καταβάλουν οι προσφεύγουσες, υπενθυμίζεται η διατύπωση του άρθρου 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με το οποίο επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα για τις παραβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1: «[…] β) Arkema [...], Altuglas International [...] και Altumax Europe [...], από κοινού και εις ολόκληρον υπεύθυνες: 219,13125 εκατ. ευρώ. Του ποσού αυτού, η Total [...] είναι από κοινού και εις ολόκληρον υπεύθυνη για 140,4 εκατ. ευρώ και η Elf Aquitaine [...] είναι από κοινού και εις ολόκληρον υπεύθυνη για 181,35 εκατ. ευρώ».

346 Υπό το πρίσμα της διατυπώσεως αυτής, καθώς και των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλομένης αποφάσεως που αφορούν τον υπολογισμό του προστίμου, επιβάλλεται η διάκριση του προστίμου σε δύο μέρη.

347 Πρώτον, οι προσφεύγουσες κρίθηκαν υπόχρεες αλληλεγγύως και εις ολόκληρον στην πληρωμή του ποσού των 37 781 250 ευρώ· η ευθύνη της Elf Aquitaine και της Total δεν αφορά το ποσό αυτό.

348 Όπως προκύπτει από την προσβαλλομένη απόφαση, πρόκειται για το ποσό που προκύπτει από την προσαύξηση λόγω υποτροπής, για την οποία η Elf Aquitaine και η Total δεν κρίθηκαν υπεύθυνες, στο οποίο η Επιτροπή εφάρμοσε στη συνέχεια μείωση 40 % βάσει της ανακοινώσεως περί συνεργασίας. Υπενθυμίζεται, όμως, ότι, προκειμένου να προσδιορίσει το ποσό της προσαυξήσεως λόγω υποτροπής, η Επιτροπή στηρίχθηκε σε έναν «υποθετικό» συντελεστή 1,25, με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος (βλ. υποσημείωση στη σελίδα 233, σχετικά με την αιτιολογική σκέψη 349 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Έτσι, οι αιτιολογικές σκέψεις που μνημονεύονται ανωτέρω, στις σκέψεις 247 έως 280, δεν ασκούν επιρροή στο ποσό αυτό και, ως εκ τούτου, το ποσό αυτό των 37 781 250 ευρώ, στην πληρωμή του οποίου υποχρεούνται οι προσφεύγουσες ανεξάρτητα από τις πρώην μητρικές τους εταιρίες, πρέπει να παραμείνει αμετάβλητο.

349 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες θεωρήθηκαν υπόχρεες αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με την Elf Aquitaine στην πληρωμή ενός ποσού 181,35 εκατομμυρίων ευρώ, από τα οποία η Total υποχρεούται αλληλεγγύως μέχρι του ποσού των 140,4 εκατομμυρίων ευρώ. Πρόκειται, επομένως, για το ποσό του προστίμου που δεν προκύπτει από τη συνεκτίμηση της υποτροπής.

350 Το ποσό αυτό των 181,35 εκατομμυρίων ευρώ προκύπτει ιδίως από την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 3. Δεδομένου ότι η εφαρμογή του συντελεστή αυτού στις προσφεύγουσες δεν είναι δικαιολογημένη, το ποσό αυτό πρέπει να υπολογιστεί εκ νέου, κατά το μέρος που τις αφορά, με την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 1,25 και της μεθοδολογίας που χρησιμοποίησε η Επιτροπή στην προσβαλλομένη απόφαση.

351 Κατά συνέπεια, η εις ολόκληρον ευθύνη των προσφευγουσών για την πληρωμή του μέρους αυτού του προστίμου αφορά τα 75 562 500 ευρώ.

352 Τέλος, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, δυνάμει του άρθρου 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, για καθεμία από τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην παράβαση, το πρόστιμο δεν πρέπει να υπερβαίνει το 10 % του συνολικού τους κύκλου εργασιών κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος. Κατά τη νομολογία, μόνον όταν διαπιστώνεται ότι η επιχείρηση, με την έννοια της οικονομικής οντότητας που ευθύνεται για την τιμωρούμενη παράβαση, αποτελείται από περισσότερους του ενός αποδέκτες της αποφάσεως που επιβάλλει το πρόστιμο (περίσταση που πρέπει να ισχύει

ακόμη κατά τον χρόνο εκδόσεως της εν λόγω προσβαλλομένης αποφάσεως), μπορεί το ανώτατο όριο να υπολογιστεί βάσει του συνολικού κύκλου εργασιών της επιχειρήσεως αυτής, δηλαδή του συνόλου των εταιριών που τη συναποτελούν. Αντιθέτως, αν αυτή η οικονομική μονάδα εν τω μεταξύ διαλυθεί, κάθε αποδέκτης της αποφάσεως δικαιούται να ζητήσει να του επιβληθεί χωριστά το εν λόγω ανώτατο όριο (απόφαση Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, ανωτέρω σκέψη 272, σκέψη 390).

353 Έτσι, πρέπει ακόμη να επιβεβαιωθεί ότι το ποσό του προστίμου στην πληρωμή του οποίου υποχρεούνται οι προσφεύγουσες δεν υπερβαίνει το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών της Arkema για το 2005. Οι προσφεύγουσες, πλέον, υποχρεούνται εις ολόκληρον στην πληρωμή του προστίμου έως το ποσό των 113 343 750 ευρώ (το ποσό των 37 781 250 ευρώ που αναφέρεται ανωτέρω, στη σκέψη 348, συν το ποσό των 75 562 500 ευρώ που αναφέρεται ανωτέρω, στη σκέψη 351). Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση ότι το ποσό αυτό δεν υπερβαίνει το 10 % του κύκλου εργασιών της Arkema για το 2005, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 14 της προσβαλλομένης αποφάσεως. Εξάλλου, το ίδιο ισχύει και όσον αφορά το ενδιάμεσο ποσό, το οποίο προσδιορίστηκε πριν από την εφαρμογή της μειώσεως λόγω της ανακοινώσεως περί συνεργασίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

354 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα. Επιπλέον, κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, του εν λόγω Κανονισμού, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων.

355 Εν προκειμένω, τα αιτήματα των προσφευγουσών έγιναν εν μέρει δεκτά. Ωστόσο, στον βαθμό που η επιχειρηματολογία που οδήγησε στη μείωση του ποσού του προστίμου προβλήθηκε μόνο στο στάδιο της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, ενώ θα μπορούσε να έχει προβληθεί με το δικόγραφο της προσφυγής (βλ. ανωτέρω, σκέψεις

247), συνιστά δίκαιη εκτίμηση των περιστάσεων η απόφαση να φέρει η προσφεύγουσα τόσο τα δικά της δικαστικά έξοδα όσο και τα δικαστικά έξοδα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) **Το ποσό του προστίμου στην πληρωμή του οποίου υποχρεούνται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον οι Arkema SA (νυν Arkema France), Altuglas International SA και Altumax Europe SAS, δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο β', της αποφάσεως Ε(2006) 2098 τελικό της Επιτροπής, της 31ης Μαΐου 2006, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της συμφωνίας για τον ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/F/38.645 — Μεθακρυλικές ενώσεις), μειώνεται στα 113 343 750 ευρώ.**

2) **Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.**

3) **Καταδικάζει τις Arkema France, Altuglas International και Altumax Europe στα δικαστικά έξοδα.**

Czúcz Labucka O'Higgins

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 7 Ιουνίου 2011.

(υπογραφές)

Περιεχόμενα

Ιστορικό της διαφοράς ..... II - 2608

Εισαγωγή ..... II - 2608

Διοικητική διαδικασία ..... II - 2609

Η προσβαλλομένη απόφαση ..... II - 2610

Αποδέκτες της προσβαλλομένης αποφάσεως ..... II - 2611

Υπολογισμός του προστίμου ..... II - 2612

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων ..... II - 2614

Σκεπτικό ..... II - 2616

Επί του πρώτου λόγου, με τον οποίον προβάλλεται παράβαση των κανόνων περί καταλογισμού στη μητρική εταιρία των πρακτικών που εφαρμόζει μια θυγατρική της και την παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων ..... II - 2616

Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά την παράβαση των κανόνων περί καταλογισμού στη μητρική εταιρία των πρακτικών που εφαρμόζει μια θυγατρική της ..... II - 2617

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2617

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2619

Επί του δεύτερου σκέλους, που αφορά την παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων ..... II - 2624

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2624

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2625

Επί του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών από την Επιτροπή κατά τον καταλογισμό της παραβάσεως της Arkema στην Total και την Elf Aquitaine ..... II - 2628

Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά την παράβλεψη της μη εμπλοκής των διευθυντικών στελεχών των Total και Elf Aquitaine στις περιγραφόμενες στην προσβαλλομένη απόφαση πρακτικές ..... II - 2629

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2629

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2630

Επί του δεύτερου σκέλους, που αφορά τη μη συνεκτίμηση των πραγματικών περιστατικών που αποδεικνύουν ότι η Arkema καθορίζει πραγματικά αυτόνομα την εμπορική της πολιτική ..... II - 2632

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2632

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2637

Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται αθέτηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως και παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως κατά την εφαρμογή των κανόνων περί καταλογισμού ..... II - 2644

Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά την αθέτηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως ..... II - 2645

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2645

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2646

Επί του δεύτερου σκέλους, που αφορά την παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως ..... II - 2652

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2652

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2653

Επί του τέταρτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται παράβλεψη, κατά τον προσδιορισμό του ποσού εκκινήσεως του προστίμου στα 65 εκατομμύρια ευρώ, του κριτηρίου του συγκεκριμένου αντικτύπου που είχε η παράβαση στην αγορά ..... II - 2655

Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2655

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2659

Επί του πέμπτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται η ύπαρξη πλάνης περί το δίκαιο και τα πράγματα όσον αφορά στην προσαύξηση του ποσού εκκινήσεως του προστίμου, η οποία πραγματοποιήθηκε με σκοπό την επίτευξη αποτρεπτικού αποτελέσματος ..... II - 2664

Επί του πρώτου σκέλους, περί του ότι η Επιτροπή δεν νομιμοποιούνταν να αυξήσει το ποσό εκκινήσεως του προστίμου προς εξασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος, στηριζόμενη στον κύκλο εργασιών της Total, δεδομένου ότι η παράβαση δεν ήταν καταλογιστέα στην εταιρία αυτή ..... II - 2664

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2664

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2665

Επί του δευτέρου σκέλους, που αφορά την παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως ..... II - 2665

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2665

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2667

Επί του τρίτου σκέλους, περί του ανώφελου της επιδιώξεως αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου στην επίδικη υπόθεση ..... II - 2670

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2670

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2671

Επί της αιτιάσεως που προβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, περί του ότι, κατά την ημέρα εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι προσφεύγουσες δεν ελέγχονταν πλέον από τις Total και Elf Aquitaine ..... II - 2676

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2676

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2679

Επί του έκτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλονται πολλαπλές πλάνες περί το δίκαιο στις οποίες υπέπεσε η Επιτροπή κατά την προσαύξηση του προστίμου λόγω υποτροπής ..... II - 2690

Επί του πρώτου σκέλους, που αφορά παραβίαση της αρχής nullum crimen nulla poena sine lege και της αρχής της ασφάλειας δικαίου ..... II - 2690

Επί του δεύτερου σκέλους, που αφορά παραβίαση της αρχής non bis in idem και της αρχής της αναλογικότητας ..... II - 2691

— Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2691

— Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2693

Επί του έβδομου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίον προβάλλεται πλάνη κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, διότι η Επιτροπή δεν προέβη σε μείωση του προστίμου υπέρ των προσφευγουσών λόγω μη εφαρμογής στην πράξη ορισμένων από τις πρακτικές που αποδίδονται στην Arkema ..... II - 2696

Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2696

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2697

Επί του όγδοου λόγου ακυρώσεως, αντλούμενο από την πλάνη περί το δίκαιο και τα πράγματα που βαρύνουν την άρνηση της Επιτροπής να προβεί σε μείωση του προστίμου των προσφευγουσών λόγω «άλλων παραγόντων» ..... II - 2702

Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 2702

Εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ..... II - 2704

Συμπέρασμα ..... II - 2706

Επί των δικαστικών εξόδων ..... II - 2710